

Når kunnskap gir resultater---

Kunnskapsdepartementet

Kartlegging av språkstimulering og språkkartlegging i kommunene

Sluttrapport

Mars 2008

RAMBOLL
management

Rambøll Management AS
Hoffsveien 21-23
Postboks 427 Skøyen
0213 Oslo

Tlf: 22 52 59 03

Innholdsfortegnelse

1.	Om evalueringen	1
2.	Sammendrag	2
2.1	Språkstimulering og kartlegging av barns språk utenfor barnehage	2
2.2	Språkstimulering og kartlegging av barns språk i kommunale barnehager	3
2.3	Språkstimulering og kartlegging av barns språk i private barnehager	4
2.4	Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene	5
2.5	Sammenheng og overgang mellom barnehage og skole	5
3.	Executive summary	7
3.1	Language stimulation and mapping of children's language outside kindergarten	7
3.2	Language stimulation and language mapping in municipal kindergartens	9
3.3	Language stimulation and language mapping in privately run kindergartens	10
3.4	Competency and competence-raising initiatives in the municipalities	11
3.5	Cooperation and transition between kindergarten and school	11
4.	Bakgrunn	12
4.1	Det kommunale ansvar	12
4.2	Språkkartleggingsverktøy	14
4.3	Språkstimuleringsmodeller	16
5.	Bakgrunnsinformasjon om respondentene	18
5.1	Fordeling på bakgrunnsvariabler	18
5.2	Respondenter på undersøkelsen	19
5.3	Forankring	20
6.	Resultater fra kartleggingen	22
6.1	Språkkartlegging og språkstimulering utenfor barnehagene	23
6.1.1	Språkkartlegging ved helsestasjonene	23
6.1.2	Språkstimulering av barn utenfor barnehagene	32
6.2	Språkkartlegging og språkstimulering i kommunale barnehager	39
6.2.1	Språkkartlegging i kommunale barnehager.	39
6.2.2	Språkstimulering i kommunale barnehager	48
6.3	Språkkartlegging og språkstimulering i de private barnehagene	54
6.3.1	Språkkartlegging i private barnehager	54
6.3.2	Språkstimulering i private barnehager	57
6.4	Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene	62
6.4.1	Kurs og veiledningstiltak	64
6.4.2	Veiledningstjeneste	66
6.4.3	Kommunalt initiativ til prosjekter for utvikling av metoder	67
6.4.4	Målgruppe for kurs og veiledning	67
6.5	Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole	70
	Vedlegg 1: Spørreskjema	74
	Vedlegg 2: Fylkesfordelinger	90

Tabeller

Table 5-1 Kommunestørrelse	18
Table 5-2 Svarprosent fordelt på kommunestørrelse.....	19
Table 5-3 Svarprosent per fylke	19
Table 5-4 Respondentenes stillingsbetegnelse	20
Table 5-5 Respondenter på undersøkelsen, etter antall innbyggere i kommune/bydelen	20
Table 5-6: Forankring av språkstimuleringstiltak sett i forhold til kommunestørrelse	21
Table 6-1 Har kommunen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder? Kryssset med andel minoritetsspråklige barn i kommunen/bydelen	24
Table 6-2 Fylkesvis bruk av kartleggingsmetoder	27
Table 6-3 Skriftlig dokumentert kartlegging fordelt på antall innbyggere	31
Table 6-4 Egne midler avsatt av kommunen til språkstimulering av barn som står utenfor barnehagen, fordelt på kommune-/bydelstørrelse.....	34
Table 6-5 Hvilken gruppe er språkstimuleringstiltak rettet mot fordelt på antall innbyggere..	36
Table 6-6 Hvilke barn kartlegges i kommunale barnehager?	40
Table 6-7 Andel barn kartlagt i alderen 1-2 år i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelstørrelse	40
Table 6-8 Andel barn kartlagt i alderen 3-6 år i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelstørrelse	41
Table 6-9 Type kartlegging av barns språklige utvikling I kommunale barnehager fordelt på andel minoritetsspråklige elever	44
Table 6-10 Har kommunen rutiner for skriftlig dokumentasjon av kartleggingen?.....	45
Table 6-11 Kommunale rutiner for informasjon dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring fordelt på antall innbyggere.....	47
Table 6-12 Tiltak for språkstimulering, fordelt på kommunestørrelse.....	50
Table 6-13 Særskilt tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelstørrelse	51
Table 6-14 Kommunens initiativ til bruk av særskilte språkstimuleringsmodeller i de kommunale barnehagene fordelt på kommune-/bydelstørrelse	52
Table 6-15 Fylkesvis bruk av språkstimuleringsmetoder	53
Table 6-16 Kommunenes tilbud om kurs.....	65
Table 6-17 Kommunalt tilbud om veiledningstjeneste fordelt på antall innbyggere	65
Table 6-18 Kommunenes kompetanseutvikling	66
Table 6-19 Kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene fordelt på antall innbyggere	66
Table 6-20 Kommunen initierer prosjekter for utvikling av metoder, fordelt på antall barnehager i kommunen	67
Table 6-21 Etablerte rutiner for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skolen fordelt på antall innbyggere.....	71

Figurer

<i>Figur 5-1 Forankring av språkstimuleringstiltak</i>	21
<i>Figur 6-1 Tiltak for språkkartlegging og språkstimulering i kommunene/bydelene</i>	22
<i>Figur 6-2 Tiltak for språkstimulering i kommunen/bydelen</i>	23
<i>Figur 6-3 Føringer for språkkartlegging ved helsestasjonene</i>	25
<i>Figur 6-4 Kartleggingsverktøy ved helsestasjonene</i>	26
<i>Figur 6-5 Språkkartleggingsverktøy spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn</i>	29
<i>Figur 6-6 Rapporteringsrutiner ved bekymring</i>	30
<i>Figur 6-7 Har kommunen avsatt egne midler til språkstimulering av barn som ikke går i barnehage?</i>	34
<i>Figur 6-8 Andel kommuner med oversikt over behov for, tilbud om og benyttelse av språkstimulering utenfor barnehage</i>	35
<i>Figur 6-9 Språkstimulering for barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage</i>	36
<i>Figur 6-10 Språkstimuleringsstilbud med språkhemminger og språkvansker som ikke går i barnehage</i>	38
<i>Figur 6-11 Har kommunen/bydelen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager</i>	39
<i>Figur 6-12 Kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager</i>	42
<i>Figur 6-13 Omfang av kartlegging ved hjelp av TRAS og Askeladden</i>	43
<i>Figur 6-14 Hyppighet av kartlegginger i kommunale barnehager</i>	44
<i>Figur 6-15 Rutiner for å involvere foreldre</i>	46
<i>Figur 6-16 Rutiner for hvem som blir kontaktet ved bekymring</i>	47
<i>Figur 6-17 Tiltak kommunen har iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager</i>	49
<i>Figur 6-18 Tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker</i>	51
<i>Figur 6-19 Følger private barnehager de samme rutinene som de kommunale?</i>	55
<i>Figur 6-20 Sammenligning av språkkartleggingsmetoder brukt i kommunale og private barnehager</i>	56
<i>Figur 6-21 Sammenligning av kontaktrutiner</i>	57
<i>Figur 6-22 Sammenligning av kommunenes tiltak for språkstimulering av barn i kommunale og private barnehager</i>	58
<i>Figur 6-23 Språkstimulerende tiltak i kommunale og private barnehager</i>	59
<i>Figur 6-24 Sammenligning av tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker</i>	60
<i>Figur 6-25 Språkstimuleringsmodeller brukt i de kommunale barnehagene</i>	61
<i>Figur 6-26 Språkstimuleringsmodeller brukt i de private barnehagene</i>	61
<i>Figur 6-27 Vurdering av kompetanse for språkkartlegging og -stimulering</i>	63
<i>Figur 6-28 Hvilke barnehager får tilbud om kurs og veiledning fra kommunen</i>	68
<i>Figur 6-29 Ansatte som tilbys kurs</i>	69
<i>Figur 6-30 Kursenes varighet</i>	69
<i>Figur 6-31 Rutiner for overgang mellom barnehage og skole</i>	71

1. Om evalueringen

Rambøll Management har på oppdrag for Kunnskapsdepartementet gjennomført en kartlegging av arbeidet med språkstimulering og kartlegging av barns språklige utvikling i kommunene. Kartleggingen ble foretatt i perioden 15. desember til 1. mars, og ble gjennomført ved et elektronisk spørreskjema som ble sent ut til alle landets kommuner samt de 15 bydelene i Oslo. 331 respondenter svarte, hvilket gir en svarprosent på 74,4.

Hensikten med kartleggingen var å danne en oversikt over i hvilken grad kommunene har tilbud om språkstimulering for barn som ikke går i barnehage i kommunen og i hvilken grad kommunene har tatt initiativ til språkkartlegging av barn i og utenfor barnehager. Videre skulle kartleggingen avdekke hvilke verktøy og metoder som benyttes for språkkartlegging og språkstimulering. Spørsmålene kan oppsummeres som

- *I hvilken grad er det etablert tilbud om språkstimulering for barn som ikke går i barnehage i kommunen og hva kjennetegner disse tilbudene?*
- *I hvilken grad har kommunen tatt initiativ til at det skjer systematisk kartlegging av barns språk i barnehagene og på hvilken måte?*
- *I hvilken grad har kommunen som lokal barnehagemyndighet tatt initiativ i forhold til private barnehager når det gjelder kartlegging av barns språk og språkstimulering av barn som har behov for det - og hvordan har initiativet blitt fulgt opp?*

Kompetansetiltak regnes også som et viktig ledd i kommunens initiativ, det er derfor også undersøkt i hvilken grad og på hvilke måter kommunen tar initiativ til kompetanseheving av barnehagenes personale. Avslutningsvis i undersøkelsen ble det også lagt til et ekstra spørsmål om overgangen mellom barnehage og skole. Dette ble gjort med utgangspunkt i den satsning som nå foregår for å skape et helhetlig opplæringsløp.

Temaene ble strukturert på følgende måte, som også angir den overordnede strukturering av resultatene fra kartleggingen:

1. Kartlegging av barns språk og språkstimulering utenfor barnehage
2. Kartlegging av barns språk og språkstimulering i kommunale barnehager
3. Kartlegging av barns språk og språkstimulering i private barnehager
4. Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene
5. Sammenheng og overgang fra barnehage til skole

2. Sammendrag

Rambøll Management har på oppdrag for Kunnskapsdepartementet kartlagt arbeidet med språkstimulering og kartlegging av barns språk i og utenfor barnehager i kommunene.

Kartleggingen viser at 76% av kommunene/bydelene har tiltak for at barnas språklige utvikling kartlegges på helsestasjoner, 92% oppgir at de har tiltak for at barns språk kartlegges i kommunale barnehager og 75% av de kommunene som *har* private barnehager, oppgir at de har tiltak for å kartlegge barns språk i de private barnehagene.

Videre viste kartleggingen at 90% av kommunene/bydelene har tiltak for språkstimulering i de kommunale barnehagene, 72% i de private barnehagene og 18% av kommunene/bydelene oppga at de har tiltak for språkstimulering av barn utenfor barnehage. Vi vil kort se på de ulike områdene for språkstimulering og kartlegging av barns språk.

2.1 Språkstimulering og kartlegging av barns språk utenfor barnehage

Blant de 76% av kommunene/bydelene som oppga at de har tiltak for kartlegging av barns språk på helsestasjonene var det 44% som hadde gitt *føring* for kartlegging av barns språk ved helsestasjonene. I kommuner/bydeler med mange minoritetsspråklige barn er det i stor grad gitt *føring* for kartleggingen, og vi ser at dette i en viss grad har sammenheng med forsøksordningen med Språk 4.

Ved de 258 kommunene/bydelene som har tiltak for kartlegging av barns språk på helsestasjonene, er det 90% som oppgir at *alle* barna kartlegges. Her skiller de små kommunene seg ut ved at de i størst grad kartlegger alle. I faglige retningslinjer fra Sosial- og helsedirektoratet anbefales bruk av SATS og Språk 4 for mer systematisk observasjon av barns språk. Det viste seg at blant de 258 kommunene/bydelene er det 66% som gjennomfører kartlegging ved hjelp av Språk 4 ved fireårsalder. 45% kartlegger toåringene ved hjelp av SATS, og vi så at 84 av kommunene/bydelene benytter seg av en kombinasjon av de to verktøyene.

15% av kommunene/bydelene med mer enn 10% minoritetsspråklige barn oppgir at de benytter språkkartleggingsverktøy ved helsestasjonene som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Dersom kartlegging ved helsestasjon viser grunn til bekymring for språkutvikling er det først og fremst rutinemessig rapportering til PPT og til barnehage. 11 respondenter oppgir at det ikke skjer rutinemessig rapportering til andre instanser i kommunen/bydelen, mens 19 respondenter oppgir at de ikke vet om det skjer rutinemessig rapportering. De fremste kjennetegnene ved kommunene som ikke har rutinemessig rapportering er at de er *små* eller *mellomstore kommuner* og at de *ikke har gitt føring* for kartlegging av barns språk ved helsestasjonene. Hvordan språkstimuleringstiltak er forankret (ved for eksempel plan i kommunen eller politisk vedtak) i kommunen ser ikke ut til å ha noen sammenheng med rapporteringsrutiner.

Videre viste kartleggingen at 18% av kommunene/bydelene har språkstimuleringstiltak for barn som ikke går i barnehage, blant kommuner/bydeler med mindre enn 80% dekning er det 20% som oppgir at de har tilbud om språkstimulering utenfor barnehage. Det som kjennetegner de kommunene/bydelene som *har* tilbud om språkstimulering utenfor barnehage, er først og fremst at de er store kommuner eller bydeler med en stor andel minoritetsspråklige barn. Det er store forskjeller mellom fylkene - 40% av kommunene/bydelene i Oslo og Østfold har språkstimulerende tiltak utenfor barnehagene.

Med Rammeplan for barnehagene skal barna som går i barnehage være sikret et språkstimulerende miljø. I Stortingsmelding 16 ...og ingen sto igjen, fremheves betydningen av at *alle* barn får ta del i et språkstimulerende miljø. I evaluering av tilskuddsordningen fra 2006¹ oppga 10% av kommunene at de hadde iverksatt aktiviteter for *minoritetsspråklige barn* som ikke går i barnehage. Det er mulig at vi her ser en positiv tendens mot at flere kommuner gir tilbud til barn utenfor barnehager.

I kartleggingen viser det seg at for minoritetsspråklige barn består tilbudet først og fremst av språkgrupper i tilknytning til barnehager, og det viser seg at det er relativt store forskjeller i tilbudene, avhengig av kommunestørrelse. De store kommunene/bydelene peker seg ut ved et langt mer variert tilbud.

Barn med språkhemminger og språkvansker utenfor barnehager får fra 81% av kommunene/bydelene tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov og i 56% av kommunene/bydelene lages individuelle opplegg av PPT.

42% av kommunene/bydelene som har tiltak, har også avsatt egne midler til dette. Vi har videre sett at under halvparten av respondentene i kommunene/bydelene som har tiltak for språkstimulering for barn utenfor barnehage, kan angi *antall barn med behov for slike tiltak, antall barn som får tilbud om slike tiltak og antall barn som benytter seg av slike tiltak*.

2.2 **Språkstimulering og kartlegging av barns språk i kommunale barnehager**

Blant kommunene og bydelene som oppga at de har tiltak for språkkartlegging i kommunale barnehager var det 63% som hadde gitt føringer for denne kartleggingen. De små kommunene hadde i mindre grad gitt føringer enn de store, men det viste seg at i de små kommunene er det langt mer vanlig at *alle* barn får sin språklige utvikling kartlagt i de kommunale barnehagene. I de store kommunene varierer det mer fra barnehage til barnehage hvem som blir kartlagt.

Barnas språklige utvikling blir i kommunale barnehager først og fremst kartlagt ved hjelp av TRAS, og vi så at når TRAS først benyttes i en kommune, benyttes det gjerne i de aller fleste av de kommunale barnehagene. Mange bruker også

¹ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Rapport for Kunnskapsdepartementet

Askeladden, men her er det større variasjon i utbredelsen innad i kommunen. I kommuner med mer enn 10% minoritetsspråklige barn benyttes gjerne andre eller egenutviklede verktøy.

Rapportering når en finner grunn til bekymring for språkutvikling i de kommunale barnehagene skjer først og fremst ved informasjon til foreldrene, mens omkring 82% av kommunene har rutiner for at de kommunale barnehagene skal informere PPT.

Bruk av språkstimuleringsmodeller og –verktøy er sterkt etablert i de kommunale barnehagene og kartleggingen viste at Språkgrupper er etablert i de kommunale barnehagene i over halvparten av kommunene/bydelene. Over halvparten av kommunene/bydelene har også tatt i bruk Snakkepakken og Språksprell.

Det mest utbredte kommunale tiltaket for språkstimulering av de minoritetsspråklige barna er å gå til innkjøp av norskspråklig materiale og å sette inn ekstra personale for å styrke norskkunnskaper. I de store kommunene med mange minoritetsspråklige barn settes det inn langt flere typer tiltak enn i de små, og her ser vi også at det i langt større grad iverksettes tiltak for å kjøpe inn materiell på morsmål og bruk av tospråklige assistenter. I evalueringen av tilskuddsordningen fra 2006 ble det stilt spørsmål om hvilke aktiviteter kommunen hadde iverksatt ut over tospråklig assistanse, og vi så overordnet sett samme bilde, med langt større innkjøp av norskstimulerende materiale enn av materiale på morsmål. Om man skal forsøke å slutte seg til noe om utviklingen, måtte det være en mulig tendens til at færre av kommunene oppgir at de kjøper inn norskspråklig språkstimulerende materialer nå enn i 2006.

For barn med språkhemminger og språkvansker i kommunale barnehager oppga om lag 90% av kommunene at de gir tilbud utviklet i samarbeid med PPT, mens 80% oppgir at barnehagene utvikler individuelt tilrettelagte opplegg. Det er spesielt i de små kommunene at de kommunale barnehagene samarbeider med PPT om å utvikle et tilbud.

2.3 **Språkstimulering og kartlegging av barns språk i private barnehager**

Blant de kommunene som har tiltak for språkkartlegging i private barnehager er det 52% av respondentene som oppgir at de har gitt føringer for kartlegging av barnas språklige utvikling i de private barnehagene, mens 63% hadde gitt slike føringer for kommunale barnehager. I 78% av kommunene/bydelene følger de private barnehagene samme rutiner som kommunale barnehager. Blant de kommunene/bydelene der det er gitt føringer for kartlegging av barnas språk, er det 90% som oppgir at de private barnehagene følger samme rutiner som de kommunale. Oslo skiller seg ut ved at kun 40% av bydelene oppgir at de private barnehagene følger samme rutiner som de kommunale.

Også i de private barnehagene er det TRAS som er det mest utbredte kartleggingsverktøyet, vi har sett at i 99% av de kommunene der TRAS benyttes i private barnehager benyttes også TRAS i kommunale barnehager. Det er noen forskjeller mellom de private og kommunale i forhold til metoder for språkkartlegging: Respondentene oppgir at det der det er færre private barnehager

som benytter ekstern instans for kartlegging og flere som kartlegger ved hjelp av en skjønnsmessig vurdering.

Kommunene har for de private barnehagene i mindre grad rutiner for hvem som blir informert dersom kartlegging og resultater fører til bekymring for barnets språkutvikling. 25% av kommunene oppgir at de ikke har slike rutiner for de private barnehagene. De kommunene/bydelene som ikke har rutiner for hvem som blir informert fra de private barnehagene kjennetegnes av at de er store kommuner/bydeler der det heller ikke er gitt føringer for kartlegging av barns språk i de private barnehagene.

Videre har vi sett at færre kommuner har tiltak for språkstimulering av barn i private barnehager enn for kommunale barnehager. I likhet med de kommunale barnehagene er det Språkgrupper som er den mest benyttede språkstimuleringsmodellen. Når det gjelder typer av tiltak for minoritetsspråklige barn ser det ut til at en noe større andel av kommunene benytter seg av tospråklige assistenter i de private barnehagene enn i de kommunale barnehagene.

Barn med språkhemminger og språkvansker ser i en noe mindre grad ut til å få et særskilt tilbud i de private barnehagene og vi har sett at i 8 av de mindre kommunene har respondenten ikke kjennskap til eller svarer at barna ikke får et særskilt tilbud.

2.4 **Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene**

Kartleggingen viste at respondentene i rundt 80% av kommunene opplever at barnehagens personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging og språkstimulering. I kommuner med mange minoritetsspråklige barn var det flere av respondentene som *i liten grad* opplevde at barnehagens personale innehar nødvendig kompetanse til å gjennomføre god *språkkartlegging*.

Blant de kommunene som gir føringer for kartlegging i kommunale barnehager er det 82% som tilbyr kurs i ulike metoder for språkkartlegging.

Det er i de største kommunene vi finner det mest omfattende tilbudet med kurstilbud og veiledningstjeneste. Det er også i de største kommunene at kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene. Her er det også svært store forskjeller mellom fylkene. Det er først og fremst kommunale barnehager som får tilbud om kurs og veiledning, her er det 90% som får tilbud om kurs og 84% som får tilbud om veiledning, tallene for private barnehager er henholdsvis 59% og 55%.

2.5 **Sammenheng og overgang mellom barnehage og skole**

I satsning på et mer helhetlig opplæringsløp har overgangen mellom barnehage og skole blitt et sentralt satsningsområde. Vi har derfor undersøkt hvorvidt kommunene/bydelene har rutiner for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for *særskilt språkstimulering* skal begynne på skolen. Det viste seg at i 83% av kommunene/bydelene arrangeres det da møter

mellom barnehagepersonell og skolepersonell, og at foreldrene i 70% av kommunene ofte er med på slike møter. Det er større grad av rutiner ved overgang fra barnehage til skole i små kommuner enn i store kommuner/bydeler når det gjelder barn med behov for særskilt språkstimulering.

Respondentene fikk mulighet til å spesifisere nærmere og svært mange oppga at de nå arbeider med å utvikle slike rutiner i kommunen/bydelen.

3. Executive summary

On behalf of the Norwegian Ministry of Education and Research Rambøll Management has mapped the language stimulation and mapping of children's language ability that takes place in kindergartens, as well as in other settings in Norway's municipalities.

The study shows that 76% of the municipalities/townships have initiatives for the mapping of children's linguistic ability at the health stations, 92% say that they have initiatives for the mapping of children's language in the municipal kindergartens, while 75% of the municipalities with privately run kindergartens report that they have initiatives for the mapping of children's language in the privately run kindergartens.

Furthermore, the study showed that 90% of the municipalities/townships have initiatives for language stimulation in the municipal kindergartens, 72% have initiatives for this in the privately run kindergartens, and 18% of the municipalities reported that they have initiatives for the language stimulation of children in institutions outside the kindergartens. We will take a short look at the different areas for language stimulation and mapping of children's language.

3.1 Language stimulation and mapping of children's language outside kindergarten

Among the 76% of municipalities/townships that reported that they had initiatives for the mapping of children's language at the health stations, and 44% reported that they had given the health stations guidelines for the mapping procedure. Municipalities/townships with a large proportion of minority-language children have made guidelines for this work to a high degree, and we saw that this to a certain degree correlates with the trial arrangement with Språk 4.

At the 258 municipalities/townships that have initiatives for the mapping of children's language at the health stations, 90% report that all children are mapped. The smaller municipalities stand out in this regard, by to a higher degree reporting that they map all the children. In the guidelines given by the Directorate for Health and Social Affairs, the use of SATS and Språk 4 is recommended for a more systematic observation of children's linguistic skills. Our study showed that among the 258 municipalities/townships 66% map the children with Språk 4 when the children are 4 years old. 45% map the children using SATS when the children are 2 years old, and we found the 84 of the municipalities use a combination of the two tools.

15% of the municipalities/townships with more than 10% children with a minority-language background report that they use mapping tools at the health stations that are specially designed for minority-language children. If the mapping at the health station gives cause for concern for a child's linguistic development, routines primarily exist for contacting the pedagogic-psychological service at the kindergarten. 11 respondents report that no routines for further contact with other institutions exist, while 19 report that they don't know whether such routines exist. The primary

characteristics of municipalities that don't have routines for contact is that they are *small or medium-sized* municipalities, and that they haven't given guidelines for the mapping of children's language at the health stations. How language stimulation initiatives are anchored in the municipalities (for example through a municipal plan or a political resolution) doesn't seem to have a correlation with the routines for further contact. The study showed that 18% of the municipalities/townships have initiatives for the language stimulation of children that don't attend kindergarten. Among municipalities/townships with lower than 80% kindergarten coverage, 20% report that they offer language stimulation outside the kindergartens. The characteristics of municipalities/townships that *have* initiatives for language stimulation outside the kindergartens, is first and foremost that these are large municipalities or townships with a large proportion of children with a minority-language background. Large differences exist between the counties - 40% of the municipalities/townships in Oslo and Østfold have initiatives for language stimulation outside the kindergartens.

The Framework Plan for the Content and Tasks of Kindergartens is, amongst other things, designed to ensure that children attending kindergarten are guaranteed an environment that stimulates language development. In Report no. 16 to the Storting² the importance of the participation of all children in a linguistically stimulating environment is stressed. In the evaluation of the subsidy for improving language comprehension among minority language children in preschool age in 2006³ 10% of the municipalities reported that they had initiated activities aimed at children with a minority language background not attending kindergarten. Our study indicates that we are now seeing a positive tendency towards more municipalities initiating such activities.

The study shows that children with a minority language background primarily are offered language groups arranged in cooperation with the kindergartens, and relatively large differences appear in the supply of such activities, depending on municipal size. The large municipalities stand out in offering a far more varied range of activities.

Children with language impairments and language difficulties that do not attend kindergarten are offered spots in kindergarten by 81% of the municipalities/townships if they have a documented need, and in 56% of the municipalities/townships individual programs are designed by the pedagogic-psychological service (PPT).

42% of the municipalities/townships that have initiatives for language stimulation and mapping outside the kindergartens have also allocated financial resources to this. We have also seen that less than half the respondents in the municipalities/townships that have programs for the language stimulation of children

² St. Meld 16 (2006-2007) ... *Og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*

³ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkførståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Report for the Ministry for Education and Research

outside kindergarten can stipulate the number of children in need of such programs, the number of children offered such programs, and the number of children that use such programs.

3.2 **Language stimulation and language mapping in municipal kindergartens**

Among the municipalities and townships that reported that they had initiatives for language mapping in the municipal kindergartens 63% had laid down guidelines for this work. The smaller municipalities had to a smaller degree given guidelines than the larger municipalities, but it turned out that in the smaller municipalities it is far more common that *all* children have their language abilities mapped in the municipal kindergartens. In the larger municipalities there is more variation between the kindergartens on which children are mapped.

The linguistic development of children is in the municipal kindergartens first and foremost mapped using TRAS, and we saw that when TRAS first is in use in a municipality, it is likely to be used in all the municipally run kindergartens. Many also use Askeladden, but here there is greater variation in the extent of usage internally in the municipalities. In municipalities with more than 10% children with a minority-language background, other or self-developed tools are often used.

In those cases where the language mapping gives cause for concern, the parents are most often the ones contacted, while around 82% of the municipalities have routines for municipal kindergartens contacting the pedagogic-psychological service.

The use of language stimulation models and tools is firmly established in the municipal kindergartens and our study showed that language groups⁴ have been established in the municipal kindergartens in over half the municipalities/townships. Over half the municipalities/townships have started using Snakkepakken and Språksprell.

The most common municipal initiative for language stimulation of minority-language children is the procurement of Norwegian-language materials and the employment of extra personnel to strengthen children's Norwegian skills. In the large municipalities with many minority-language children a wider range of efforts have been initiated than in the smaller municipalities, and we also found that they are more likely to have bought material in the mother-language of the children, as well as to use dual-language assistants. In our evaluation of the subsidy for improving language comprehension among minority language children in preschool age⁵ in 2006 the municipalities were asked which activities they had initiated other than the use of dual-language assistants, and the same patterns were found, with the procurement of Norwegian language material being far more common than the procurement of

⁴ Språkgrupper

⁵ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Report for the Ministry for Education and Research

minority-language material. There is a tendency towards fewer municipalities reporting that they procure Norwegian-language materials today than in 2006.

Children with language impairments and language difficulties that attend municipal kindergarten are in 90% of the municipalities offered programs developed in cooperation with the pedagogic-psychological service, while 80% of the municipalities report that the municipal kindergartens make individually adapted arrangements for these children. It is especially in the smaller municipalities that the municipal kindergartens cooperate with the pedagogic-psychological service in developing arrangements for these children.

3.3 **Language stimulation and language mapping in privately run kindergartens**

Among those municipalities that have initiatives for language mapping in the privately run kindergartens, 52% report that they have made guidelines for the mapping for children's language development in the privately run kindergartens, while 63% had made such guidelines for the municipal kindergartens. In 78% of the municipalities/townships the privately run kindergartens follow the same routines as the municipal kindergartens. Amongst those municipalities/kindergartens that have made guidelines, 90% report that the privately run kindergartens follow the same routines as the municipal kindergartens. Oslo stands out, only 40% of the townships report that the privately run kindergartens follow the same routines as the municipal kindergartens.

TRAS is the most commonly used mapping tool in the privately run kindergartens. We found that in 99% of the municipalities that use TRAS in the privately run kindergartens, TRAS is also used in the municipal kindergartens. There are some differences between the private and the municipal kindergartens in the methods used to map linguistic ability: respondents report that fewer privately run kindergartens use an external authority for language mapping, and more map using subjective assessment.

For the privately run kindergartens the municipalities/townships to a lesser extent have routines for the language stimulation of children than is the case for the municipal kindergartens. As with the municipal kindergartens, language groups are the most common language stimulation tool. In regards to initiatives for minority-language children it appears that a somewhat larger percentage of the municipalities finance dual-language assistants in the privately-run kindergartens than in the municipal kindergartens.

Children with language impairments and language difficulties are to a lower degree offered individually adapted arrangements in the privately run kindergartens, and we found that in 8 of the smaller municipalities the respondent didn't know what these children were offered, or answered that no special measures were taken for these children.

3.4 **Competency and competence-raising initiatives in the municipalities**

Our study has shown that the respondents in around 80% of the municipalities experience that the personnel in the kindergartens have the required competency to carry out good language mapping and stimulation. In municipalities with many minority-language children more respondents reported that the personnel only to a *low degree* had the required competence to carry out good language mapping.

Among those municipalities that have guidelines for language mapping in the municipal kindergartens 82% offer courses in the different methods for language mapping.

The largest municipalities have the most comprehensive offering of courses and guidance. It is also in the largest municipalities that the municipalities arrange meetings for sharing experiences between the kindergartens. There are big differences between the counties in this regard. Municipal kindergartens are the ones that primarily are offered courses and guidance, 90% are offered courses and 84% are offered guidance. For the privately run kindergartens the corresponding numbers are 59% and 55%, respectively.

3.5 **Cooperation and transition between kindergarten and school**

As part of the national focus on a more coherent education the transition between kindergarten and school has become a central point. We have therefore investigated whether the kindergartens/townships have routines for communication and cooperation between school and kindergarten when children requiring *particular language stimulation* are to start school. We found that in 83% of the municipalities/townships arrange meetings between kindergarten and school personnel, and that in 70% of the municipalities parents often participate in these meetings. Small municipalities have routines for the transition between kindergarten and school to a larger extent than large municipalities when it comes to children requiring language stimulation.

The respondents were given the opportunity to specify their answers, and many stated that they were now developing such routines in their municipality/township.

4. Bakgrunn

4.1 Det kommunale ansvar

Et satsningsområde for regjeringen er å utligne de forskjellene i læringsutbytte som kommer som et resultat av sosiale forskjeller. I stortingsmelding 16 (2006-2007) *...Og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* fremheves språkkartlegging og språkstimulering av barn i førskolealder som et viktig virkemiddel i arbeidet med å utligne sosiale forskjeller og skape likeverdige muligheter for alle.

Undersøkelser har avdekket systematisk sammenheng mellom mestring av språk og sosial mestring, og det er avdekket at språkutvikling i ung alder er viktig for senere læring. Ettersom barnehagene er en av de fremste arenaene for språkstimulering av barn er det derfor bekymringsfullt at barn med minoritetsspråklig bakgrunn har en langt lavere deltakelsesgrad i barnehagene enn alle barn sett under et. I 2006 deltok 57% av barn mellom et og fem år med minoritetsspråklig bakgrunn i barnehagen, mot 80% av alle barn mellom ett og fem år.⁶ Deltakelse i barnehager for barn med minoritetsspråklig bakgrunn er hovedsakelig knyttet til foreldrenes ønske om at barnet skal lære å snakke norsk, og er i mindre grad motivert av et ønske om tilsyn som følge av foreldrenes yrkesaktivitet.⁷ Forskning viser at barns språk og leseferdigheter kan forbedres betraktelig, særlig ved tidlig innsats.⁸ Tiltak for tidlig språkstimulering må rettes mot alle barn med behov, både majoritetsspråklige og minoritetsspråklige, i og utenfor barnehagene. For barn utenfor barnehage er åpne barnehager eksempler på et viktig tiltak fordi dette kan være en viktig arena for språkstimulering, og når det gjelder å nå minoritetsspråklige barn og deres foreldre.

Kommunene og bydelene har et viktig ansvar i arbeidet rettet mot barn i førskolealder. Som barnehageeiere er de ansvarlige for det arbeidet som utføres i de kommunale barnehagene, både innenfor språkkartlegging og språkstimulering av barn. Som lokal barnehagemyndighet har de også ansvar for å føre tilsyn med de private barnehagene.

Språkstimulering er del av barnehagenes grunnleggende oppgaver. For å kunne tilby god språkstimulering og avdekke barns språkvanser på et tidlig tidspunkt er det nødvendig at personalet i barnehagene har kjennskap til hva som er barns normale språkutvikling, og ulike verktøy som kan benyttes til kartlegging av språk og metoder og modeller for språkstimulering. Gode barnehager med et kvalifisert personale er en forutsetning for at barnehagene kan være en arena for sosial utjevning. Kommunene er som barnehageeiere ansvarlige for at personalet i barnehagene har den kompetansen et barnehagetilbud av god kvalitet krever, og skal sørge for at barnehagepersonalet mottar nødvendige kompetansehevingstiltak i form av kursing, videreutdanning og veiledning. Kommunene er også den lokale barnehagemyndigheten, og har som sådan veiledningsansvar ovenfor alle barnehagene i kommunen/bydelen. Dette betinger

⁶ St. prp.nr. 1 (2007-2008) Statsbudsjettet

⁷ St. Meld. 16 (2006-2007) s. 25

⁸ St. Meld. 16 (2006-2007) s. 56

nødvendige kompetanse til å kunne fungere som en veiledende instans for barnehagene. Både nasjonale og lokale utdanningsmyndigheter har viktige roller i å følge opp de barna som får avdekket ekstra behov, blant annet for språkstimulering.⁹ Etter opplæringslovens § 5-7 har kommunene også ansvar for å tilby spesialpedagogisk hjelp til barn med spesielle behov. I tillegg er kommunene ansvarlig for at de ulike tjenestene som tilbys barnefamiliene er godt koordinert, og skal finne hensiktsmessige løsninger på hvordan barnehage og skole kan samarbeide, blant annet gjennom å etablere rutiner for barns overgang fra barnehagen til skolen. Landets kommuner har varierende praksis i forhold til overgang og sammenheng mellom barnehage og skole.

Kommunene har et lovpålagt ansvar for å tilby en pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). PPT er en tverrfaglig tjeneste som skal forebygge og avhjelpe ulike typer lærevansker gjennom å skape og stimulere til gode lærings- og oppvekstmiljøer.¹⁰

Helsestasjonene har en sentral rolle i arbeidet med barn i førskolealderen. Helsestasjonen er den eneste instansen som treffer alle barn i førskolealder, uavhengig av om barna går i barnehage eller ikke. Helsestasjonene har ansvar for å informere foreldre om betydningen av å gå i barnehage, samt å oppfordre og motivere til å søke barnehageplass. Helsestasjonen skal ha kontakt med hvert barn flere ganger før barnet begynner i skolen, og har dermed en unik mulighet til å danne seg en oversikt over alle barns språklige ferdigheter, samt utviklingen over tid. Det anbefales derfor at det i den generelle helseundersøkelsen gjennomføres "systematisk observasjon av kommunikasjon, språkforståelse og talespråk."¹¹ Som ledd i dette arbeidet har blant annet Språk 4, som er en grovmasket kartlegging av 4-åringers språkferdigheter, blitt tatt i bruk. Rambøll Management foretok i 2004 en evaluering av Språk 4 på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Respondentene angir her flere fordeler ved å bruke Språk 4 i helsestasjonenes arbeid med å kartlegge barns ferdigheter, fremfor å kartlegge på bakgrunn av samtaler med barna og ved bruk av helsesøstrenes skjønn. Respondentene mente at kvaliteten på språkkartleggingen ble hevet, hvilket økte muligheten for å identifisere barn med språkvansker. Rapporten konkluderte med at bruk av et slikt verktøy systematisk øker tilliten til kvaliteten på språkkartleggingen, og muligheten og viljen til tettere lokalt samarbeid mellom relevante fagmiljøer. Videre fremhever rapporten at den største gevinsten med å bruke Språk 4 er at helsestasjonene nå har et konkret verktøy som kan brukes til språkkartlegging av barn.¹² Ved eventuell videreføring av Språk 4 påpekte forøvrig Rambøll Management i rapporten at det bør være en prosess der man særlig fokuserer på språkkartlegging av minoritetsspråklige barn, og hvordan verktøyet skal tilpasses og brukes for å kartlegge deres språkutvikling.

⁹ St. Meld. 16 (2006-2007) s. 67

¹⁰ St. Meld. 16 (2006-2007) s. 23

¹¹ Sosial og helsedirektoratet (2006) *Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn. Nasjonale faglige retningslinjer*, 15-1235.

¹² Rambøll Management (2006) *Når helsesøster kartlegger... Evaluering av kartleggingsverktøyet Språk 4 ved helsestasjon*. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet

Videre så man i evalueringen at helsesøstrene bør få grundigere informasjon om hvordan kartlegging av minoritetsspråklige barn kan foregå, både når det gjelder kartlegging av morsmål og på norsk, og at veiledningsmateriellet utbedres med dette som utgangspunkt.

Det er nå 12 kommuner som deltar i et videre treårig språkkartleggingsprosjekt der alle barn skal kartlegges med Språk 4; Skedsmo, Lørenskog, Drammen, Oslo, Bærum, Skien, Stavanger, Sandnes, Bergen, Trondheim og Tromsø og Kristiansund. Dette er store kommuner, og omfatter en rekke minoritetsspråklige barn. Resultatene så langt har vist at rundt 10% av de norskspråklige barna har hatt behov for videre oppfølging, mens dette gjelder en tredjedel av de flerspråklige.¹³

4.2 **Språkkartleggingsverktøy**

I spørreundersøkelsen har det vært et mål å kartlegge hvilke språkkartleggingsverktøy og språkstimuleringsmetoder som benyttes i og utenfor barnehagene. Vil vi her gi en kort presentasjon av noen av de ulike verktøyene som benyttes for kartlegging av barns språk.

TRAS (Tidlig registrering av språk- i dagliglivet) er observasjonsmaterieell til bruk i kartlegging av barns språk og språkutvikling i barnehagen. TRAS er ment for barn i alderen 2-5 år, og materiellet består av et observasjonsskjema med TRAS-sirkel og en håndbok. I håndboken er det knyttet tre spørsmål til hvert alderstrinn fra ulike observasjonsområder; samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig kunnskap, uttale, ordproduksjon og setningsproduksjon. Materiellet benyttes til å vurdere et barns språkutvikling i forhold til det som er forventet på ulike alderstrinn. Ved å bruke TRAS-sirkelen uten å fokusere på aldersangivelsene kan det brukes til kartlegging av minoritetsspråklige barn. Det kan også anvendes i veiledning med foreldre som har barn med vansker.¹⁴

Askeladden er en språkscreeningstest for barn i alderen 2-6 år som i utgangspunktet skal påvise språklige avvik og teste ut noen årsaksfaktorer i forhold til dette. Screeningstesten består av en sekk med ulike objekter, registreringsskjema og en håndbok. Det er ni deltester som måler ulike sider ved språkutviklingen. Det gis poeng for de ulike deltestene som noteres og summeres. Samlet gir dette en språkprofil som skal vise hvilket nivå barnet ligger på i sin utvikling. Ekspressive språklige faktorer måles gjennom objektnevning, artikulasjon og setningskonstruksjon. Videre måles fagkunnskap, visuelt minne, taktil formoppfatning, funksjon, relasjon og kategorisering. Askeladden kan, etter innhenting av foreldrenes tillatelse, utføres av førskolelærere, helsepersonell, spesialpedagoger og logoped.¹⁵

SATS (Screening av to-åringers språk) er et observasjonsmaterieell som fokuserer på barnets språkforståelse. Materiellet består av ti kjente objekter fra barnets hverdag, et skjema foreldre skal fylle ut, et kartleggingsskjema og en veiledning. Det er

¹³ http://www.imdi.no/templates/commonpage_____7872.aspx

¹⁴ http://www.statped.no/moduler/Module_FrontPage.aspx?id=37274&epslanguage=NO

¹⁵ <http://ianm.no/peddok1.doc>

resultatet av kartleggingen og foreldrenes svar på skjemaet som sammen danner grunnlag for vurdering av barnets språk. Barnets samspill og oppmerksomhet er også en del av vurderingen. Kartleggingen foretas av helsesøster ved 2-årskontroll på helsestasjonen, men foreldrenes vurdering er også en del av den samlede vurderingen.¹⁶

Språk 4 er kartleggingsverktøy som består av en enkel billedfolder, en veiledning og et kartleggingsskjema. Bildefolderen viser bilde av kjente hverdagslige ting og situasjoner, og brukes som utgangspunkt for samtale med barnet og utfylling av kartleggingsskjema. Dette skal bidra til å avdekke trekk ved barnets språkferdigheter som går på språkforståelse, setningsstruktur, artikkelasjon, ordforklaring, tallbegrep, korttidshukommelse og mer. Barnets samspill og oppmerksomhet er også del av vurderingen. Kartleggingen foretas av helsesøster når barnet er til 4-års kontroll, men foreldrenes vurdering av barnets språk skal også tillegges vekt. Dersom den samlede vurderingen viser tegn på forsinket språkutvikling, skal barnet henvises videre til språkutredning.¹⁷

ALLE MED er først og fremst et kartleggingsverktøy som skal kartlegge barns sosiale kompetanse, men den inneholder elementer knyttet til språk og vi velger derfor kort å si noen ord om også dette verktøyet. Observasjonsmateriellet brukes for å kartlegge barn i alder 1-6 år. Det består av observasjonsskjema og et veiledningshefte som skal være til hjelp i den praktiske utfyllingen. Observasjonsskjemaet tar utgangspunkt i praksis fra barnehagene, og skal hjelpe personalet til å ha en observerende holdning i samspill med barnet. Målet er som nevnt å fange opp barn som sliter med sosial kompetanse. Materiellet dekker seks utviklingsområder; språkutvikling, lek, sosio-emosjonell utvikling, hverdagsaktiviteter, trivsel og sansemotorisk utvikling. ALLE MED- materialet er ment å skulle gi et helhetlig bilde av barnet og hva det mestrer, og skal være et godt utgangspunkt for foreldresamarbeid, samarbeid med andre instanser.¹⁸

Ages & Stages Questionnaires (ASQ) er et screeninginstrument som skal fylles ut av foreldre, og er ment å være en grov undersøkelse med det formål å fange opp de som trenger en nærmere undersøkelse. ASQ er inndelt i fem områder, disse er Kommunikasjon, Grov motorikk, Fin motorikk, Problemløsning og Personlig/ sosialt. Videre består ASQ av 19 ulike korte og enkle spørreskjemaer som foreldrene skal fylle ut. Spørreskjemaene finnes fra alder 4 mnd til 5 år, og til hvert skjema finnes et separat skåringsark. I tillegg til spørsmålene i spørreskjemaene er det en avdeling med generelle spørsmål, som tar opp bekymringer foreldrene kan ha om barnets utvikling. Resultatene kan brukes til å identifisere barn som trenger videre

¹⁶

http://www.skolenettet.no/moduler/templates/Module_Article.aspx?id=33644&epslanguage=NO

¹⁷http://www.skolenettet.no/moduler/templates/Module_Article.aspx?id=33644&epslanguage=NO

¹⁸ <http://www.eigersund.kommune.no/content/view/full/3030/>

undersøkelse, men er ikke ment å være eneste grunnlag for en diagnose eller en endelig vurdering av det enkelte barn.¹⁹

4.3 Språkstimuleringsmodeller

Språkgrupper går ut på at barnegruppen deles inn i mindre grupper. Gruppene kan være satt sammen på ulike måter, for eksempel på bakgrunn av barn med felles interesser, i samme alder, ut i fra vennskap og liknende. De kan også være satt sammen med utgangspunkt i morsmål, for eksempel når det dreier seg om stimulering av norsk som andrespråk. Språkstimulering kan foregå på en formell måte, eller av en mer uformell karakter.

Språksprell er et metodisk opplegg som er konstruert med tanke på å øve opp den språklige og fonologiske bevisstheten gjennom korte og systematiske lekeøvelser. Disse kan være lyder, rim, regler, stavelsesdeling og forlydsanalyse. Dette skal gi barnet et fundament i forhold til senere lese- og skriveopplæring, men skal være morsomt og utviklende. Språksprellmetoden kan brukes i skolen eller tilpasses andre aldersgrupper, men er i utgangspunktet ment på barn i alderen fire til seks år.²⁰

Snakkepakken er utviklet med tanke på at barnet skal tilegne seg språket på en lekende og morsom måte ved at alt blir gjort så forståelig som mulig. Snakkepakken inneholder språkstimulerende materiell som skal gi barnet muligheten til å se, høre og være aktive slik at de oppmuntres til å forstå og snakke. Det er også utgitt et veiledningshefte som skal være et pedagogisk verktøy i barnehage og småskole. Snakkepakken er ment å skulle styrke barns språk og begrepslæring, og gi personalet ideer om hvordan barn kan inkluderes uansett morsmål, alder og bakgrunn.²¹

Språkposer er en metode som vanligvis er nokså voksenstyrt og strukturert. Den innebærer at det finnes en pose eller koffert som kan inneholde faste ting, eller innebære elementer av overraskelse og spenning. Disse objektene skal helst være tilpasset barnas forutsetninger og interesser, og kan for eksempel brukes i forbindelse med arbeid med et eventyr. Dette skal virke utviklende og stimulerende på barnet. Sentralt for denne metoden er at begreper skal konkretiseres og visualiseres. Det er mulig å bruke denne metoden både i stimulering av norskspråk og når det gjelder morsmål.²²

Karlstad-modellen er en veiledningsmodell for språkstimulering. Den er basert på professor Irene Johanssons forskning og utviklingsarbeid, og bygger på studier og erfaringer rundt barn med Downs syndrom. Modellen kan brukes på barn med ulike

¹⁹ Regionsenter for barn og unges psykiske helse, [http://www.r-bup.no/cms/cmspublish.nsf/\\$all/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9](http://www.r-bup.no/cms/cmspublish.nsf/$all/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9)

²⁰ <http://webprod.monet.no/spraksprell/spraksprell.html>

²¹ <http://www.snakkepakken.no/forside.asp>

²² [http://www.bydel-bjerke.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20bjerke%20\(BBJ\)/Internett%20\(BBJ\)/Dokumenter/nyhetssak/barnehageavdelingen/Artikkel%20Margareth%20Presentasjon%20av%20et%20utviklings-og%20forskningsprosjekt%20-03.doc](http://www.bydel-bjerke.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20bjerke%20(BBJ)/Internett%20(BBJ)/Dokumenter/nyhetssak/barnehageavdelingen/Artikkel%20Margareth%20Presentasjon%20av%20et%20utviklings-og%20forskningsprosjekt%20-03.doc)

språkvansker, og handler om strukturert, systematisk og kontinuerlig trening av språk og kommunikasjon. Målet er å fremme grunnleggende ferdigheter i kategorier av enkeltord og setningsstruktur til flerordsytringer av enkel og kompleks karakter.

5. Bakgrunnsinformasjon om respondentene

Spørreskjemaet ble sendt til alle 430 kommuner, samt til de 15 bydelene i Oslo. 331 respondenter besvarte hele skjemaet, hvilket gir en svarprosent på 74.4%. I dette kapitlet presenteres bakgrunnsinformasjon for de respondentene som besvarte *hele* skjemaet.

5.1 Fordeling på bakgrunnsvariabler

Bakgrunnsopplysninger om kommunene og bydelene, hentet fra KOSTRA, ble kodet inn i skjemaet på forhånd. Dette gir oss mulighet til å se sammenhenger mellom kommunestørrelse, andel minoritetspråklig barn i kommunen/bydelen, barnehagedekning og antall kommunale barnehager, samt hvorvidt kommunen/bydelen har private barnehager. Vi mangler sammenlignbare tall for en kommune ettersom denne er slått sammen med en annen kommune etter siste tilgjengelige tall.

Blant respondentene var det 68% som hadde private barnehager i kommunen/bydelen, i følge 2006-tall fra KOSTRA. Svarprosenten blant de som har private barnehager lå på 76%, og de som ikke har private barnehager lå på 74%.

Fordelingen på antall kommunale barnehager blant respondentene viste at over halvparten av respondentene har færre enn 5 kommunale barnehager, dette er forøvrig representativt for hele landet. Antall kommunale barnehager har en klar sammenheng med antall innbyggere i kommunen, vi valgte derfor i langt større grad å benytte kommunestørrelse til videre analyse.

Kommunene/bydelene som deltok i undersøkelsen er fordelt på kommunestørrelse slik tabell 5-1 viser. Årsaken til at det ble valgt en inndeling som var såpass skjevfordelt i utgangspunktet, var for å kunne omtale noen som små, mellomstore og store kommuner. Om vi hadde satt et skille på et lavere antall innbyggere, mener vi at dette ikke kunne bidratt med noen forklaring i forhold til forskjeller som finnes mellom kategoriene.

Table 5-1 Kommunestørrelse

Kategorier	Antall kommuner/bydeler	
	Antall	Prosent
Under 5 000 innbyggere	236	53%
Mellom 5 000 og 30 000 innbyggere	173	39%
Over 30 000 innbyggere	35	8%

Vi fikk en høy svarprosent fra alle kategoriene, men ser i tabell 5-2 at svarprosenten er noe høyere for de store kommunene.

Table 5-2 Svarprosent fordelt på kommunestørrelse

Kommunestørrelse	Svarprosent
Under 5 000 innbyggere	73%
Mellom 5 000 og 30 000 innbyggere	73%
Over 30 000 innbyggere	89%

Fylker

Det er av interesse å se om det er avgjørende forskjeller mellom fylkene. Vi har valgt å legge ved tabeller i vedlegg som viser svarfrekvenser fylkesvis, da tabellene ville tatt for stor plass i selve rapporten. Vi har allikevel valgt å ta de med i rapporten de stedene hvor forskjellene er spesielt interessante.

Svarprosenten fra fylke til fylke varierte mer enn den gjorde mellom de forskjellige kommunestørrelsene. I tabell 5-3 kan vi se at samtlige kommuner fra Vestfold svarte på skjemaet, mens bare litt over halvparten av respondentene fra Rogaland (54%) og Sør-Trøndelag (52%) svarte på skjemaet.

Table 5-3 Svarprosent per fylke

Fylke	Svarprosent
Østfold	67%
Akershus	91%
Oslo	82%
Hedmark	68%
Oppland	77%
Buskerud	71%
Vestfold	100%
Telemark	78%
Aust-Agder	93%
Vest-Agder	93%
Rogaland	54%
Hordaland	79%
Sogn og Fjordane	73%
Møre og Romsdal	69%
Sør-Trøndelag	52%
Nord-Trøndelag	63%
Nordland	75%
Troms	76%
Finnmark	84%

Rambøll Management vurderer det slik at overordnet sett er respondentene representative for målgruppen, til tross for en noe lavere deltakelse fra enkelte fylker.

5.2 Respondenter på undersøkelsen

Respondentene ble bedt om å oppgi sin stilling i kommunen.

Table 5-4 Respondentenes stillingsbetegnelse

Stilling	Antall	Prosent av respondenter
Kommunaldirektør	8	2%
Rådmann	4	1%
Oppvekstsjef eller tilsvarende	98	30%
Fagansvarlig for barnehage eller tilsvarende	84	25%
Pedagogisk rådgiver/konsulent	69	21%
Styrer i barnehage/enhetsleder	44	13%
Annet, spesifiser	24	7%
Totalt:	331	100%

Nesten en tredjedel var oppvekstsjef eller tilsvarende i kommunen/bydelen, mens en av fire var fagansvarlig for barnehagene eller tilsvarende. Om lag en av fem var pedagogisk rådgiver eller konsulent, og litt over en av åtte respondenter var styrer eller enhetsleder for barnehage.

Under annet oppgir de fleste at de er skolefaglig rådgiver/ ansvarlig eller tjenesteleder for barnehagene. Det er også noen som har tittel kommunalsjef, seksjonssjef og leder av barnehagekontoret eller barnehageområdet.

Table 5-5 Respondenter på undersøkelsen, etter antall innbyggere i kommune/bydelen

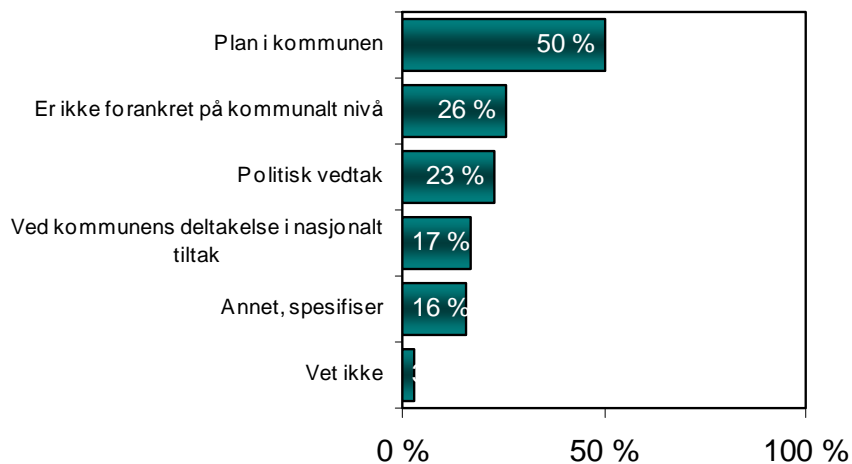
Respondentens stilling	under 5.000 innbyggere	5.000 - 30.000 innbyggere	over 30.000 innbyggere	I alt
Kommunaldirektør/rådmann	3%	5%	3%	3%
Oppvekstsjef eller tilsvarende	35%	24%	7%	28%
Fagansvarlig barnehage eller tilsvarende	16%	37%	23%	25%
Pedagogisk rådgiver/konsulent	18%	18%	32%	19%
Styrer i barnehage	17%	4%	3%	11%
Annet, spesifiser	11%	13%	32%	14%
I alt	173	126	31	331

5.3 Forankring

Et av de innledende spørsmålene dreide seg om hvordan språkstimuleringstiltak er forankret i kommunen/bydelen. Halvparten av respondentene svarte at dette arbeidet var forankret i en kommunal plan, mens 26% svarte at dette arbeidet ikke er forankret på kommunalt nivå. Litt under en fjerdedel svarte at det i deres kommune var fattet et politisk vedtak om språkstimuleringstiltak. Vi ser også at 17% oppgir at språkstimuleringstiltak er forankret ved deltakelse i nasjonalt tiltak. Her finner vi de kommunene/bydelene som deltar i forsøksprosjektet med Språk 4.

Figur 5-1 Forankring av språkstimuleringstiltak

Hvordan er språkstimuleringstiltak forankret i kommunen/bydelen?

Blant de 16% som oppgir at de har andre former for forankring er det først og fremst snakk om at tiltakene er forankret i den enkelte barnehage og barnehagenes planverk, svaret ligger da litt på siden av selve spørsmålet. Videre nevnes forankring i administrative vedtak, kompetanseutviklingsplaner og kommunale handlingsplaner. At de er forankret i ledelsen i bydelen nevnes også av en av respondentene.

Table 5-6: Forankring av språkstimuleringstiltak sett i forhold til kommunestørrelse

Forankring	under 5.000 innbyggere	5.000 - 30.000 innbyggere	over 30.000 innbyggere	I alt
Plan i kommunen	41%	60%	71%	51%
Politisk vedtak	17%	26%	48%	23%
Ved kommunens deltakelse i nasjonalt tiltak	13%	17%	45%	17%
Er ikke forankret på kommunalt nivå	34%	18%	7%	25%
Vet ikke	4%	2%	0%	3%
Annet, spesifiser	15%	20%	10%	16%
I alt	173	127	31	331

6. Resultater fra kartleggingen

Et viktig formål med kartleggingen var å innhente kunnskap om i hvilken grad kommunene har tilbud om språkstimulering for barn som ikke går i barnehage i kommunen og i hvilken grad kommunene har tatt initiativ til språkkartlegging av barn i kommunale og private barnehager. Temaene ble strukturert på følgende måte, noe som også angir den overordnede strukturering av resultatene fra kartleggingen:

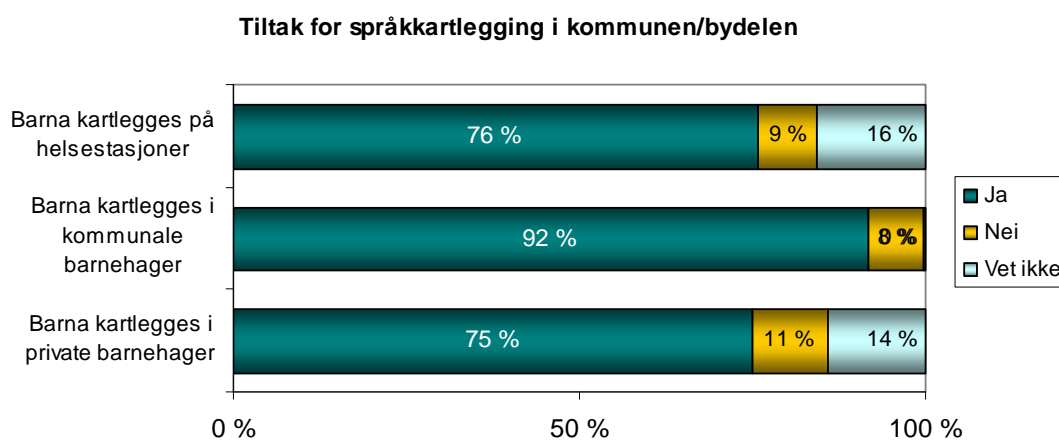
- 1.) Språkkartlegging og språkstimulering utenfor barnehage
- 2.) Språkkartlegging og språkstimulering i kommunale barnehager
- 3.) Språkkartlegging og språkstimulering i private barnehager
- 4.) Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene
- 5.) Samarbeid og sammenheng mellom barnehage til skole

Det ble innledningsvis i undersøkelsen stilt noen overordnede spørsmål, som vi vil se på før vi går grundigere inn i materialet.

Alle respondentene fikk spørsmål om de har tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder og ble presentert for 3 alternativer, fordelingen vises i Figur 6-1. Vi ser at 76% oppgir at de i kommunen har tiltak for at kartlegging av barns språk på helsestasjoner, og 92% oppgir at barna kartlegges i kommunale barnehager. Når det gjelder spørsmålet om private barnehager valgte vi å kun ta med svar fra de som ifølge KOSTRA-tall fra 2006 *har* private barnehager.

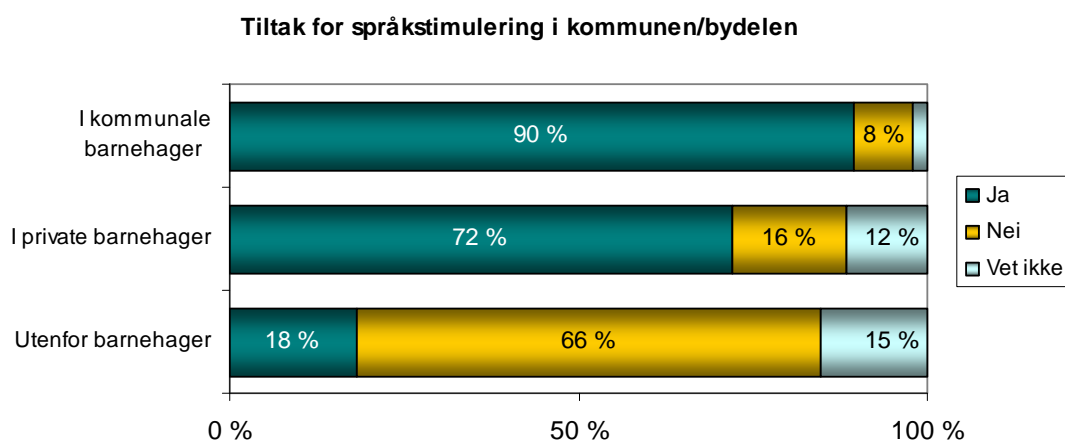
Vi så at 75% av de kommunene som har private barnehager oppgir at barnas språklige utvikling kartlegges i de private barnehagene, og merker oss at det er 14% av respondentene som oppgir at de ikke har kjennskap til tiltak for språkkartlegging i private barnehager.

Figur 6-1 Tiltak for språkkartlegging og språkstimulering i kommunene/bydelene

Videre ble det undersøkt hvorvidt kommunene/bydelene har tiltak for språkstimulering av barn i førskolealderen. Figur 6-2 viser denne svarfordelingen, og vi ser at kommunenes hovedsatsningsområde når det gjelder språkstimuleringstiltak er de kommunale barnehagene. I følge Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver skal barna i barnehagene oppleve et språkstimulerende miljø, og vi ser at 90% av kommunene/bydelene oppgir at de har tiltak for språkstimulering i kommunale barnehager. Når det gjelder de private barnehagene ser vi at tallet er nede på 72%. Rammeplan for barnehagene omfatter også de private barnehagene, det hadde derfor vært naturlig om kommunens tiltak i større grad omfattet også de private barnehagene. Vi ser videre at kun 18% av landets kommuner eller bydeler har tiltak for språkstimulering utenfor barnehager.

Figur 6-2 Tiltak for språkstimulering i kommunen/bydelen

Dette danner det overordnede bilde når vi går dypere inn i materialet. Først vil vi ta for oss kommunenes/bydelenes tiltak for språkkartlegging og språkstimulering for barn *utenfor* barnehage.

6.1 Språkkartlegging og språkstimulering utenfor barnehagene

I dette kapitlet vil vi som nevnt se på kommunenes og bydelenes språkkartleggings- og språkstimuleringsstilbud til barn utenfor barnehagene. I Stortingsmelding 16 ...*og ingen sto igjen* er viktigheten av å inkludere alle så tidlig som mulig i de gode læreprosessene fremhevet som en hovedutfordring. Ikke alle barn går i barnehage, det er derfor viktig med et godt utbygd system som fanger opp også disse barna gjennom kartlegging av språklig utvikling. Videre er det viktig at kommunene/bydelene har tilbud om språkstimulering til de barna utenfor barnehage som viser seg å ha behov for ekstra språkstimulerende tiltak.

6.1.1 Språkkartlegging ved helsestasjonene

Helsestasjonene kan være en god arena for å kartlegge barns språkferdigheter, spesielt når det gjelder å avdekke barn med behov for ekstra språkstimulering som ikke går i barnehage. Videre er det en anledning til å dokumentere barnas språklige utvikling over tid, ettersom helsestasjonene skal treffe barna flere ganger fram til de begynner i skolen. Det vil også være mulig for helsesøstre å danne seg et generelt

bilde over barns språklige ferdigheter. Samtidig er det også utfordringer knyttet til det å kartlegge barns språk og språklige mestring ved helsestasjoner. Barnet kjenner gjerne ikke helsesøster, tidsrommet er kort og omgivelsene kan oppleves som uvante og derfor utrygge for enkelte barn, noe som igjen påvirker hvordan deres språk fremstår. Da er helsesøsters kompetanse av stor betydning, ettersom dette er den ene muligheten en har til å kartlegge språket til de av barna som ikke går i barnehage. Vi skal nå se på de svarene vi har fått fra respondentene om kartlegging ved helsestasjoner.

Innledningsvis i undersøkelsen så vi at respondentene fikk et overordnet spørsmål om de har språkkartleggingstiltak på *helsestasjonene* i kommunen/bydelen. I 76% av kommunene/bydelene oppga respondenten at barn i førskolealder språkkartlegges på helsestasjonene. 16% av respondentene oppga at de ikke vet om barna kartlegges på helsestasjonen, mens 9% av respondentene oppga at det i deres kommune/bydel ikke gjennomføres språkkartlegging ved helsestasjonene.

Når det gjelder spørsmålet om kommunen/ bydelen har tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder er det i størst grad kommuner med høy andel minoritetsspråklige barn som har tiltak for språkkartlegging av barn på helsestasjoner . Mens 3/4 av alle respondentene har svart at kommunen har tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder, svarer 90% av kommunene med mellom 15-19,9% minoritetsspråklige barn og 100% av kommunene/bydelene med over 20% minoritetsspråklige barn at de har slike tiltak.

Table 6-1 Har kommunen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder? Kryset med andel minoritetsspråklige barn i kommunen/bydelen

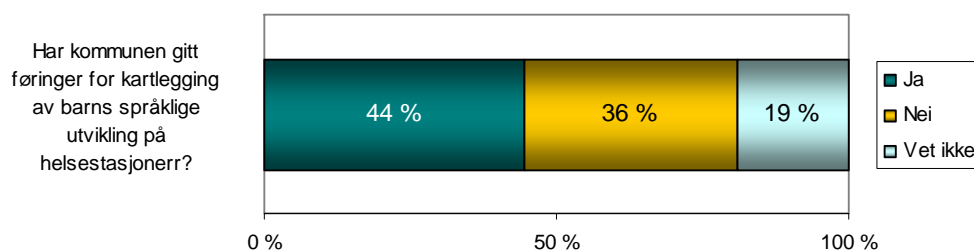
Svar	Andel minoritetsspråklige barn					Uopplyst	I alt
	>5%	5-9,9%	10-14,9%	15-19,9%	<20%		
Ja	76%	70%	78%	90%	100%	100%	76%
Nei	7%	12%	11%	0%	0%	0%	9%
Vet ikke	17%	18%	11%	10%	0%	0%	16%
Antall respondenter	193	101	27	10	9	1	341

Det er 12 kommuner som deltar i språkkartleggingsprosjektet der alle barn skal kartlegges med Språk 4; Skedsmo, Lørenskog, Drammen, Oslo, Bærum, Skien, Stavanger, Sandnes, Bergen, Trondheim og Tromsø og Kristiansand. Dette er store kommuner, og omfatter en rekke minoritetsspråklige barn. Som vi tidligere var inne på er dette et treårig prosjekt. Resultatene så langt har vist at rundt 10% av de norskspråklige barna har hatt behov for videre oppfølging, mens dette gjelder en tredjedel av de flerspråklige.²³

²³ http://www.imdi.no/templates/commonpage_____7872.aspx

Det er av interesse å vite hvor mange kommuner som har gitt *føringer* for språkkartlegging ved helsestasjonene. Figur 6-3 viser svarfordelingen blant de kommunene/bydelene som har oppgitt at de *har* språkkartleggingstiltak på helsestasjonene, noe som vil si at spørsmålet har gått til 258 kommuner. Vi ser at i 44% av kommunene/ bydelene er helsestasjonene gitt føringer for språkkartlegging, mens det i 36% av kommunene/bydelene ikke finnes slike føringer. 19% av respondentene ikke vet om det finnes slike føringer i kommunen. Blant de som oppgir at de ikke vet om det er gitt føringer for språkkartlegging ved helsestasjonene er det mange barnehagestyrere blant respondentene. Nesten halvparten av de 27 barnehagestyrerne som har svart på skjemaet (på vegne av kommunen) har oppgitt at de *ikke vet*. Det kan også være noe usikkerhet knyttet til dette spørsmålet om hvorvidt respondentene tolker føringene til å dreie seg om den ordinære språkkundersøkelsen i tilknytning til fireårskontrollen eller tiltak ut over dette.

Figur 6-3 Føringer for språkkartlegging ved helsestasjonene

Hvorvidt det i kommunen/bydelen er gitt føringer for språkkartlegging på helsestasjonen henger i stor grad sammen med kommunestørrelse. Her regner vi Oslo som en kommune, og ser ikke på bydeler. Blant kommuner med mer enn 30.000 innbyggere er det ca. 87% som har gitt føringer, dette henger igjen sammen med andel minoritetsspråklige. I kommuner med mer enn 20% barn med minoritetsspråklig bakgrunn oppgir 100% av respondentene at det er gitt føringer for kartlegging på helsestasjon. Dette kan ha sammenheng med forsøksordningene med Språk 4. Rambøll Management har tidligere sett at det er større sannsynlighet for at de kommunene som har mange minoritetsspråklige elever har ensartede retningslinjer for språkstimulering og språkkartlegging, enn kommuner med lavere andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Dette funnet bekreftes i denne kartleggingen.²⁴

Målgruppe

Hvem er det så som kartlegges ved helsestasjonene? 90% av de 258 kommunene/bydelene som oppgir at de har kartlegging ved helsestasjoner oppgir *alle barn* i førskolealder kartlegges ved helsestasjonene.

²⁴ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Rapport for Kunnskapsdepartementet

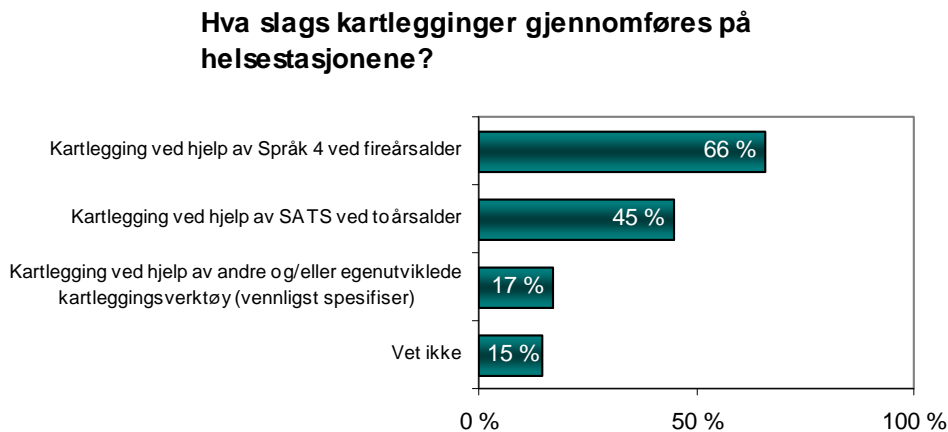
Det kan være interessant å se dette i sammenheng med antall barn som møter til helsekontroll. Tall fra KOSTRA viser at på landsbasis har 96% av barn fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder, og 91% har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder. I Oslo har færre barn fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder (88%), og 83% har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder.

Videre analyser viser at det er i kommuner med flere enn 5000 innbyggere det i minst grad skjer kartlegging av *alle* barn som møter til helsekontroll. Dette betyr at i de store kommunene er det færre som møter til kontroll på helsestasjonen og når de først møter så er det en mindre andel av barna som kartlegges enn i de små kommunene. Kanskje er dette fordi det er lettere å ha oversikt i mindre kommuner. Noen av de større kommunene/ bydelene har også større grad av til- og fraflytning, noe som kan bidra til mindre oversikt.

Språkkartleggingsverktøy

Videre var det av interesse å undersøke *hvordan* barna blir kartlagt på helsestasjoner. Som vi ser i figur 6-4 er det mest utbredt å benytte Språk 4, men SATS benyttes også for å kartlegge 2-åringene ved en rekke helsestasjoner. Mange helsestasjoner benytter en kombinasjon av ulike verktøy for å kartlegge barns språk, eller de benytter ulike verktøy ved de ulike helsestasjonene. Respondentene har derfor gjerne krysset av for flere verktøy.

Figur 6-4 Kartleggingsverktøy ved helsestasjonene

Som vi ser av figur 6-4 oppgir 17% av respondentene at de i kommunen/bydelen benytter egenutviklede eller andre verktøy enn de som er oppgitt for å kartlegge barns språk. Det er først og fremst små og mellomstore kommuner som har krysset av for dette alternativet. Det spesifiseres flere ganger her at TRAS benyttes. ASQ²⁵,

²⁵ "Ages and Stages Questionnaire" er foreldreutfylte skjemaer for screening av barns utvikling, oversatt til norske forhold av Regionsenter for barn og unges psykiske helse. [http://www.r-bup.no/CMS/cmspublish.nsf/\(\\$All\)/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9?OpenDocument&type=category](http://www.r-bup.no/CMS/cmspublish.nsf/($All)/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9?OpenDocument&type=category)

SATS og bruk av bok med bilder som utgangspunkt for samtale nevnes av andre som kartleggingsmetoder ved helsestasjonene. Egenutviklede kartleggingsverktøy uten nærmere beskrivelse av hva disse går ut på, samtaler og observasjon er andre svar som gis.

Videre var det interessant å vite hvor mange kommuner/ bydeler som kartlegger barnas språklige utvikling *både* ved hjelp av SATS ved toårsalder og Språk 4 ved fireårsalder. Analysene viste at 84 kommuner benytter seg av en kombinasjon av de to verktøyene, slik at barna kartlegges både i en alder av 2- og 4- år. Disse kommunene kjennetegnes ved at et større antall enn hos de øvrige har gitt føringer for språkkartlegging ved helsestasjonen, kommunestørrelse ser ikke ut til å ha noen betydning.

Fylkesvise forskjeller

Det er relativt store forskjeller mellom de ulike fylkene, og tabellen nedenfor viser for eksempel at i Trøndelag benyttes gjerne SATS til kartlegging av toåringene, mens alle bydelene i Oslo benytter Språk 4 til kartlegging av 4-åringene.

Table 6-2 Fylkesvis bruk av kartleggingsmetoder

	SATS ved toårsalder	Språk 4 ved fireårsalder	andre og/eller egenutviklede verktøy	Vet ikke	I alt
Østfold	22%	22%	22%	33%	9
Akershus	71%	93%	0%	0%	14
Oslo	31%	100%	0%	0%	13
Hedmark	46%	46%	27%	18%	11
Oppland	20%	50%	50%	10%	10
Buskerud	39%	77%	23%	8%	13
Vestfold	11%	67%	33%	11%	9
Telemark	73%	46%	18%	9%	11
Aust-Agder	50%	63%	25%	0%	8
Vest-Agder	46%	82%	18%	18%	11
Rogaland	33%	67%	25%	25%	12
Hordaland	40%	75%	25%	10%	20
Sogn og Fjordane	33%	94%	6%	0%	18
Møre og Romsdal	57%	86%	14%	10%	21
Sør-Trøndelag	70%	60%	0%	10%	10
Nord-Trøndelag	70%	50%	20%	10%	10
Nordland	42%	39%	8%	42%	26
Troms	42%	68%	16%	26%	19
Finnmark	60%	30%	30%	10%	10
I alt	45%	66%	17%	15%	255

Ved å studere fordeling på kommunestørrelse ser vi at kommunene med mer enn 30.000 innbyggere i langt mindre grad kartlegger 2-åringene ved hjelp av SATS enn de mindre kommunene. Samtidig ser vi at 90% av de samme kommunene med mer

enn 30.000 innbyggere benytter SPRÅK 4 til å kartlegge 4-åringene, noe som er langt mer enn for de mindre kommunene. Her spiller selvsagt Oslo en stor rolle, ettersom alle 4-åringene skal kartlegges ved hjelp av Språk 4.

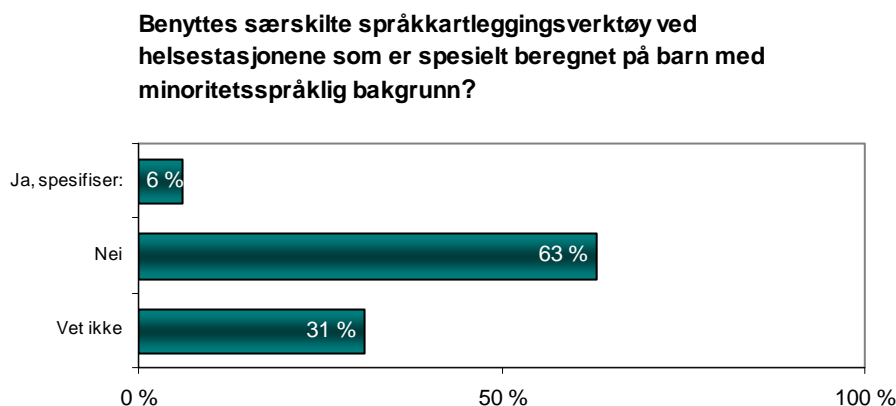
Minoritetsspråklige barn

Flere av de kartleggingsverktøyene som benyttes er kritisert for å ikke være tilpasset minoritetsspråklige barn. I Sosial- og helsedirektoratets faglige retningslinjer for undersøkelse av språk presiseres det at det er viktig å innhente kunnskap om barnets utvikling på morsmålet. Dette begrunnes med at i praksis er det vanskelig å avgjøre om avvik i norskferdighetene skyldes den alminnelige utviklingen av andrespråket, eller om det tyder på spesifikke språkvansker. Videre oppgis det at det er ulik praksis på helsestasjonene i Norge med hensyn til hvordan de møter minoritetsspråklige barn. Det er innhentet opplysninger fra noen helsestasjoner, og disse melder at det ikke gjøres noe vesentlig annerledes i forhold til minoritetsspråklige barn enn det de gjør med barn med norsk som morsmål.²⁶

Med dette som bakgrunn er det av interesse å undersøke om det benyttes kartleggingsverktøy som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Figur 6-5 viser denne fordelingen, og vi ser at det er et fåtall av respondentene som oppgir at de benytter slike verktøy. Vi merker oss at så mange som 31% av respondentene oppgir at de ikke vet om det benyttes særskilte språkkartleggingsverktøy ved helsestasjonene som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Når det gjelder om det benyttes særskilte språkkartleggingsverktøy som er beregnet på minoritetsspråklige ved helsestasjonene, ble respondentene bedt om å spesifisere nærmere. Det blant annet at Språk 4 blir spesielt tilrettelagt for eksempel ved bruk av tolk. SATS blir nevnt av noen respondenter, i tillegg til at en kommune nevner Minokart, som er et egenutviklet kartleggingsmateriale for minoritetsspråklige for 4- og 5-åringer i kommunen. I Stortingsmelding 16 ...og ingen sto igjen, nevnes spesielt den manglende kompetanse til å bruke Språk 4 for å kartlegge om minoritetsspråklige barn har tilfredsstillende språkutvikling på morsmålet, som en særlig utfordring.

²⁶ Sosial- og helsedirektoratet ((2006) Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn, s 37.

Figur 6-5 Språkkartleggingsverktøy spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Er det forskjeller mellom kommuner/bydeler med stor andel og liten andel av minoritetsspråklige barn? Vi fant at i de kommunene/bydelene der det er *mer* enn 10% minoritetsspråklige barn, oppgir ca 15% av respondentene at de benytter særskilte verktøy beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Kommuner/bydeler med færre enn 10% barn med minoritetsbakgrunn kjennetegnes av at det er langt større andel av respondentene som *ikke vet* om det benyttes særskilte verktøy. Dette kan komme av at enkelte av disse kommunene ikke har barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Videre er denne gruppen som *ikke vet* også preget av et stort antall barnehagestyrere som respondenter på vegne av kommunen.

Rapportering

Når barnet først er kartlagt er det viktig å vite hva som skjer dersom kartleggingen viser grunn til bekymring for språkutvikling. I Sosial- og helsedirektoratets faglige retningslinjer for undersøkelse av språk er det poengtert at barnet skal henvises til videre språkutredning dersom det er mistanke om forsinket språkutvikling.²⁷ De faglige retningslinjene er ikke direkte rettslig bindende, men kan langt på vei være styrende for de valg som skal tas.²⁸ I retningslinjene er det videre spesifisert at dersom barnet ved toårskontroll viser tegn på språklig forsinkelse eller dårlig språkforståelse, skal det tas inn til ny observasjon etter et par måneder. Ved senere mistanke om språklig avvik, bør barnet henvises til nærmere utredning. Viser barnet tegn på språkforsinkelser ved fireårsalder er det i følge retningslinjene "svært viktig å henvise barnet til videre utredning".²⁹

²⁷ Sosial- og helsedirektoratet (2006) Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn, s 11.

²⁸ Sosial- og helsedirektoratet (2006) Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn, s 39.

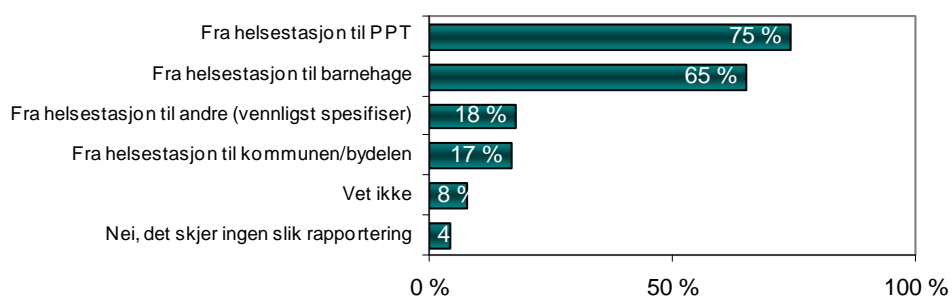
²⁹ Sosial- og helsedirektoratet ((2006) Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn, s 38.

Med dette som bakgrunn og et ønske om å vite mer om hvorvidt det finnes en helhetlig tiltakskjede slik at man kan være trygg på at alle barn blir "fanget opp", stilte vi spørsmål til respondentene om hvilke instanser det skjer rutinemessig rapportering til ved bekymring. Spørsmålet ble kun stilt til de kommuner/ bydeler som har oppgitt at de har tiltak for språkkartlegging ved helsestasjonene.

Figur 6-6 viser at det i kommunene/bydelene først og fremst er rutiner for at helsestasjonen rapporterer til PP-tjenesten og til barnehagen, henholdsvis 74% og 65% krysser av for at det skjer en rutinemessig rapportering til disse instansene. 4 % av kommunene/ bydelene oppgir at *ingen* rutinemessig rapportering skjer når helsestasjonen finner at det er grunn til bekymring for språkutviklingen, dette utgjør elleve av kommunene som har tiltak for kartlegging på helsestasjonene. Ut over dette er det også 19 kommuner/bydeler som oppgir at de ikke vet om det skjer rutinemessig rapportering. De fremste kjennetegnene ved kommunene som ikke har rutinemessig rapportering er at de er små eller mellomstore kommuner og at de ikke har gitt føringer for kartlegging av barns språk ved helsestasjonene. Hvordan språkstimuleringstiltak er forankret i kommunen ser ikke ut til å ha noen sammenheng med rapporteringsrutiner. Her er det viktig å ha med seg at vi kun stilte dette spørsmålet til de som oppga at de *har* tiltak for språkkartlegging på helsestasjonene, en kunne derfor tenke seg at de hadde bedre kjennskap til rutinene. Videre analyser viste at det var store fylkesvise forskjeller, noe som vises i vedlegg 2. Tallene antyder at det flere steder i landet finnes mangler på rutinemessig oppfølging, som *kan* føre til en svikt der barn som har behov for ekstra språkstimulering etter kartleggingen ikke blir fulgt opp videre.

Figur 6-6 Rapporteringsrutiner ved bekymring

Skjer det rutinemessig rapportering fra helsestasjonen til aktuelle instanser ved bekymring for språkutvikling med sikte på tiltak for det enkelte barn? (flere avkryssninger mulig)

Som vi ser svarte 18% av respondentene at helsestasjonen rapporterte til *andre* instanser, og dette ble de bedt om å spesifisere nærmere. Logoped, lege (øre-nese-hals), barnepoliklinikk, høresentral, lærings- og utgreiingssenteret, BUP, familieveileder, psykolog, oppvekstavdelingen, skolen, spesialpedagogisk tjeneste, PPT, ressurscenter barn og unge, språkenheten, åpne barnehager og språkgrupper blir her nevnt som instanser det rapporteres til.

Det ble også spurt om kartleggingen ved helsestasjonene *dokumenteres skriftlig*. 81 prosent svarte ja, og 3% svarte nei. Språk 4 har skjema som fylles ut ved kartlegging, noe som kan ha noe å si her. Igjen er det mange av respondentene som ikke vet – 17% svarer at de ikke har kjennskap til hvorvidt det skjer skriftlig dokumentasjon på kartleggingen.

Table 6-3 Skriftlig dokumentert kartlegging fordelt på antall innbyggere

Skriftlig dokumentert kartlegging	under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	over 30.000	I alt
Ja	81%	75%	97%	81%
Nei	5%	1%	0%	3%
Vet ikke	14%	24%	3%	17%
I alt	132	93	29	255

Barn som ikke møter til kontroll

Det er ikke alle foreldre som følger opp kontrollene på helsestasjonen. Hva gjør man for å nå frem til disse barna? Vi spurte respondentene hvilke tiltak kommunen/bydelen har iverksatt for å språkkartlegge barn som ikke møter til helsekontroll. 20% av respondentene oppga at de har rekrutteringstiltak, mens 5% oppgir at de tilbyr språkkartlegging og språkveiledning i hjemmet. Under annet spesifiserer de fleste at de har rutiner for å purre per brev eller telefon, eventuelt følges det opp med hjemmebesøk. Mange svarte her at dette ikke var et problem i deres kommune/bydel, ettersom alle barn møter til kontroll.

Det var en klar forskjell mellom store og små kommuner når det gjaldt hvorvidt kommunen/bydelen hadde tiltak for språkkartlegging av barn som ikke møter til helsekontroll. Mens bare 10% av kommunene med under 5000 innbyggere hadde rekrutteringstiltak for å få flere til å møte til helsekontroll, var tilsvarende andel for kommuner/bydeler med mer enn 30000 innbyggere over 40%. Flere respondenter spesifiserte at de ikke hatt problemer med at barn ikke møter til helsekontroll, og derfor ikke hadde behov for å iverksette tiltak. Andre meddelte at de sendte flere innkallinger ved behov, og at dette førte til at de fleste barn møter i helsekontroll. Tall fra Kostra viser også at på landsbasis har 96% av barn fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder, og 91% har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder. I Oslo, som utgjør hovedtyngden av de større respondentene i vår undersøkelse, har færre barn fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder (88%), og 83% har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder. På bakgrunn av dette er det ikke oppsiktsvekkende at de større kommunene/bydelene oftere har rekrutteringstiltak for å få flere barn til å møte til helsekontroll. Det er også sannsynlig at de mindre kommunene har bedre oversikt over og mulighet til å sørge for at alle barn har mulighet til og faktisk blir kontrollert ved helsestasjonene.

En lav andel svarer at de har tiltak for språkkartlegging og språkveiledning i hjemmet, bare 5% av alle respondentene svarer at de gjør dette. Det er interessant at både de minste og de største kommunene/bydelene har en høyere andel som

svarer at de gjør dette enn de mellomstore kommunene/bydelene. Bare 1% av respondentene har slike tiltak, mot 8% for de små og 7% for de store kommunene/bydelene. Dette kan antyde to ting: at de små kommunene er flinkere til å følge opp barna utenfor de offentlige institusjonene, og/eller at de største kommunene/bydelene har ressursene til å kunne etablere egne tjenester som har det formålet å oppsøke barn som ikke møter til vanlig helsekontroll.

Oppsummering

Vi har nå sett på språkkartlegging av barn utenfor barnehagene, der vi har valgt å fokusere på helsestasjonenes arbeid og rapporteringsrutiner. 76% oppga at de har tiltak for kartlegging av barns språk på helsestasjonene i kommunen/bydelen, mens 44% av disse hadde gitt *føring* for språkkartlegging ved helsestasjonene. I kommuner med mange minoritetsspråklige barn er det i stor grad gitt føring for kartleggingen, og noe vi ser har sammenheng med forsøksordningen med Språk 4.

Ved de 258 kommunene som har tiltak for kartlegging av barn på helsestasjonene, er det hele 90% som oppgir at *alle* barna kartlegges. Her skiller de små kommunene seg ut ved at de i størst grad kartlegger alle. I faglige retningslinjer fra Sosial- og helsedirektoratet anbefales bruk av SATS og Språk 4 for mer systematisk observasjon av barns språk. Det viste seg blant de 258 kommunene/bydelene at det er 66% som gjennomfører kartlegging ved hjelp av Språk 4 ved fireårsalder. 45% kartlegger toåringene ved hjelp av SATS, mens 84 av kommunene benytter seg av en kombinasjon av de to verktøyene slik at barna kartlegges både i to- og fireårsalder.

15% av kommunene/bydelene med mer enn 10% minoritetsspråklige barn oppgir at de benytter særskilte språkkartleggingsverktøy som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn ved helsestasjonene. Dersom kartlegging ved helsestasjon viser grunn til bekymring for språkutvikling er det først og fremst rutinemessig rapportering til PPT og til barnehage. 4% oppgir at det ikke skjer rutinemessig rapportering til andre instanser. Det utgjør 29 respondenter som oppgir at det ikke er rutiner for hvem man rapporterer videre til eller respondenten ikke har kjennskap til om det finnes slike rutiner for hvem man rapporterer videre til dersom kartleggingen viser behov for ekstra språkstimulering.

6.1.2 Språkstimulering av barn utenfor barnehagene

Blant barn som blir kartlagt på helsestasjonene finnes det også en rekke barn som ikke går i barnehage. Dersom kartleggingen viser behov for ekstra språkstimulering anbefales det gjerne at de får barnehageplass, men det er ikke alle kommuner som har mulighet til å tilby dette for alle barn. Det er også enkelte foreldre som ikke ønsker barnehageplass til barna sine. Det er først og fremst mangel på plasser og familiens økonomi som er årsaken til at barn ikke går i barnehage. Rundt 5% ønsker ikke barnehageplass, selv om forelderbetalingen er satt ned til 500 kroner måneden.³⁰

³⁰ Stortingsmelding 16 ...og ingen sto igjen s. 25

En viktig del av denne undersøkelsen var at det skulle kartlegges i hvilken grad det er etablert tilbud om språkstimulering for barn som *ikke* går i barnehage, og hva som kjennetegner disse tilbudene. Videre skal vi se på hvorvidt det er forskjeller i tilbudene til minoritetsspråklige barn, og barn med språkvansker og språkhemminger.

Det ble stilt et innledende spørsmål om kommunene/bydelene har *språkstimuleringstiltak* for barn i førskolealder som ikke går i barnehage, og vi så at 18% svarer at de har slike tiltak. Blant de kommuner/bydeler med *mindre* enn 80% barnehagedekning, er det 20% som oppgir at de har tilbud om språkstimulering utenfor barnehage. Det skulle her kunne tenkes at det skulle være større forskjeller på kommuner/bydeler med lav barnehagedekning og høy barnehagedekning. Rambøll Management gjennomførte i 2004 og 2006 spørreundersøkelser i forbindelse med Evaluering av tilskuddsordningen- Tiltak for å bedre språkforståelsen for minoritetsspråklige barn i førskolealder, der man så på tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Tilskuddsordningens midler kan også anvendes til tiltak for minoritetsspråklige barn som ikke er i barnehage, og det ble undersøkt i hvilken grad kommunene hadde iverksatt slike aktiviteter. Det viste seg da at det var et mindretall av kommunene, rundt 10%, som hadde iverksatt slike aktiviteter. Denne andelen var stabil fra 2004 til 2006.

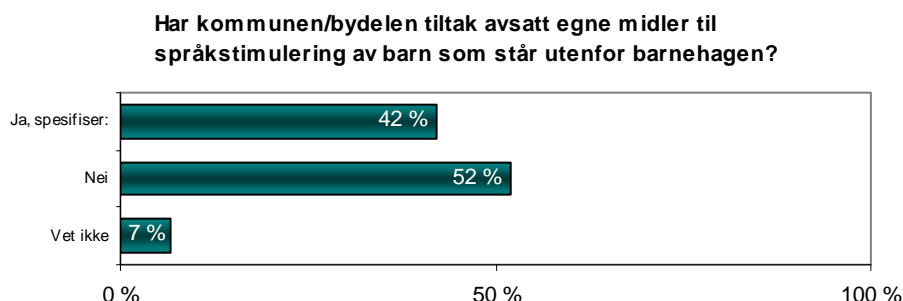
Når vi nå ser at det er 18% som oppgir at de har tiltak for språkstimulering utenfor barnehage så kan de være en indikasjon på at andelen har økt de siste årene, selv om andelen fortsatt er relativ lav.³¹ Det som kjennetegner de kommunene/bydelene som har tilbud om språkstimulering utenfor barnehage, er først og fremst at de er store kommuner eller bydeler med en stor andel minoritetsspråklige barn. Det er store forskjeller mellom fylkene – 40% av kommunene/bydelene i Oslo og Østfold har språkstimulerende tiltak utenfor barnehagene.

Svarene som videre er gjengitt nedenfor baserer seg på de 62 kommunene/bydelene (18%) som oppgir at de *har* tiltak for språkstimulering utenfor barnehage.

I kartleggingen var det av interesse å undersøke hvorvidt disse kommunene/bydelene hadde avsatt egne midler til språkstimulering av barn utenfor barnehage. 42% av dem som *har* språkstimuleringstiltak utenfor barnehagene har avsatt egne midler til dette.

³¹ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Rapport for Kunnskapsdepartementet

Figur 6-7 Har kommunen avsatt egne midler til språkstimulering av barn som ikke går i barnehage?

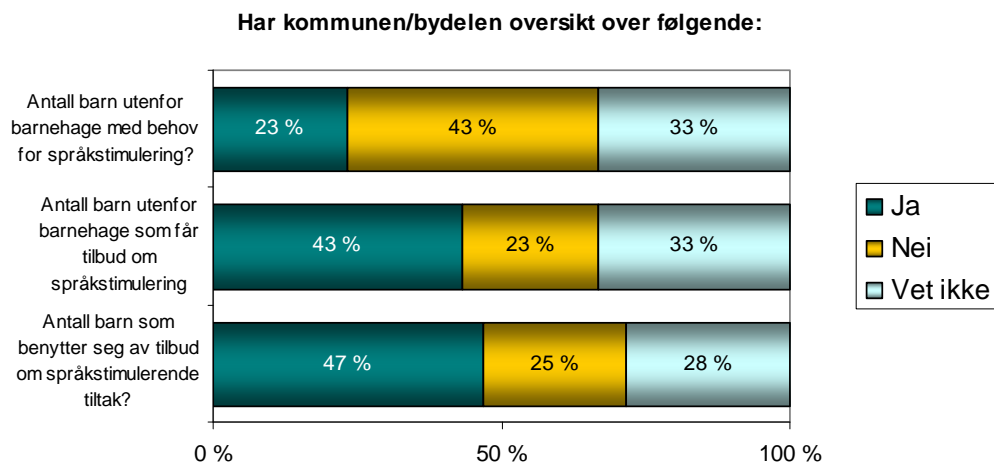
Tabell 6-4 viser at det er store forskjeller basert på kommunestørrelse. Dette kan ha sammenheng med grad av barnehagedekning, men det er samtidig viktig å ha med seg at språkstimuleringstiltak utenfor barnehage ikke nødvendigvis skal baseres på en hel gruppe barn, det kan like gjerne tiltak rettet mot enkeltindivider.

Table 6-4 Egne midler avsatt av kommunen til språkstimulering av barn som står utenfor barnehagen, fordelt på kommune-/bydelstørrelse

Midler	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Ja, spesifiser:	17%	46%	73%	42%
Nei	83%	36%	27%	52%
Vet ikke	0%	18%	0%	7%
I alt	23	22	15	60

Videre ble respondentene bedt om å spesifisere hva midlene ble brukt til. Her oppga flere at midlene går til logopedtjenesten, til åpen barnehage eller til gratis barnehageplass. Spesialpedagog eller ekstra førskolelærerstilling er også nevnt. Respondentene ble spurt om de i kommunen/bydelen har oversikt over hvor stort antall barn dette dreier seg om. Blant de kommunene/bydelene som har tiltak for barn utenfor barnehage er det 23% som svarer at kommunen/bydelen har *oversikt over antall barn* utenfor barnehager som har behov for språkstimulering, mens flere (43%) svarer at kommunen/bydelen har oversikt over antall barn utenfor barnehagene som *får tilbud* om språkstimulering. Nesten halvparten svarer at de har oversikt over antall barn som *benytter seg av tilbud* om språkstimulerende tiltak. Vi merker oss at her er det mange av respondentene som krysser av for at de ikke vet. I undersøkelsen ble de bedt om å oppgi antallet barn for de tre spørsmålene, dette kan ha bidratt til at færre svarte at de har oversikt i frykt for å oppgi feil antall.

Figur 6-8 Andel kommuner med oversikt over behov for, tilbud om og benyttelse av språkstimulering utenfor barnehage

Målgrupper

Det er interessant å vite hvem som utgjør målgruppen for tilbudet utenfor barnehage. Vi har valgt å gjøre en hovedinndeling mellom barn med språkhemminger og språkvansker, og minoritetsspråklige barn. Vi skal se på tilbudene de to gruppene får, samtidig som vi har med oss at flere av de minoritetsspråklige barna også kan ha språkvansker og språkhemminger.

74% av kommunene/bydelene som *har* språkstimuleringstiltak for barn utenfor barnehagene rapporterer at de gir barn med minoritetsspråklig bakgrunn tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov, mens en litt høyere andel oppgir at de har samme tiltak for barn med språkhemminger og språkvansker.

Tabell 6-5 viser målgruppe for språkstimuleringstiltak fordelt på kommunestørrelse. I store kommuner dreier det seg først og fremst om satsning mot de barna som ikke går i barnehage, og aldersgruppen 4 – 6 år regnes som den viktigste å nå.

Table 6-5 Hvilken gruppe er språkstimuleringstiltak rettet mot fordelt på antall innbyggere

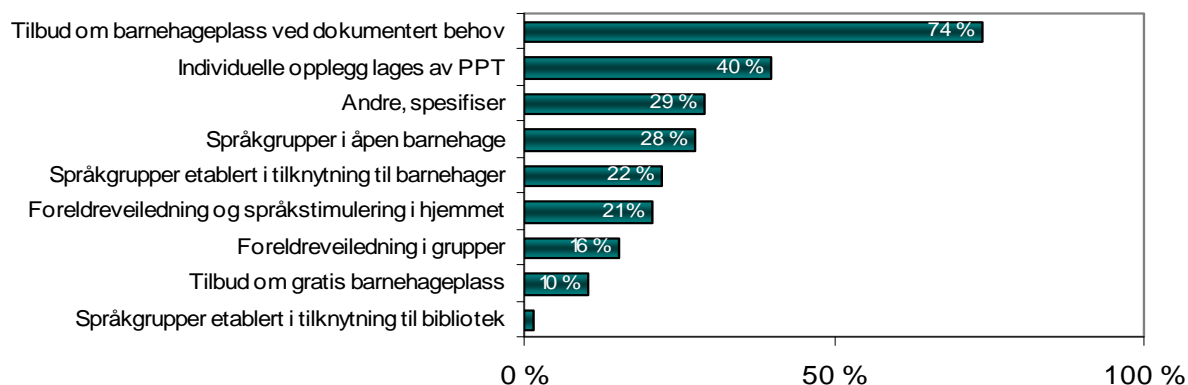
Gruppe	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Alle barn utenfor barnehage	13%	9%	27%	15%
Alle barn som har fått påvist et behov ved kartlegging	79%	73%	60%	72%
Minoritetsspråklige barn utenfor barnehage	13%	27%	47%	26%
Barn i gruppen 1 – 2 år som ikke går i barnehage	4%	9%	33%	13%
Barn i gruppen 3 år som ikke går i barnehage	4%	14%	33%	15%
Barn i gruppen 4 – 6 år som ikke går i barnehage	8%	18%	60%	25%
Annet, vennligst spesifiser	13%	18%	27%	18%
Vet ikke	0%	0%	0%	0%
I alt	24	22	15	61

Barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Vi spurte videre om hva slags språkstimulering som ble tilbudt barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage. Spørsmålet ble stilt til de 61 respondentene som har oppgitt at de har tiltak for språkstimulering for barn utenfor barnehage. Figur 6-9 viser at det først og fremst dreier seg om å tilby barnehageplass, eller at det er etablert språkgrupper i åpne barnehager eller i tilknytning til barnehagene. Vi har tidligere sett at det i mange kommuner/bydeler skjer rutinemessig rapportering til PPT dersom det er grunn til bekymring for språkutvikling. Det er derfor naturlig det er blant de vanligste tiltakene at individuelle opplegg lages av PPT.

Figur 6-9 Språkstimulering for barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage

Hvilke språkstimuleringstilbud tilbyr kommunen/bydelen for barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage? (flere avkryssninger mulig) :

29% oppgir at de har andre tiltak, og det viser seg at det i størst grad dreier seg om tiltak som gratis kjernetid, arrangert transport til barnehagene, logopedhjelp og mor-barn/familiegruppe.

Vi valgte som tidligere nevnt å dele gruppen av barn med behov for ekstra oppfølging inn i barn med minoritetsspråklig bakgrunn og barn med språkhemminger og språkvansker, ettersom disse kan ha svært ulike behov. Inndelingen kan allikevel være litt vanskelig å benytte seg av da de i stor grad kan være overlappende.

Barn med språkhemminger og språkvansker

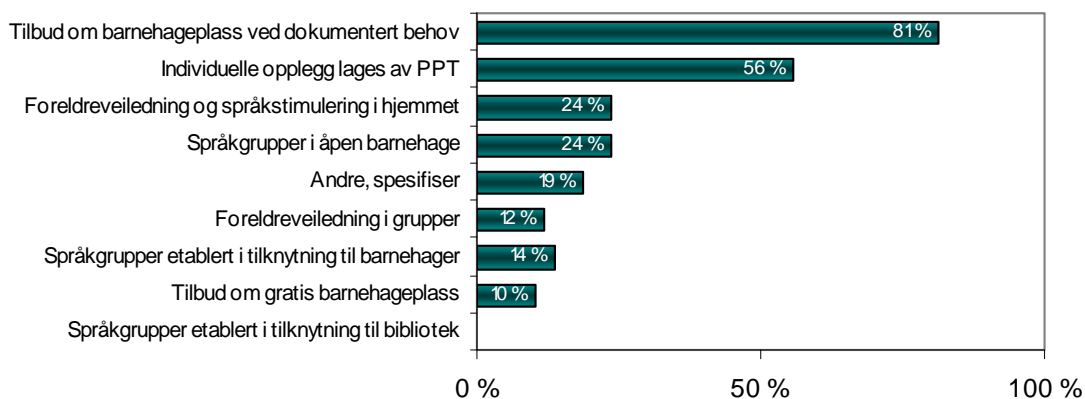
I retningslinjer for undersøkelser av språk fra Sosial og helsedirektoratet spesifiserer man at språkvansker er en kommunikasjonsvanske. Språkvansker hos barn handler i hovedsak om problemer med å forstå og produsere språk. Generelle språkvansker hos barn er ofte en konsekvens av - eller assosiert med en annen diagnose, eller det kan være det kan være vanskelig å finne en klar årsak til disse vanskene. Vanskene omtales da gjerne som spesifikke språkvansker, og kan være av ekspressiv og/eller reseptiv art uten at årsaken er klar. ³²

Figur 6-10 viser at for barn med språkhemminger og språkvansker er det flere som får laget egne opplegg av PPT og som får tilbud om barnehageplass. Det er færre som deltar i språkgrupper, noe som ikke er overraskende ettersom slike språkgrupper ofte er rettet spesielt mot barn eller familier med minoritetsspråklig bakgrunn.

³² ³² Sosial- og helsedirektoratet ((2006) Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn, s 34 og 35.

Figur 6-10 Språkstimuleringstilbud med språkhemminger og språkvansker som ikke går i barnehage

Hvilke språkstimuleringstilbud tilbyr kommunen/bydelen for barn med språkhemminger og språkvansker som ikke går i barnehage? (flere avkryssninger mulig) :

De store kommunene utpeker seg ved at det er der det er tilbud om språkgrupper i åpen barnehage (50%), det er tilbud om gratis barnehageplass (21%) og det finnes språkgrupper etablert i tilknytning til barnehagene (36%). Det er også flere av de store kommunene som tilbyr foreldreveiledning i grupper.

Blant de som har spesifisert andre tiltak, leser vi at de gjerne har tilbud om logopedhjelp.

Oppsummering

18% av kommunene/bydelene har språkstimuleringstiltak for barn som ikke går i barnehage, blant kommuner/bydeler med mindre enn 80% dekning er det 20% som oppgir at de har tilbud om språkstimulering utenfor barnehage. 42% av kommunene som har tiltak, har også avsatt egne midler til dette.

I følge Rammeplan for barnehagene skal barna som går der være sikret et språkstimulerende miljø, og i Stortingsmelding 16 ...og ingen sto igjen fremheves betydningen av at alle barn får ta del i et språkstimulerende miljø. Man skal ikke se bort fra at de aller fleste av barn opplever et godt språkstimulerende miljø i hjemmet, samtidig som kommunene bør ta høyde for at det vil komme barn med ekstra behov for språkstimulering. Tiltakene bør da kunne iverksettes hurtig.

Vi har sett på tilbudene til henholdsvis minoritetsspråklige barn og til barn med språkhemminger og språkvansker. For sistnevnte gruppe tilbyr 81% av kommunene tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov, og i 56% av kommunene lages individuelle opplegg av PPT. De store kommunene peker seg ut ved et langt mer variert tilbud. For minoritetsspråklige barn er det færre som får individuelle opplegg

laget av PPT, og vi så at det i større grad blir benyttet språkgrupper i tilknytning til barnehager for denne gruppen.

6.2 Språkkartlegging og språkstimulering i kommunale barnehager

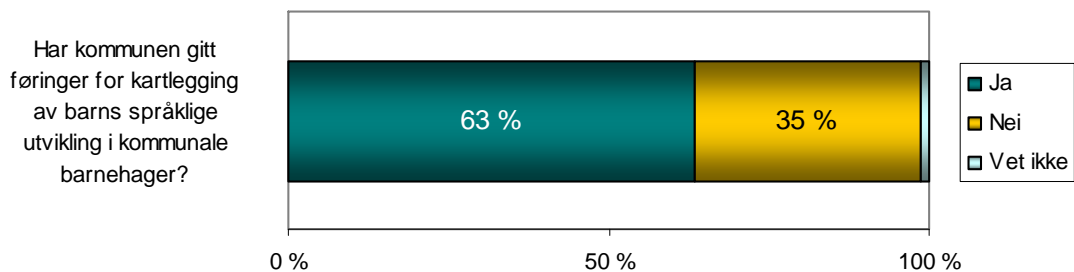
Barnehagens samfunnsmandat er å tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barnas beste. Barnehageloven og rammeplanen fastslår at god språkstimulering og tidlig hjelp dersom språket av en eller annen grunn er forsinket, inngår som en del av barnehagens grunnleggende oppgaver. I denne forbindelse er det interessant å se på i hvilken grad og på hvilke måter barnas språk kartlegges i de kommunale barnehagene, og hva som gjøres av språkstimulerende aktiviteter.

Vi har tidligere sett at 92% oppgir at de har tiltak for *språkkartlegging* og 90% oppgir at de har tiltak for *språkstimulering* i de kommunale barnehagene. Først skal vi se nærmere på språkkartleggingen, før vi går videre til språkstimuleringen i de kommunale barnehagene.

6.2.1 Språkkartlegging i kommunale barnehager.

De 308 kommunene/bydelene som oppga at de *har* tiltak for språkkartlegging i kommunale barnehager, ble videre spurt om kommunene eller bydelene har *gitt* føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager.

Figur 6-11 Har kommunen/bydelen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager

I 63% av kommunene er det gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager. I 36% er det ikke gitt slike føringer, mens respondentene i 4 av kommunene oppgir at de ikke vet om det er gitt slike føringer. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike fylkene, noe som er presentert i vedlegg 2.

Fordeling på kommunestørrelse viser at vi kan sette et skille mellom kommuner med flere eller færre enn 5000 innbyggere, der en mindre andel av de små kommunene har gitt føringer enn de større kommunene.

Målgruppe - alder

Det var videre interessant å vite i hvilken *alder* barna blir kartlagt i de kommunale barnehagene, og vi delte spørsmålet i to: kartlegging av de minste barna på ett og to år, og kartlegging av de eldste barna i barnehagen på tre til seks år. Vi så i forrige kapittel at det først og fremst er 4-åringene som kartlegges på helsestasjonen, og at det hovedsaklig er på mindre steder at de språkkartlegger toåringene på helsestasjonen.

Analysen viste at i de 308 kommunene og bydelene der det *er tiltak* for språkkartlegging i kommunale barnehager, oppgir 34% av respondentene at i deres kommune/bydel kartlegges *alle* barn i alderen 1-2 år, og 56% av respondentene oppgir at *alle* barn kartlegges i alderen 3-6 år i de kommunale barnehagene. Blant de minste barna er det mest vanlig at man velger ut barn til kartlegging ut fra en behovsvurdering fra personale og/eller foreldre.

Table 6-6 Hvilke barn kartlegges i kommunale barnehager?

Barn	1-2 år	3-6 år
Alle	35%	56%
Barn valgt ut etter behovsvurdering fra personale og/eller foreldre	50%	38%
Det varierer fra barnehage til barnehage	25%	21%
Ingen	7%	11%
Vet ikke	0%	0%

Det ble videre gjort analyser der det ble sett på forskjeller basert på kommunestørrelse. Vi så da at i de mindre kommunene er det langt mer vanlig at alle barn, både de minste og de største, blir kartlagt. Vi ser også at blant de kommunene som har mer enn 30.000 innbyggere er det flere av respondentene som oppgir at det varierer fra barnehage til barnehage hvem som blir språkkartlagt.

Table 6-7 Andel barn kartlagt i alderen 1-2 år i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelstørrelse

Barn	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Alle	41%	28%	22%	35%
Det varierer fra barnehage til barnehage	13%	36%	52%	25%
Ingen	7%	7%	4%	7%
Vet ikke	0%	1%	0%	0%
I alt	163	116	27	307

Table 6-8 Andel barn kartlagt i alderen 3-6 år i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelsstørrelse

Barn	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Alle	61%	54%	33%	56%
Det varierer fra barnehage til barnehage	9%	30%	48%	21%
Ingen	0%	0%	0%	0%
Vet ikke	0%	1%	0%	0%

Vi har da sett at de små kommunene i mindre grad har gitt føringer enn de store, samtidig som det i de små kommunene er det langt mer vanlig at *alle* barn får sin språklige utvikling kartlagt i de kommunale barnehagene. I de store kommunene/bydelene varierer det mer hvem som blir kartlagt.

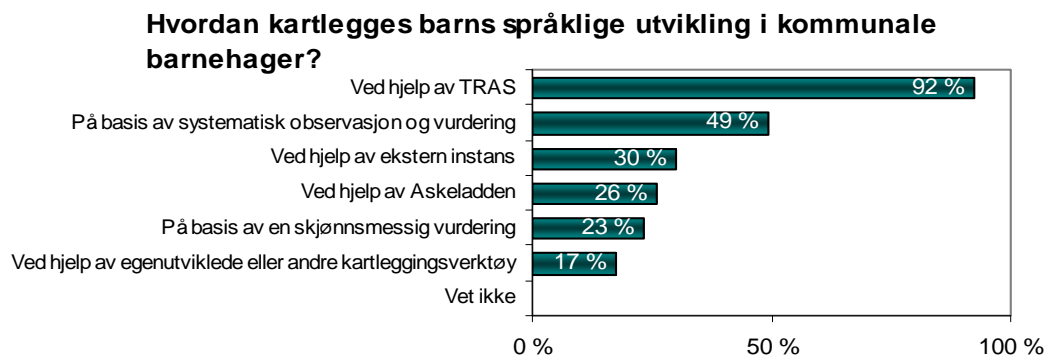
Metoder og verktøy for kartlegging

Det finnes ulike måter å gjøre kartlegging av barns språkutvikling i barnehagene på. Her har personalet langt mer tid enn på helsestasjonene, og de har den fordel at de kjenner barnet som skal kartlegges. Kartleggingen kan derfor integreres i den daglige omgangen med barnet, eller den kan skje som en avgrenset kartlegging der en knytter seg tett opp til et verktøy. Barnet føler seg også tryggere i kjente omgivelser, og vil i større grad kunne "vise hva det kan".

Vi så at ved helsestasjonene var det først og fremst Språk 4 som var i bruk for å kartlegge 4-åringene, men det var også mange kommuner som benyttet seg av SATS for å kartlegge toåringene. I barnehagene har vi gitt andre svarkategorier, basert på hvilke verktøy vi har fått kjennskap til at er mest i bruk, gjennom innledende intervjuer i arbeidet med å utvikle spørreskjemaet.

Respondentene har naturlig nok hatt mulighet til å krysse av for flere metoder og verktøy for kartlegging, ettersom de ikke er gjensidig utelukkende. I figuren nedenfor ser vi at i 92% av kommunene/bydelene benyttes barnehagene TRAS til kartlegging av språkutvikling. I 49% av kommunene/bydelene oppgir respondenten at det kartlegges på basis av systematisk observasjon og vurdering, 26% bruker Askeladden og i 24% av kommunene eller bydelene oppgir respondenten at det i barnehagene kartlegges på basis av en skjønnsmessig vurdering. 17% bruker egenutviklede eller andre verktøy, 30% bruker ekstern instans. Her er det minimale forskjeller når vi ser på kommunistørrelse, bortsett fra TRAS som benyttes i alle kommuner med mer enn 30.000 innbyggere.

Figur 6-12 Kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager

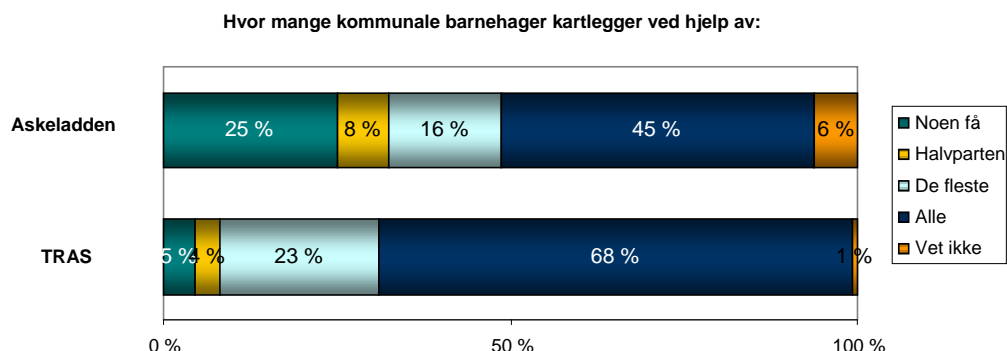

I evalueringen av tilskuddsordningen ble det gjennomført 2 spørreundersøkelser der barnehagene ble spurt om de benyttet systematiske verktøy for kartlegging av språk, for eksempel TRAS. I 2004 var det 76% som benyttet slike verktøy, og i 2006 hadde dette tallet gått opp til 86%. Disse tallene lar seg ikke sammenlikne med våre tall i denne undersøkelsen, ettersom målgruppen for undersøkelsen er en annen. Men tallene angir at TRAS i stor grad har etablert seg som et svært viktig verktøy for systematisk kartlegging i barnehagene. Det gikk også ut en spørreundersøkelse til kommunene i 2006, der et spørsmål dreide seg om hvilke aktiviteter ut over tospråklig assistanse kommunen hadde iverksatt. Litt over 40% oppga her at de hadde iverksatt kartlegging av språkutvikling. Her er det ikke spesifisert om det er i eller utenfor barnehage, men vi ser at kartleggingsaktiviteten som oppgis i dag er langt høyere.

Videre ble det gjort en analyse der det ble sett på hvilke *kombinasjoner* av verktøy eller metoder som er i bruk. Det viste seg at det var sterkest sammenheng mellom bruk av TRAS og bruk av det vi har valgt å kalle *systematisk observasjon og vurdering*.

Respondentene ble videre spurt om hvor mange av de kommunale barnehagene i de enkelte kommunene som benyttet de forskjellige verktøyene. Figur 6-13 viser svarfordelingen for bruk av TRAS og Askeladden.

Figur 6-13 Omfang av kartlegging ved hjelp av TRAS og Askeladden

Vi ser at i 68 % av kommunene/bydelene benyttes TRAS i alle de kommunale barnehagene. I de kommunene og bydelene som benytter Askeladden er det 45 % som oppgir at alle barnehagene benytter dette verktøyet. Overordnet sett ser det ut til at bruken av Askeladden er mer tilfeldig enn bruk av TRAS. Flere av barnehagene benytter seg av en kombinasjon, og i intervjuer innledningsvis hørte vi at flere først bruker TRAS for så å supplere ved bruk av Askeladden dersom de mener at det kan være til hjelp.

Videre analyser viste at i 48 kommuner/bydeler benytter de fleste eller alle de kommunale barnehagene seg av *både* TRAS og Askeladden.

Av de som bruker andre verktøy (51 stykker) er det 24 respondenter som oppgir at de bruker verktøyet "Alle med".³³

Ved videre analyse, der vi så på bruk av kartleggingsverktøy i forhold til andelen minoritetsspråklige barn, så vi at i de kommunene der det er mer enn 10 % barn med minoritetsspråklig bakgrunn, er det langt flere som benytter seg av andre eller egenutviklede verktøy. Her nevnes språkkartleggingsverktøy som "Alle med", TRAS og Reynell brukt av PPT blant benyttede metoder. Snakkepakken og Språksprell nevnes av enkelte, mens noen få nevner lokalt utarbeidede kartleggingsverktøy.

³³ For beskrivelse av de forskjellige verktøyene/metodene, se kapittel 3.2

Table 6-9 Type kartlegging av barns språklige utvikling I kommunale barnehager fordelt på andel minoritetsspråklige elever

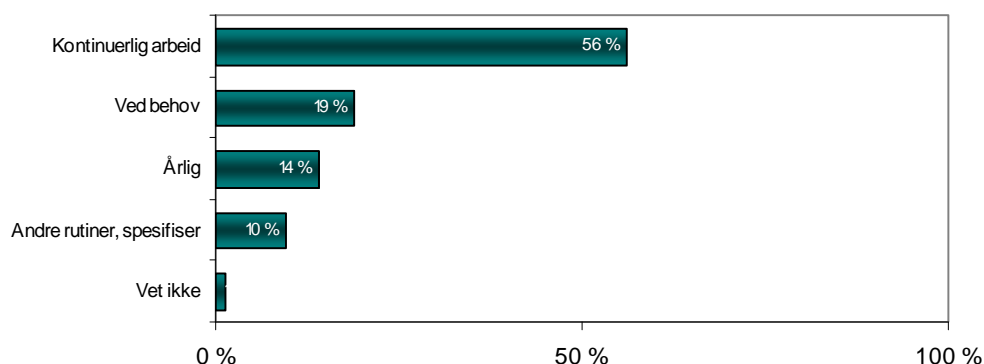
Type kartlegging	Under 5%	5% - 9,9%	10% - 14,9%	15% - 19,9%	Over 20%	I alt
På basis av en skjønnsmessig vurdering	27%	19%	13 %	22%	14%	23%
På basis av systematisk observasjon og vurdering	49%	49%	48%	44%	71%	49%
Ved hjelp av TRAS	92%	94%	91%	100%	71%	92%
Ved hjelp av Askeladden	26%	26%	30%	33%	14%	26%
Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy, spesifiser	17%	14%	22%	33%	43%	17%
Ved hjelp av ekstern instans	28%	34%	13%	56%	29%	30%
Vet ikke	0%	1%	0%	0%	0,0%	0%
I alt	176	90	23	9	7	306

Hyppighet

Hvor ofte gjennomføres kartlegginger i kommunale barnehager? Figur 6-14 viser svarfordelingen, og vi ser at kartlegginger gjennomføres kontinuerlig i 56% av kommunene/bydelene. Her har vi kjennskap til at mange benytter selve kartleggingen som et ledd i språkstimuleringen, noe de gjerne jobber med kontinuerlig. 14% kartlegger årlig (her er det flere av de mindre kommunene som oppgir at de kartlegger årlig enn de store), 19% kartlegger ved behov (her er det flere av de store kommunene som oppgir at det kartlegges ved behov). 10% har andre rutiner, der vi i svarene som er gitt, ser at mange gjennomfører kartlegginger *to ganger årlig*, eller hyppigere ved behov.

Figur 6-14 Hyppighet av kartlegginger i kommunale barnehager

Hvor ofte gjennomfører man kartlegginger i kommunale barnehager?

Videre analyser viste ingen sammenheng mellom hyppigheten av kartlegginger og andelen barn med minoritetsspråklig bakgrunn i kommunen.

Respondentene ble videre spurt om de hadde rutiner for skriftlig dokumentasjon av kartleggingen, der 69% av respondentene oppga at de har rutiner for dette.

Her er det forskjeller basert på kommunestørrelse. Som vi ser i tabell 6-10 er det færre kommuner med over 30.000 innbyggere som har rutiner for skriftlig dokumentasjon av kartleggingen. Det er viktig å være oppmerksom på at denne gruppen består av et langt mindre antall kommuner enn de to andre gruppene. Vi så tidligere at de store kommunene skilte seg ut med en større grad av skriftliggjøring av det arbeidet som gjøres ved helsestasjoner.

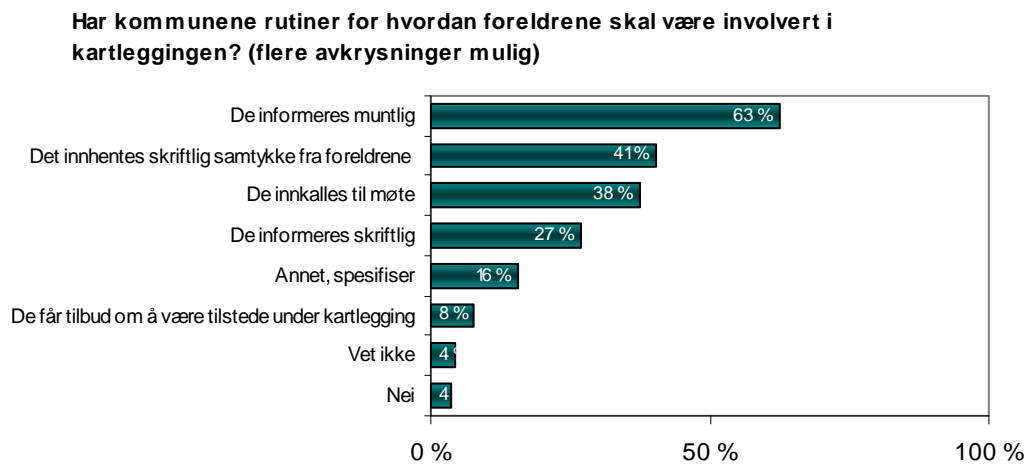
Table 6-10 Har kommunen rutiner for skriftlig dokumentasjon av kartleggingen?

Rutiner for skriftlig dokumentasjon	Antall innbyggere			
	> 5.000	5.000-30.000	< 30.000	I alt
Ja	67%	76%	56%	69%
Nei	29%	24%	41%	28%
Vet ikke	4%	1%	4%	3%
I alt	162	115	27	305

Foreldreinvolvering

Det var viktig å undersøke på hvilke måter foreldrene er involvert i den kartleggingen som skjer i de kommunale barnehagene. Figur 7-5 viser at et stort flertall velger å informere foreldre muntlig. I 41% av kommunene/bydelene innhentes skriftlig samtykke fra foreldre ved kartlegging. Kun 8% av respondentene oppgir at de gir foreldrene tilbud om å være tilstede under kartlegging. 37% oppgir at de innkaller foreldrene til møte, noe som også er hovedfokus når respondentene spesifiserer hva de mener i kategorien annet. Her nevnes først og fremst at kartlegginger gjøres før foreldresamtale og at foreldrene informeres om resultatene av kartleggingen på dette møtet.

Figur 6-15 Rutiner for å involvere foreldre

Videre analyse viser at kommuner med mer enn 30.000 innbyggere skiller seg ut ved at et større antall oppgir at det innhentes skriftlig samtykke fra foreldrene (55%) og at de informerer skriftlig om kartleggingen (27%). Blant de respondentene som svarer annet, spesifiseres det nærmere at kartleggingen tas opp i forbindelse med foreldresamtaler, at det informeres om den i barnehagens årsplan eller at dette er opp til barnehagene selv.

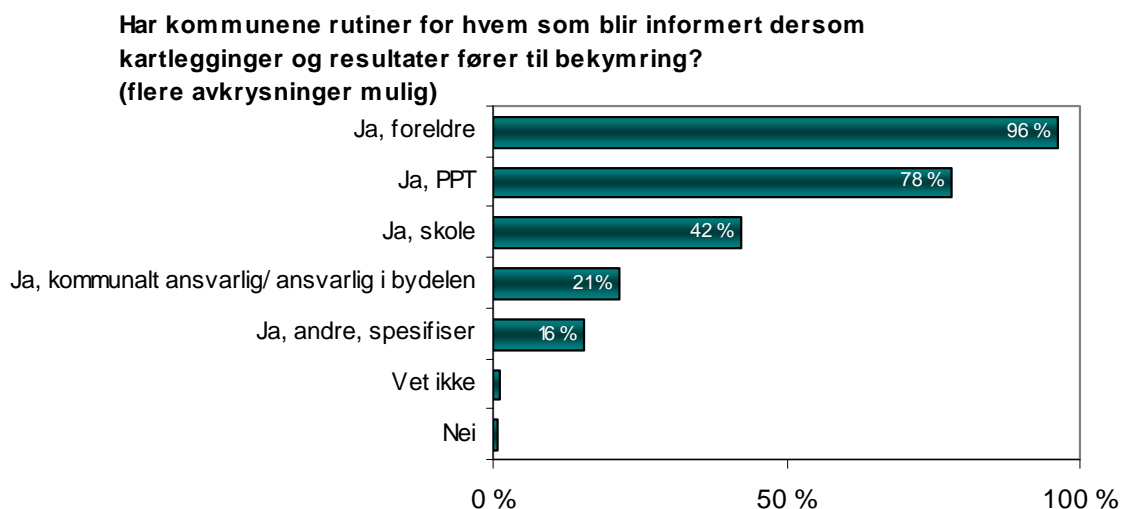
Rapporteringsrutiner

Vi så tidligere at helsestasjonen først og fremst rapporterer til PPT ved bekymring for språkutvikling. Vi stilte samme spørsmål om kommunenes rapporteringsrutiner knyttet til kommunale barnehager og tabellen nedenfor viser svarfrekvensene for hvem som blir informert dersom resultatene fra språkkartlegging fører til bekymring.

Vi ser at man først og fremst har rutiner for at foreldre blir informert. Om lag 82% oppgir dessuten at PP-tjenesten blir informert. Det er rutiner i 21% av kommunene/bydelene for at kommunalt ansvarlig i bydelen eller kommunen blir informert, men her må vi også ta høyde for at PPT mange steder vil melde videre til eller fungere som kommunalt ansvarlig.

41% informerer skole, og vi så at under det åpne spørsmålet der respondentene ble bedt om å spesifisere andre rutiner, at mange valgte å spesifisere at rutiner for rapportering til skole kun dreier seg om 5- og 6-åringene som går siste året i barnehage. Foreldrenes samtykke er nødvendig for kontakt med andre parter, som for eksempel skole.

Figur 6-16 Rutiner for hvem som blir kontaktet ved bekymring

Tabell 6-11 viser rutiner for informasjon fordelt på kommunestørrelse. Vi ser at i de mindre kommunene er det i større grad rutiner for at PPT og/eller kommunalt ansvarlig informeres, mens det i større kommuner er andre instanser enn de oppgitte som informeres. Her er det først og fremst snakk om spesialpedagogiske tjenester eller logopedtjenester. Flere spesifiserte at de henviste til PPT eller skole etter samtykke fra foreldrene. Alle former for viderefremming av individuelle kartleggingsresultater betinger at samtykke fra foreldrene har blitt gitt.

Table 6-11 Kommunale rutiner for informasjon dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring fordelt på antall innbyggere

Kommunale rutiner for informasjon	Under 5.000	5.000 - 30.000	Over 30.000	I alt
Ja, foreldre	99%	93%	100%	96%
Ja, skole	42%	39%	56%	42%
Ja, PPT	83%	74%	70%	78%
Ja, kommunalt ansvarlig/ ansvarlig i bydelen	25%	19%	11%	21%
Ja, andre, spesifiser	10%	17%	37%	16%
Nei	0%	2%	0%	1%
Vet ikke	1%	2%	0%	1%
I alt	161	115	27	304

Blant de som her har svart annet, spesifiserer de fleste at helsesøster og fag- og ressurscenter kontaktes. Spesialpedagogisk tjeneste nevnes også, i tillegg til PPT.

Oppsummering

Vi har nå sett på tiltak for språkkartlegging i de kommunale barnehagene. Her har vi undersøkt blant annet hvilke verktøy som er i bruk, hvem som kartlegges og hvor hyppig det kartlegges.

Blant kommunene og bydelene som oppga at de har tiltak for språkkartlegging i kommunale barnehager var det 63% som hadde gitt føringer for denne kartleggingen. De små kommunene hadde i mindre grad gitt føringer enn de store, men det viste seg at i de små kommunene er det langt mer vanlig at *alle* barn får sin språklige utvikling kartlagt i de kommunale barnehagene. I de store kommunene varierer det mer fra barnehage til barnehage hvem som blir kartlagt.

Barnas språklige utvikling blir i kommunale barnehager først og fremst kartlagt ved hjelp av TRAS, og vi så at når TRAS først benyttes i en kommune benyttes det gjerne i de aller fleste av barnehagene. Mange bruker også Askeladden, men her er det større variasjon i utbredelsen innad i kommunen. I kommuner med mer enn 10% minoritetsspråklige barn benyttes gjerne andre eller egenutviklede verktøy.

Over halvparten av kommunene oppgir at kartleggingen av språklig utvikling i de kommunale barnehagene skjer som kontinuerlig arbeid, mens 14% oppgir at det skjer årlig. Informasjon til foreldrene om resultatene fra kartleggingen skjer gjerne i foreldresamtalen. Blant de store kommunene er det flere som innhenter skriftlig samtykke og informerer skriftlig om kartleggingen.

Rapportering når en finner grunn til bekymring for språkutvikling skjer gjerne ved informasjon til foreldrene, mens 82% av kommunene har rutiner for at de kommunale barnehagene skal informerer PPT.

6.2.2 Språkstimulering i kommunale barnehager

Innledningsvis fikk respondentene et generelt spørsmål om de i kommunen/bydelen har *tiltak for språkstimulering* av barn i kommunale barnehager, der vi så at 90% oppga at de har slike tiltak. Svarene videre i denne delen om språkstimulering i kommunale barnehager baserer seg på disse 298 kommunene/bydelene.

Også her benyttet vi skillet mellom barn med minoritetsspråklig bakgrunn og barn med språkhemminger og språkvansker, for å se på ulike tilbud som blir gitt.

Barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Tiltak for barn med minoritetsspråklig bakgrunn i barnehager dreier seg gjerne om tospråklig assistanse eller generelt ekstra personale, samt innkjøp av ulike typer materiale enten på norsk eller på morsmål. Respondentene fikk spørsmål om hvilke av de følgende tiltak kommunen/bydelen har iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager. I spørsmålet fikk de listet opp disse ulike former for tiltak, der de igjen fikk mulighet til å krysse av for flere alternativer.

Figur 6-17 viser at det vanligste tiltaket er å gå til innkjøp av norskspråklige materialer, dette er langt vanligere enn innkjøp av materialer på barnas morsmål. Dette funnet gikk også igjen i vår evaluering av tilskuddsordningen for tiltak for bedre språkforståelse.³⁴

Figur 6-17 Tiltak kommunen har iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager

I undersøkelsen til evalueringen av tilskuddsordningen i 2006 så vi at 30% av barnehagene oppga at de hadde tospråklige assistenter. For å få sammenlignbare tall må vi se på hva kommunene oppga i 2006, og da kan vi lese at 29% av kommunene oppga i 2006 at *ingen* minoritetsspråklige barn mottok tospråklig assistanse i deres kommune. Ut fra undersøkelsen vi har gjennomført nå ser det ut til at bruk av tospråklige assistenter er på vei ned, ettersom vi ser av figur 6-17 at det er 57% av kommunene som ikke har oppgitt at de har iverksatt tiltak med tospråklig assistanse. Samtidig er det usikkert i hvilken grad en skal gjøre slutninger om utviklingen, og spesielt bør en ha med seg at her er det svært store forskjeller kommuner imellom når det gjelder *antall* barn som mottar tospråklig assistanse.

Tall fra KOSTRA viser at antallet tospråklige assistenter hadde beveget seg fra 1231 i 2003, til 878 i 2004 og 1015 i 2005. Tallene fra 2006 viser at det var registrert 911 tospråklige assistenter i landet og det er vanskelig å slutte noe om utviklingen her.

Tabell 6-12 viser fordelingen i forhold til kommunestørrelse, noe som ser ut til å ha sammenheng med type tiltak. Vi ser spesielt store forskjeller med hensyn til bruk av

³⁴ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Rapport for Kunnskapsdepartementet

tospråklig assistanse, men generelt sett er det som man ser langt *flere* typer tiltak i de store kommuner. Denne tendensen så vi også i undersøkelsen fra 2006, med evaluering av tilskuddsordningen. Vi ser også at i store kommuner/bydeler går man i større grad til innkjøp av materiale på morsmål og vi kan også se en svak tendens til at antall kommuner som benytter materiale på morsmål har gått noe ned siden evalueringen av tilskuddsordningen fra 2006.

Table 6-12 Tiltak for språkstimulering, fordelt på kommunestørrelse

Tiltak kommunen har iverksatt for å skape språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager	under 5.000 innbyggere	5.000 - 30.000 innbyggere	over 30.000 innbyggere	I alt
Tospråklig assistanse i barnehagen	26,3%	56,2%	86,2%	43,4%
Ekstra personale for å styrke norskkunnskaper	45,5%	65,2%	65,5%	54,9%
Innkjøp av norskspråklige materialer, for eksempel bøker, spill, cd-er	43,6%	75,0%	72,4%	58,2%
Innkjøp av materialer på barnas morsmål, for eksempel bøker, spill, cd-er	17,3%	47,3%	75,9%	34,3%
Andre, spesifiser	18,6%	17,9%	41,4%	20,5%
Ingen	18,6%	4,5%	0,0%	11,4%
I alt	156	112	29	297

Vi så også på sammenheng med antall minoritetsspråklige barn og fant at i gruppen med mer enn 20 % andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn har alle kommunene gått til innkjøp av materialer på barnas morsmål, i disse kommunene er det også stor grad av tospråklig assistenter.

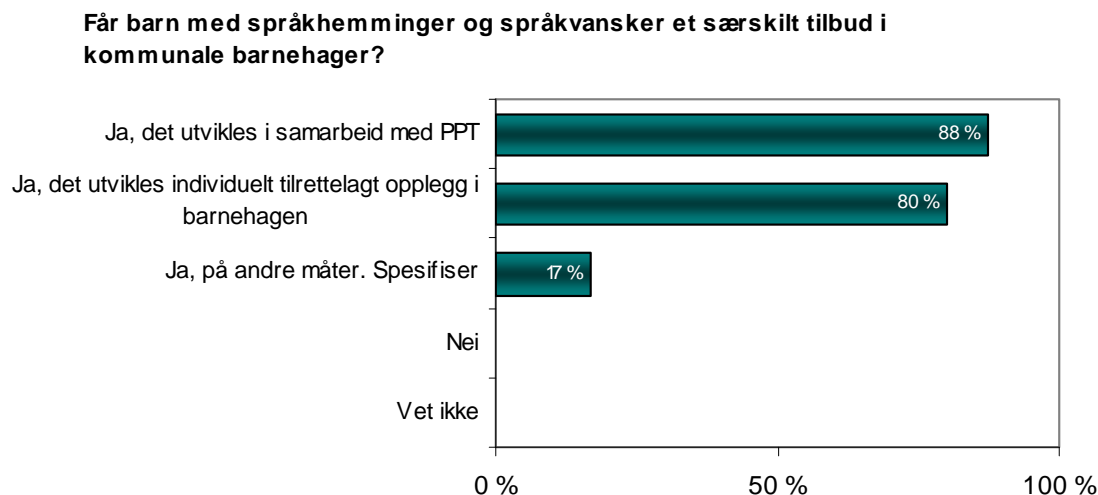
Barn med språkhemninger og språkvansker

En høy andel av respondentene oppgir at kommunen/bydelen har tiltak rettet mot barn med språkhemninger og språkvansker. Det er viktig å merke seg at denne gruppen kan til en viss grad være overlappende med gruppen barn med minoritetsspråklig bakgrunn.

Figur 6-18 viser at 88% av kommunene har tilbud utviklet i samarbeid med PPT, mens 80% oppgir at barnehagene utvikler individuelt tilrettelagte opplegg. 17% tilrettelegger på andre måter, for eksempel med spesialpedagogisk hjelp eller logopeder. 1 respondent oppgir at kommunen eller bydelen *ikke* har tilbud til denne gruppen barn. På bakgrunn av tolkning av svarene i det åpne kommentarfeltet i

undersøkelsen har vi kunnet justere tallet noe i forhold til figurens tall – det ser da ut til at om lag 90% utvikler tilbud i samarbeid med PPT.

Figur 6-18 Tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker

Vi ønsket videre å se på mulige sammenhenger med kommunistørrelse og tilbudet til barn med språkhemminger og språkvansker. Tabell 6-13 viser svarfordelingen og vi ser at i de små kommunene utvikles tilbudet i større grad i samarbeid med PPT, mens det i de større kommunene gjerne utvikles i barnehagen. I de større kommunene/bydelene er det også flere andre måter som benyttes, og vi kunne at tilbud om logoped og spesial pedagogisk oppfølging ble hyppig nevnt blant de som oppga at de hadde andre tilbud til denne gruppen.

Table 6-13 Særskilt tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker i kommunale barnehager fordelt på kommune-/bydelstørrelse

Tilbud	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Ja, det utvikles i samarbeid med PPT	91%	85%	79%	88%
Ja, det utvikles individuelt tilrettelagt opplegg i barnehagen	74%	86%	93%	80%
Ja, på andre måter. Spesifiser	8%	23%	38%	17%
Nei	1%	0%	0%	0%
Vet ikke	0%	0%	0%	0%
I alt	156	111	29	296

Bruk av språkstimuleringsmodeller og -verktøy

Det ble videre undersøkt om kommunene/bydelene hadde tatt initiativ til bruk av *særskilte språkstimuleringsmodeller* i de kommunale barnehagene. I kapittel 4 ga vi

en kort beskrivelse av de ulike modellene og vi skal nå se på svarfordelingen for kommunale barnehager.

Analysen viste at det er forskjeller basert på kommunestørrelse, og tabellen nedenfor viser derfor denne fordelingen, i bakerste kolonne kan man lese den overordede fordelingen. Der ser vi at i 56% av kommunene/bydelene er det tatt initiativ til språkgrupper i barnehagene. Omtrent halvparten av kommunene har tatt initiativ til bruk av Språksprell og Snakkepakken, mens 29% har tatt initiativ til bruk av Språkpose. 9% av respondentene svarte at kommunen/bydelen ikke hadde tatt initiativ til bruk av noen språkstimuleringsmodeller, og 5% av respondentene oppgir at de ikke vet.

Når vi studerer kommunefordeling ser vi at språkgrupper i størst grad brukes i kommuner med mer enn 30.000 innbyggere, Snakkepakke og språkpose er også mest utbredt i de større kommunene. I de mindre kommunene benyttes gjerne Språksprell, men disse kommunene kjennetegnes også av at de *ikke* har tatt initiativ til bruk av særskilte språkstimuleringsmodeller, og at de *ikke vet* om kommunen har tatt slike initiativ.

Table 6-14 Kommunens initiativ til bruk av særskilte språkstimuleringsmodeller i de kommunale barnehagene fordelt på kommune-/bydelstørrelse

Språkstimuleringsmodeller	Under 5.000	5.000 - 30.000	Over 30.000	I alt
Språkgrupper	49%	58%	86%	56%
Språksprell	54%	51%	45%	52%
Snakkepakken	33%	67%	76%	50%
Språkpose	20%	33%	59%	29%
Andre, spesifiser	15%	24%	31%	20%
Ingen	12%	5%	3%	8%
Vet ikke	6%	5%	0%	5%
I alt	156	111	29	296

Tabell 6-14 viser at 20% oppga at kommunen/bydelen hadde tatt initiativ til andre modeller enn det som var foreslått i spørreskjemaet. Her nevnes TRAS, og som vi var inne på tidligere kan slike kartleggingsverktøy benyttes for å skape et språkstimulerende miljø. Ellers nevnes en rekke metoder, og listen nedenfor oppsummerer et lite utvalg.

- o Språkverksted
- o Språkkoffert
- o Ringeriksmaterialet
- o Karlstadmodellen
- o Steg for steg
- o Språkskatt
- o Marte Meo-metoden
- o Eventyreske og bøker med konkreter

Analyse på fylkesnivå viste at det er relativt store forskjeller i bruk av språkstimuleringsmodeller mellom de ulike fylkene.

Table 6-15 Fylkesvis bruk av språkstimuleringsmetoder

	Språk-grupper	Språk-sprell	Snakke-pakken	Språk-pose	Andre, spesifiser	Ingen	Vet ikke	I alt
Østfold	73%	73%	64%	82%	27%	9%	0%	11
Akershus	75%	45%	95%	70%	25%	0%	0%	20
Oslo	100%	36%	91%	73%	55%	0%	0%	11
Hedmark	43%	57%	50%	29%	0%	14%	7%	14
Oppland	61%	94%	72%	39%	6%	0%	6%	18
Buskerud	64%	29%	71%	14%	21%	7%	7%	14
Vestfold	55%	18%	55%	73%	0%	18%	0%	11
Telemark	64%	27%	55%	55%	46%	9%	0%	11
Aust-Agder	77%	31%	77%	39%	8%	15%	0%	13
Vest-Agder	58%	0%	50%	17%	0%	8%	17%	12
Rogaland	54%	54%	62%	23%	39%	8%	8%	13
Hordaland	62%	52%	43%	24%	43%	5%	10%	21
Sogn og Fjordane	53%	47%	21%	11%	11%	11%	5%	19
Møre og Romsdal	36%	55%	55%	14%	14%	5%	5%	22
Sør-Trøndelag	50%	83%	42%	0%	17%	0%	0%	12
Nord-Trøndelag	50%	60%	30%	20%	10%	20%	0%	10
Nordland	34%	72%	25%	9%	19%	9%	9%	32
Troms	44%	44%	17%	0%	33%	11%	6%	18
Finnmark	50%	57%	14%	14%	7%	21%	7%	14
I alt	56%	52%	50%	29%	20%	8%	5%	296

Oppsummering

Oppsummert om språkstimulering i de kommunale barnehagene kan vi si at for de minoritetsspråklige barna er det vanligste tiltaket fra kommunens eller bydelens side å gå til innkjøp av norskspråklig materiale, og det å sette inn ekstra personale for å styrke norskkunnskaper. I de store kommunene med mange minoritetsspråklige barn settes det inn langt flere typer tiltak, og her ser vi også at det i langt større grad satses på materialer på morsmål og tospråklige assistenter.

For barn med språkhemminger og språkvansker så vi at det var forskjeller i tilbudet fra små og store kommuner, der små kommuner i større grad enn store utvikler særskilt tilbud i samarbeid med PPT.

Bruk av språkstimuleringsmodeller og –verktøy er sterkt etablert i de kommunale barnehagene og vi har sett at språkgrupper er etablert i de kommunale barnehagene i over halvparten av kommunene/bydelene. Over halvparten av kommunene har også tatt i bruk Snakkepakken og Språksprell. Snakkepakken og Språkgrupper er spesielt mye i bruk blant de større kommunene.

6.3 **Språkkartlegging og språkstimulering i de private barnehagene**

Vi skal nå se på de språkkartleggings- og språkstimuleringstiltak kommunene/bydelene har i de private barnehagene. Kommunene er barnehagemyndigheten, og har derfor tilsynsansvar ovenfor tilbudet i de private barnehagene. I kartleggingen skal det avdekkes i hvilken grad kommunene/bydelene, som lokal barnehagemyndighet, har tatt initiativ i forhold til de private barnehagene når det gjelder språkkartlegging og språkstimulering av barn som har behov for det. Kommunenes og bydelenes rapportering på dette feltet vil bli sett i sammenheng med tilsvarende rapportering for de kommunale barnehagene, for å avdekke likheter og forskjeller mellom tilbudet i private versus kommunale barnehager.

I denne delen av analysen har vi kun med de respondentene som har svart ja på spørsmål om de i kommunen/bydelen har tiltak for språkkartlegging og språkstimulering i de private barnehagene. Totalt har 180 kommuner eller bydeler slike tiltak, og dette utgjør respondentene i denne delen av rapporten. At antallet er mindre er ikke overraskende, tatt i betraktning at tall fra Kostra viser at totalt 141 av landets 430 kommuner ikke hadde private barnehager i 2006.³⁵

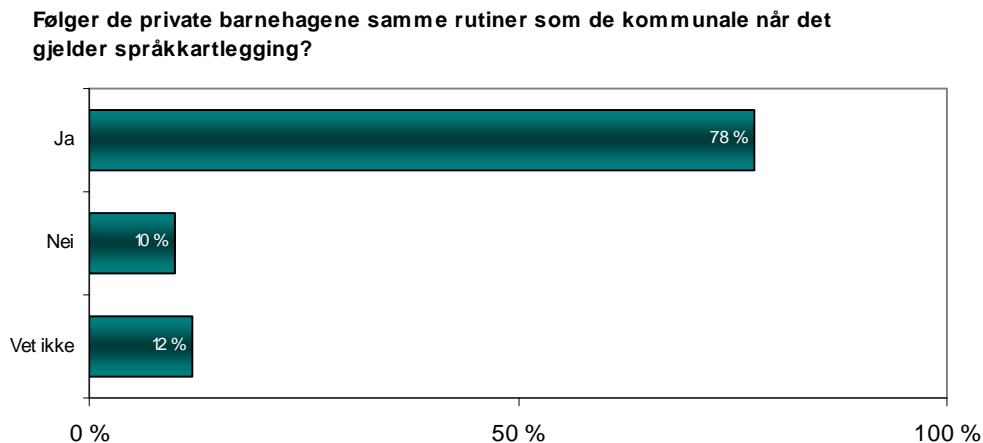
6.3.1 **Språkkartlegging i private barnehager**

I forrige kapittel så vi at 63% av kommunene/bydelene hadde gitt føringer for språkkartlegging overfor de kommunale barnehagene. Samme spørsmål ble gitt vedrørende føringer for private barnehager. Det viste seg at blant de 170 kommunene/bydelene som fikk dette spørsmålet, var det litt over halvparten (52%) av kommunene eller bydelene som hadde gitt slike føringer.

Respondentene fikk videre spørsmål om de private barnehagene følger de samme rutineene som de kommunale når det gjelder språkkartlegging. I 78% av kommunene/bydelene oppgir respondentene at de private barnehagene følger de samme rutiner som kommunale.

³⁵ SSB Kostra. Barnehager, Nivå 3. "Antall private barnehager" [online]
http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilsilde=selectvarval/define.asp&Tabellid=04683

Figur 6-19 Følger private barnehager de samme rutine som de kommunale?

Videre analyser viste at det er små forskjeller fra fylke til fylke. De fleste fylkene lå mellom 73 og 88%. Oslo skilte seg ut, der kun 40% av bydelene rapporterte at de private barnehagene fulgte de samme rutine som de kommunale. Alle respondentene fra Aust-Agder svarte imidlertid at de private barnehagene fulgte de samme rutine som de kommunale. Det var kun minimale forskjeller basert på kommunestørrelse.

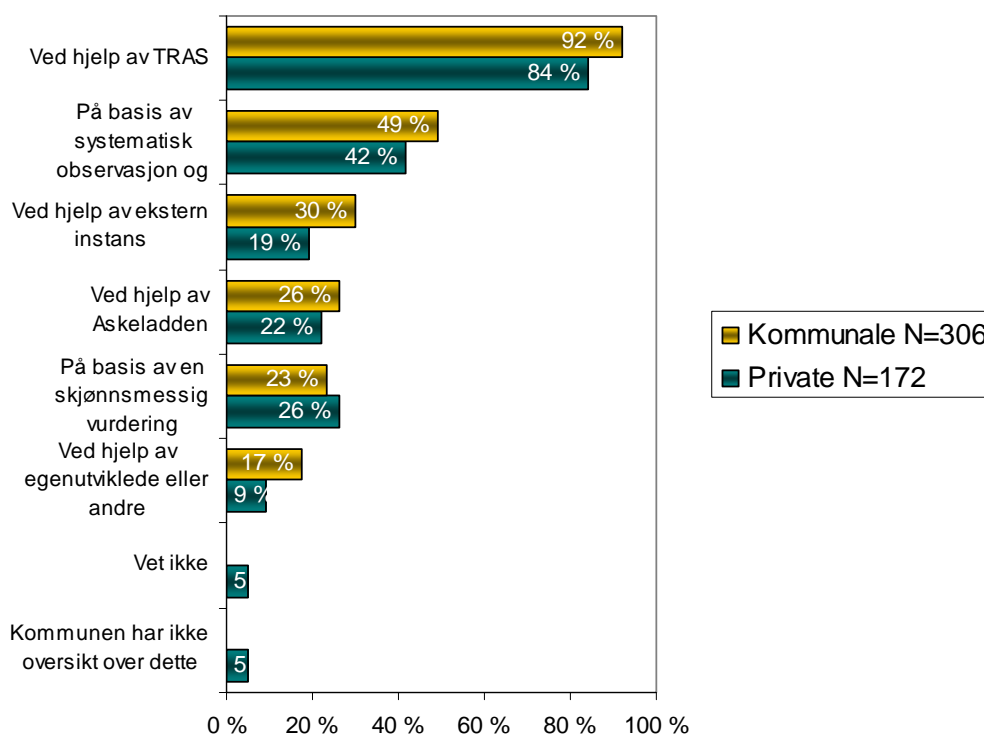
Videre analyse viste at blant de kommunene/bydelene der det er gitt føringer for kartlegging av barns språk, er det 90% som oppgir at de private barnehagene følger samme rutine som de kommunale.

Metoder for språkkartlegging

Det ble videre spurt hvordan barns språklige utvikling blir kartlagt i private barnehager. Figur 6-20 viser at også når det gjelder private barnehager er TRAS helt klart det verktøyet som brukes mest. Videre analyser viste at der TRAS benyttes i private barnehager, benyttes også TRAS i kommunale barnehager (99%). Når vi sammenligner de private og de kommunale barnehagene, ser vi at de i størst grad skiller seg fra hverandre når det gjelder "kartlegging ved hjelp av ekstern instans". Langt flere av kommunene/bydelene oppgir at de kommunale barnehagene benytter seg av en ekstern instans enn de private barnehagene. Vi ser at det er flere kommuner som oppgir at de kommunale barnehagene benytter seg av egenutviklede eller andre verktøy enn de private. Det er mulig forskjellen her ligger i dårligere kjennskap til hva som skjer i de private barnehagene.

Figur 6-20 Sammenligning av språkkartleggingsmetoder brukt i kommunale og private barnehager

Hvordan kartlegges barns språklige utvikling i barnehagene?

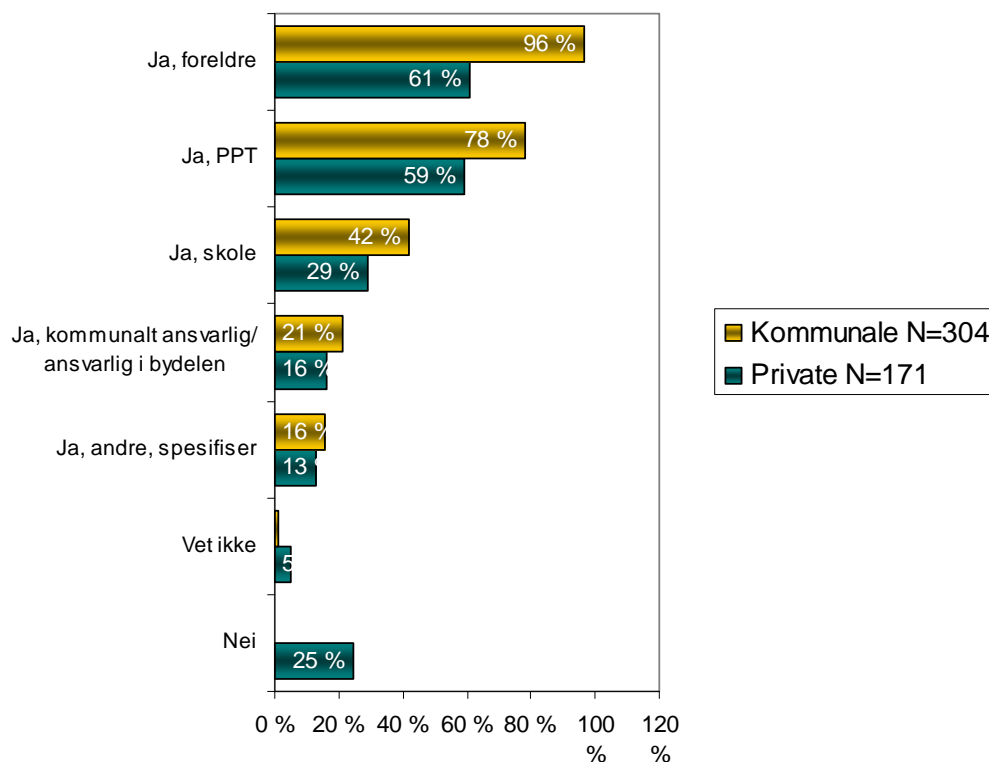

På samme måte som for tilsvarende spørsmål om kommunale barnehager, ble kommunene/bydelene bedt om å angi antall private barnehager som benyttet seg av de forskjellige kartleggingsmetodene/-verktøyene. TRAS er ikke bare det verktøyet som flest kommuner oppgir at er i bruk, det er også helt klart det verktøyet som brukes i flest barnehager. Bruk av systematisk observasjon og vurdering er den nest mest vanlige metoden som er brukt til å kartlegge barns språklige utvikling i de private barnehagene. En krysstabulering av svarene på disse to alternativene viser at i 56 av kommunene/bydelene har man kjennskap til at disse metodene kombineres i alle eller de fleste private barnehagene.

Det ble videre spurt om hvorvidt kommunene og bydelene har rutiner for hvem som blir informert dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring. Vi ser i figur 6-21 at det er først og fremst foreldre, spesialpedagogisk tjeneste og PPT som informeres.

Figur 6-21 Sammenligning av kontaktrutiner

Har kommunen rutiner for hvem som blir informert dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring?

Når man sammenligner tallene for private barnehager med tilsvarende tall for de kommunale barnehagene, ser man at langt flere av kommunene svarer "nei" på dette spørsmålet for de private barnehagene, nesten 25%, mot mindre enn 1% på spørsmålet om dette hadde blitt gjort for kommunale barnehager. I tillegg svarte 96% av kommunene at det var rutine å kontakte foreldre ved bekymring, mens bare 60% av respondentene på tilsvarende spørsmål om de private barnehagene svarte det samme. Tallene for alle alternativene om hvem som blir kontaktet viser at det er færre kommuner/bydeler som har etablert rutiner for informasjon fra de private barnehagene enn det var på tilsvarende spørsmål for de kommunale barnehagene. En slik undersøkelse gir ikke svar på hva som faktisk skjer når man i de private barnehagene kartlegger og finner bekymring for språkutvikling. Men det vi helt tydelig ser er at kommunene/bydelene i langt mindre grad har etablert rutiner for hvem som skal informeres om man i de private barnehagene finner grunn til bekymring for språkutviklingen.

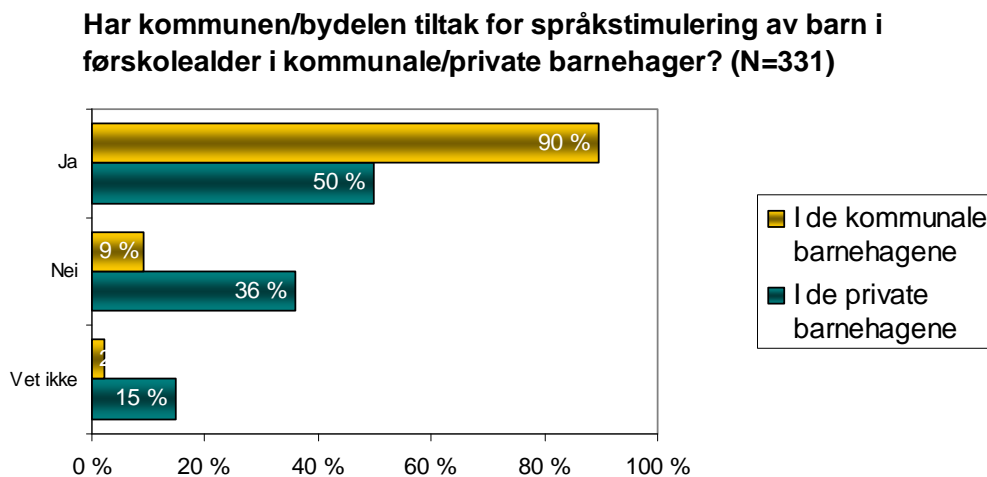
6.3.2 Språkstimulering i private barnehager

Barn som går i private barnehager har i like stor grad som de som går i kommunale barnehager krav på et språkstimulerende miljø. Vi har tidligere sett at om vi kun tar med svar fra de kommunene som ifølge tall fra Kostra hadde private barnehager i

2006, er det 72% av kommunene/bydelene som oppgir at de har tiltak for språkstimulering i de private barnehagene.

Når vi sammenligner med svarene for kommunale barnehagene får vi fordelingen som vises i figur 6-22.

Figur 6-22 Sammenligning av kommunenes tiltak for språkstimulering av barn i kommunale og private barnehager

Vi ser at en langt større andel av kommunene oppgir at de har tiltak for språkstimulering i de kommunale enn i de private barnehagene. Det viser seg også at det er færre som har kjennskap til hvorvidt de har slike tiltak for de private barnehagene i kommunen/bydelen.

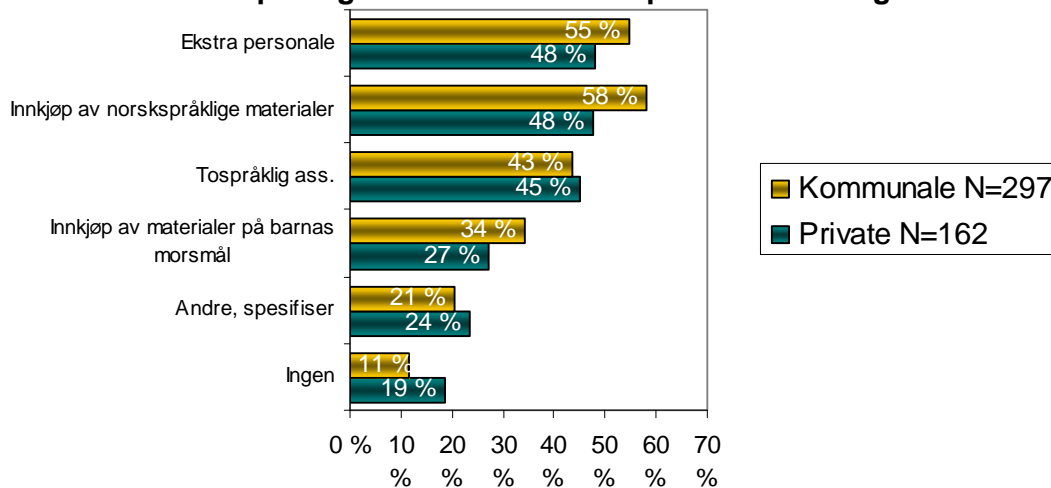
Språkstimulering av barn med minoritetsspråklig bakgrunn i private barnehager

De som *har* tiltak ble spurt om å spesifisere *hvilke* tiltak de hadde for språkstimulering av barn med minoritetsspråklig bakgrunn i de private barnehagene.

44% av kommunene hadde iverksatt tiltak med tospråklige assistenter i de private barnehagene, 48% hadde sørget for ekstra personale for å styrke norskkunnskapene, mens 47% hadde gått til innkjøp av norskspråklige materialer til de private barnehagene. Når vi sammenligner disse tallene med tilsvarende tall for kommunale barnehager, ser vi at prosentandelen som har iverksatt tiltak med tospråklig assistanse i barnehagene er omtrent lik. En høyere prosentandel (55%) har sørget for ekstra personale i de kommunale barnehagene for å styrke norskkunnskapene, mens en enda høyere andel (58%) hadde kjøpt inn norskspråklige materialer til de kommunale barnehagene. En klart høyere andel (34%) hadde gått til innkjøp av materialer på barnas morsmål til de kommunale barnehagene enn til de private, der man i 27% av kommunene/bydelene har tatt dette initiativet.

Figur 6-23 Språkstimulerende tiltak i kommunale og private barnehager

Hvilke av følgende tiltak har kommunen/bydelen iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale/private barnehager?

Når det gjelder hvilke tiltak kommunen/ bydelen har iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager spesifiserer flere at de ikke har minoritetsspråklige barn i barnehagen. Andre nevner Snakkepakken, eget materiell de ikke forklarer nærmere, morsmålsopplæring, spesialpedagogiske tiltak eller tiltak anbefalt av PPT, nettverk for ansatte, begrepskasser, egenutviklede språkpermer, ekstra pedagog, Pc med materiell, språkgrupper, Språkkofferter og veiledning fra pedagogisk fagteam.

Språkstimulering av barn med språkhemminger og språkvansker i private barnehager

Barn med språkhemminger og språkvansker kan ha behov for andre former for språkstimulering enn minoritetsspråklige barn. Respondentene fikk spørsmål om barn med språkhemminger og språkvansker får et særskilt tilbud i private barnehager.

82% av respondentene rapporterer at for barn med språkhemminger og språkvansker utvikles et tilbud i samarbeid med PPT, mens over tre fjerdedeler utvikler individuelt tilrettelagte opplegg i barnehagen. 5% svarer "vet ikke" eller "nei" på spørsmålet om hvorvidt barn med språkhemminger og språkvansker får et særskilt tilbud i private barnehager. 19% svarer at disse barna får et annet tilbud, for eksempel spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslovens § 5-7.³⁶

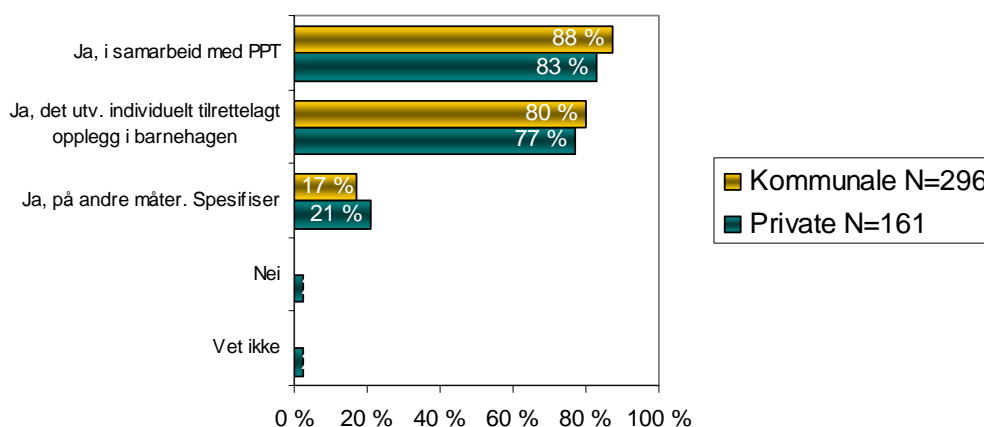
³⁶ Opplæringsloven, § 5-7: Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Hjelpa skal omfatte tilbod om foreldrerådgiving. Hjelpa kan knytast til barnehagar, skolar, sosiale og medisinske institusjonar og liknande, eller organiserast som eige tiltak. Hjelpa kan også givast av den pedagogisk-psykologiske tenesta eller av ein annan sakkunnig instans.

Prosentfordelingen av svarene på dette spørsmålet er nesten helt likt prosentfordelingen på tilsvarende spørsmål om språkstimulering av barn med språkhemminger og språkvansker i kommunale barnehager.

Samtidig merker vi oss at det finnes kommuner som oppgir at barn med språkhemminger og språkvansker ikke får, eller vet om de får, særskilt tilbud i de private barnehagene.

Figur 6-24 Sammenligning av tilbud til barn med språkhemminger og språkvansker

Får barn med språkhemminger og språkvansker et særskilt tilbud i kommunale/private barnehager?

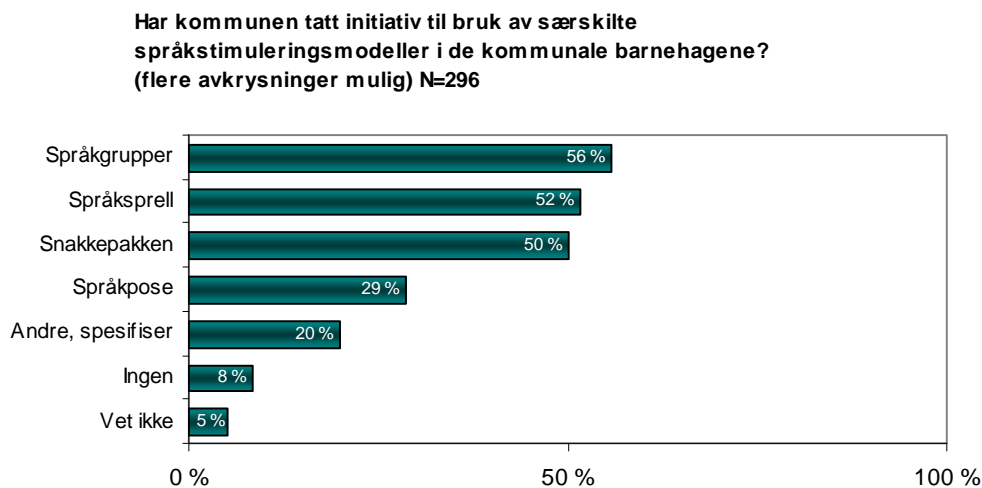
Språkstimuleringsmodeller

Kommunene og bydelene ble også spurt om hvilke språkstimuleringsmodeller som brukes i de private barnehagene. I figur 6-25 ser vi at i halvparten av kommunene eller bydelene benyttes språkgrupper i private barnehager. Videre bruker nesten like mange Snakkepakken, mens cirka fire av ti bruker Språksprell, og under en tredjedel bruker Språkpose.³⁷

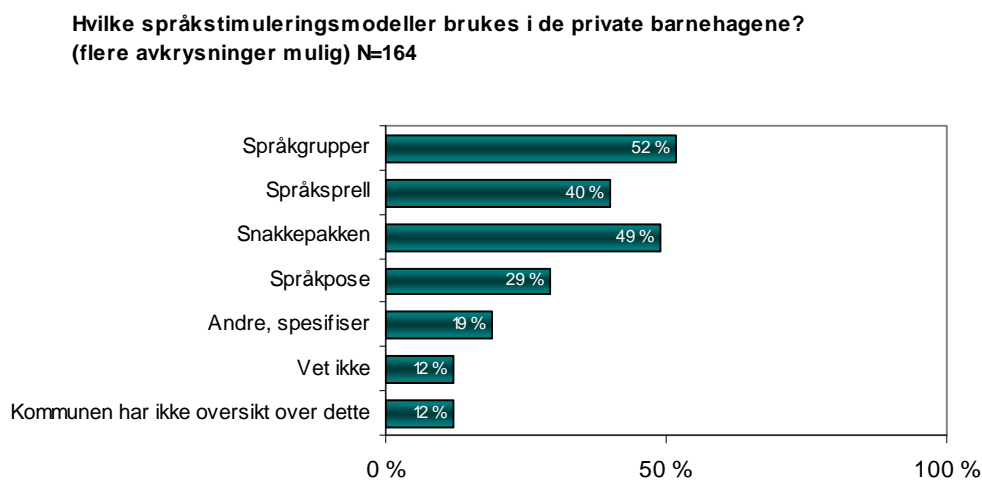
Når en sammenligner tilsvarende andeler for de kommunale barnehagene er de relativt like, med unntak av at en høyere andel (52%) av kommunene/bydelene har tatt initiativ til bruk av Språksprell i de kommunale barnehagene i sammenlikning til tilsvarende andel for de private barnehagene. Det er i tillegg en klart større andel som svarer at de ikke vet, eller ikke har oversikt over dette for de private barnehagene.

³⁷ For informasjon om de forskjellige språkstimuleringsmetodene se bakgrunnskapitlet

Figur 6-25 Språkstimuleringsmodeller brukt i de kommunale barnehagene

Figur 6-26 Språkstimuleringsmodeller brukt i de private barnehagene

Oppsummering

Blant de kommunene som har tiltak for språkkartlegging i private barnehager er det 52% av respondentene som oppgir at de har gitt føringer for kartleggingen av barnas språklige utvikling i de private barnehagene, mens 63% hadde gitt slike føringer for kommunale barnehager. I 78% av kommunene oppgis det at de private barnehagene følger de samme rutinene som de kommunale barnehagene. Oslo skiller seg ut ved at kun 40% av bydelene oppgir at de private barnehagene følger samme rutiner som de kommunale.

Også i de private barnehagene er det TRAS som er det mest utbredte kartleggingsverktøyet, vi har sett at i 99% av de kommunene der TRAS benyttes i private barnehager benyttes også TRAS i kommunale barnehager. Det er noen forskjeller mellom de private og kommunale i forhold til metoder for språkkartlegging, der det er færre private som benytter ekstern instans for kartlegging og flere som kartlegger ved hjelp av en skjønnsmessig vurdering.

Kommunene har for de private barnehagene i mindre grad rutiner for hvem som blir informert dersom kartlegging og resultater fører til bekymring for barnets språkutvikling. 25% av kommunene oppgir at de ikke har slike rutiner for de private barnehagene.

Videre har vi sett at færre kommuner har tiltak for språkstimulering av barn i private barnehager enn for kommunale barnehager. Når det gjelder typer av tiltak for minoritetsspråklige barn ser det ut til at en større andel av kommuner har iverksatt tiltak med tospråklige assistenter i de private barnehagene enn i de kommunale. Samtidig har kommunene i mindre grad iverksatt tiltak for å kjøpe inn ulike typer materiell for de private barnehagene.

Barn med språkhemminger og språkvansker ser i en noe mindre grad ut til å få et særskilt tilbud i de private barnehagene og vi har sett at det finnes enkelte kommuner der en ikke vet eller avkrefter at disse barna får et særskilt tilbud i de private barnehagene.

I likhet med de kommunale barnehagene er det Språkgrupper som er den mest benyttede språkstimuleringsmodellen. Språksprell er ikke så utbredt i de private som de kommunale, mens Snakkepakken benyttes i om lag halvparten av både de kommunale og de private barnehagene.

6.4 **Kompetanse og kompetansehevingstiltak i kommunene**

Tilfredsstillende kompetanse hos personalet i barnehagen er en viktig forutsetning for en vellykket innsats for bedre språkutvikling. Realisering av innholdet i barnehageloven og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver krever kompetanseutvikling på en rekke områder³⁸. Kunnskapsdepartementet har utviklet strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010. Der fremheves det at regjeringen mener at de ansatte som arbeider i barnehage, skole og i hele utdanningssystemet må ha god kompetanse og kvalifikasjoner. Videre presiseres det at personalets kompetanse er den viktigste forutsetningen for at barnehagen kan være en arena for omsorg, oppdragelse, lek og læring, språkutvikling og sosial utjevning og for å sikre en god overgang fra barnehage til skole.

Kunnskapsdepartementet prioriterer noen sentrale områder i kompetansesatsningen: Pedagogisk ledelse, barns medvirkning, språk og språkstimulering og overgang fra

³⁸ "Kompetanse i barnehagen. Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010" Kunnskapsdepartementet

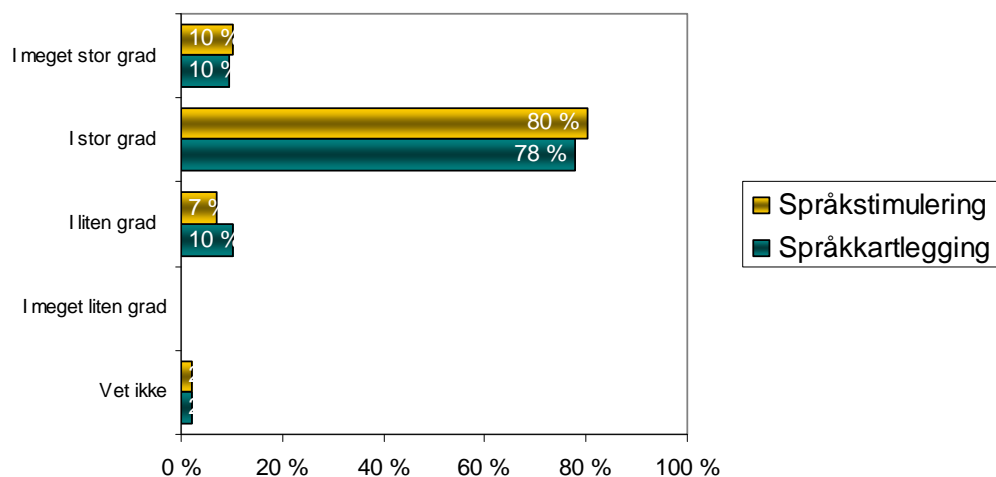
barnehage til skole. Samtidig kan vi lese at tiltakene i størst mulig grad må innrettes for å dekke de behovene som er definert av den enkelte barnehage og kommune.

Personalets kompetanse er slik å forstå som helt avgjørende for kvaliteten på den satsning på språk og språkstimulering som gjennomføres ute i barnehagene, og det blir av stor interesse å undersøke hva kommunene definerer som behov og satsning.

Innledningsvis i spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de har *tiltro* til at barnehagenes personale innehar den kompetansen som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging. Som vi ser av figur 9-1 svarer det store flertallet at de opplever at barnehagenes personale *i stor grad* har denne kompetansen. 10% mener at personalet i meget stor grad har denne kompetansen, og samme prosentandel gjelder for de som mener at personalet i liten grad innehar denne kompetanse for å gjennomføre god språkkartlegging. Det ble videre stilt samme spørsmål om språkstimulering, figur 6-27 viser at også her mener de aller fleste at barnehagenes personale innehar den kompetansen som er nødvendig for å gjennomføre god språkstimulering.

Figur 6-27 Vurdering av kompetanse for språkkartlegging og -stimulering

I hvilken grad opplever du at barnehagenes personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging/språkstimulering?
N=332

Det ble undersøkt om man i de kommunene/bydelene der det er flere barn med minoritetsspråklig bakgrunn vurderer kompetansen til barnehagens personale annerledes enn i kommuner med få minoritetsspråklige barn. Der fant vi at jo flere minoritetsspråklige barn som fantes i kommunen/bydelen, desto dårligere ble kompetansen til personalet vurdert når det gjelder kartlegging, men ikke når det gjelder språkstimulering. Vi tolker dette dit hen at personalet i disse kommunene og bydelene ikke er mindre kompetente, men at det vurderes som mer krevende å kartlegge barn med minoritetsbakgrunn. Eventuelt kan det også være slik at

respondentene i disse bydelene eller kommunene har mer kjennskap til de utfordringer som er knyttet til kartlegging, og at det i liten grad er kartleggingsverktøy utarbeidet med tanke på å kartlegge barn med minoritetsspråklig bakgrunn.

Hvis man sammenligner svar i forhold til kommunestørrelse, er det slik at det er flere av kommunene med mer enn 30.000 innbyggere som svarer at personalet i stor grad (84%) har kartleggingskompetanse enn i de mindre kommunene. Her er det bydelene i Oslo som spesielt skiller seg positivt ut.

Tidligere kartlegginger og evalueringer som Rambøll Management har utført har vist at det er vanskelig for kommunene å få tak i personale som både er tospråklig, og som innehar den nødvendige pedagogiske kompetansen for å drive språkstimuleringstiltak.³⁹ I evalueringen av tilskuddsordningen så vi at det viste seg at det var store variasjoner mellom store og små kommuner i egenvurdering av kompetanse. Store kommuner med mange minoritetsspråklige barn har en helt annen vurdering av egen kompetanse. For eksempel sier 70 % av de bydelene i Oslo som deltok i evalueringen av tilskuddsordningen at de *i høy grad* eller *veldig høy grad* er kompetente på flerkulturell pedagogikk, og 60 % av dem sier at de *i høy grad* eller *veldig høy grad* er kompetente innenfor språkutvikling for minoritetsspråklige barn. Vi fant at bydeler med et høyere antall minoritetsspråklige barn i barnehage, i høyere grad har en positiv vurdering av egen kompetanse på feltet. Disse funnene blir bekreftet også i denne kartleggingen når det gjelder kompetanse til språkstimulering.

6.4.1 **Kurs og veiledningstiltak**

Det er tidligere blitt gjennomført en omfattende kartlegging av tilbud og behov for etter- og videreutdanning i barnehagesektoren⁴⁰, der det ble fremhevet at det er behov for et kompetanseløft blant *alle* grupper innen barnehagesektoren. Kompetanseløftet anbefales å være differensiert og knyttet opp mot den enkelte barnehages behov. Kartleggingen konkluderer også med at det er påfallende mangel på systematisk kunnskap om kompetansesituasjonen i barnehagesektoren. Dette er interessant å knytte opp mot kommunene og undersøke hvilken kjennskap til - og hvilken innsats de har gjort for kompetanseheving blant de ansatte i barnehagene.

Respondentene fikk spørsmål om ulike kurs og veiledningstiltak de har, samt hvorvidt de samarbeider med høyskole/universitet eller andre aktører om kompetanseutvikling.

Vi ser av tabell 6-16 at kurs i ulike metoder for språkkartlegging og -stimulering ikke overraskende er sammenfallende, og tilbys i 71% av kommunene/bydelene. Kommuner/bydeler med mer enn 30.000 innbyggere skiller seg positivt ut og vi

³⁹ Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder* Rapport for Kunnskapsdepartementet

⁴⁰ Høyskolen i Vestfold (2006) *Etter- og videreutdanning i barnehagesektoren – kartlegging av tilbud og etterspørsel*

legger spesielt merke til at i Oslo oppgir 100% av bydelene at de tilbyr kurs i ulike metoder for språkkartlegging og 94% oppgir at de tilbyr kurs i ulike metoder for språkstimulering.

Table 6-16 Kommunenes tilbud om kurs

Kurs	Ja	Nei	Vet ikke	Totalt antall
Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkkartlegging	71%	26%	2%	332
Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkstimulering	71%	25%	3%	332

Vi har tidligere sett at det er 92% (308) av kommunene som har tiltak for språkkartlegging i kommunale barnehager. Blant disse kommunene er det 63% som gir føringer for kartleggingen. Videre analyser viste at blant de kommunene som gir føringer for kartlegging i kommunale barnehager er det 82% som tilbyr kurs i ulike metoder for språkkartlegging.

Videre så vi på spørsmål om veiledningstjeneste, der tabell 6-17 viser at 52% av kommunene har et kommunalt tilbud om veiledningstjeneste. Her er det forskjeller mellom små, mellomstore og store kommuner, der vi ser at flere av de store kommunene har veiledningstjeneste enn de små kommunene.

Table 6-17 Kommunalt tilbud om veiledningstjeneste fordelt på antall innbyggere

Tilbud	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Ja	47%	52%	74%	52%
Nei	53%	44%	26%	47%
Vet ikke	1%	4%	0%	2%
I alt	174	126	31	332

Kommunalt tilbud om veiledningstjeneste kan bidra til kompetanseutvikling i form av uformell læring. Denne læringen skjer gjennom praksis og faglige diskusjoner og evaluering av ens eget arbeid sammen med kolleger eller med andre samarbeidspartnere⁴¹. Møter for erfaringsdeling legger også opp til en mer uformell form for læring, der også nettverksbygging står sentralt. I tabell 6-18 ser vi at 74% av kommunene/bydelene arrangerer slike møter for erfaringsdeling mellom barnehagene. Videre ser vi at de gjerne samarbeider med andre aktører enn universitet og høyskoler. I de store kommunene/bydelene er det mer vanlig å samarbeide med andre kompetansemiljøer enn i de mindre kommunene, og Oslo skiller seg ut ved at alle bydelene oppgir at de samarbeider med andre kompetansemiljøer enn høyskoler og universitet.

⁴¹ UFD 2005, F-4176B Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005-2008

Table 6-18 Kommunenes kompetanseutvikling

Samarbeid om kompetanseutvikling	Ja	Nei	Vet ikke	Totalt antall
Kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene	74%	25%	2%	332
Kommunen samarbeider med høyskoler/universitet om kompetanseutvikling	36%	60%	4%	332
Kommunen samarbeider med andre kompetansmiljøer om kompetanseutvikling	65%	32%	3%	332

Når det gjelder møter for erfaringsdeling mellom barnehagene er det stor forskjell mellom de ulike fylkene på hvorvidt de arrangerer slike møter (se tabell i vedlegg 2). I Akershus oppgir hele 95% av kommunene at de arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene, mens det i enkelte fylker er færre enn 50% av kommunene som arrangerer slike møter.

Videre analyser har vist at det er sammenheng mellom kommunestørrelse (og antall kommunale barnehager) og hvorvidt kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling. Blant mellomstore og store kommuner er det langt flere arrangerer møter for erfaringsdeling enn i de små kommunene.

Table 6-19 Kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene fordelt på antall innbyggere

Møter	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Ja	67%	79%	87%	74%
Nei	32%	18%	13%	25%
Vet ikke	2%	2%	0%	2%
I alt	174	126	31	332

6.4.2 Veiledningstjeneste

Det ble også undersøkt om kommunene/bydelene har en veiledningstjeneste, der 52% av kommunene/bydelene oppga at de har en veiledningstjeneste der de tilbyr veiledning i kartlegging og språkstimulering. Også her er det relativt store forskjeller mellom fylkene. Oslo har helt tydelig flest bydeler (kommuner) der det tilbys veiledningstjeneste.

Har det å tilby veiledningstjeneste en sammenheng med andelen minoritetsspråklige barn? Blant de kommuner/bydeler som har mer enn 20% minoritetsspråklige barn er det ca. 90% som tilbyr veiledningstjeneste og dette har nok stor grad av sammenheng med flere av respondentene er bydeler i Oslo, som vi allerede har sett at har veiledningstjeneste. Ut over dette ser vi ingen sammenheng mellom andel minoritetsspråklige barn og tilbud om veiledningstjeneste.

6.4.3 **Kommunalt initiativ til prosjekter for utvikling av metoder**

Vi har tidligere vist til en kartlegging som viste behov for et kompetanseløft blant *alle* grupper innen barnehagesektoren, der viktigheten av å knytte kompetanseløftet mot den enkelte barnehage og satse på en lokal utvikling knyttet opp mot den enkelte barnehages behov. I den forbindelse ser en for seg at lokale prosjekter for initiering av metoder kunne stå sentralt.

Det viste seg at på spørsmål om kommunene/bydelene initierer prosjekter for utvikling av metoder, er det 36% som svarer ja. Videre analyser viser at desto flere innbyggere det er i kommunen/bydelen, jo større er mulighetene for at kommunen tar initiativ til slike prosjekter. Her finner vi også store forskjeller mellom de ulike fylkene, der enkelte fylker er oppe i 64% av kommunene/bydelene, mens det i ett av fylkene er nede i 12% av kommunene som tar slike initiativ.

Table 6-20 Kommunen initierer prosjekter for utvikling av metoder, fordelt på antall barnehager i kommunen

	0-4	5-9	10-19	20-39	Over 40	Uopplyst	I alt
Ja	29%	35%	41%	100%	100%	57%	36%
Nei	66%	57%	50%	0%	0%	36%	58%
Vet ikke	5%	8%	9%	0%	0%	7%	6%
I alt	173	99	32	10	4	14	332

Når det gjelder hvorvidt kommunene/ bydelene tilbyr barnehagene kurs og veiledning i kartlegging og språkstimulering spesifiserer de fleste under annet at det tilbys kurs i regi av PPT, mens andre svarer at barnehagene kan søke ved behov eller at det skjer gjennom ulike språkprosjekter i regi av kommunen.

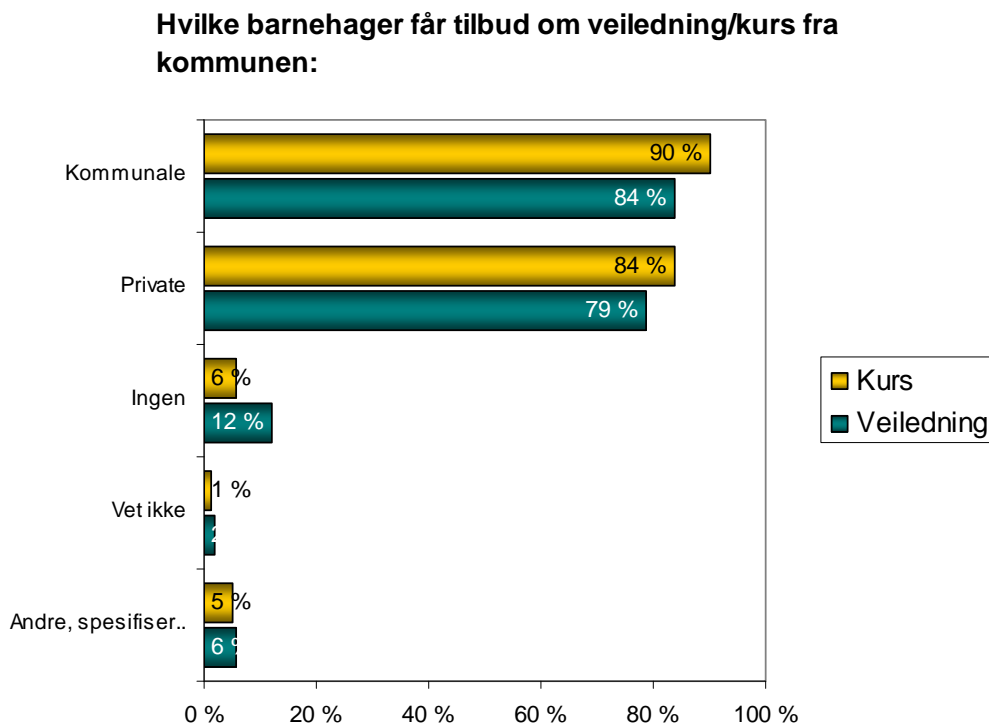
Rambøll Managements evaluering av tilskuddsordningen for tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder viste at kommunene ofte tilbød kurs for kompetanseutvikling av personalet i bruken av TRAS, og de aller fleste av de kommunene vi gjennomførte case i til den undersøkelsen hadde gjennomført slike kurs.⁴²

6.4.4 **Målgruppe for kurs og veiledning**

Hvilke barnehager er det som tilbys kurs og veiledning? Vi skal først se om vi finner noen forskjeller mellom hva som tilbys kommunale og private barnehager. Figur 6-28 viser at tilbud om veiledning i størst grad går til kommunale barnehager, der 84% av kommunene tilbyr veiledning. Vi har igjen satt på et filter for å kun ta med de kommunene som har hatt private barnehager siden 2006. Da ser vi at i 79% av kommunene tilbys også private barnehager veiledning. Også når det gjelder tilbud om kurs er det forskjeller i tilbudet til private og kommunale barnehager. Her ser vi at 90% av kommunene/bydelene tilbyr kurs til de kommunale barnehagene og 84% tilbyr kurs til de private barnehagene.

⁴² Rambøll Management (2006) Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder Rapport for Kunnskapsdepartementet

Figur 6-28 Hvilke barnehager får tilbud om kurs og veiledning fra kommunen

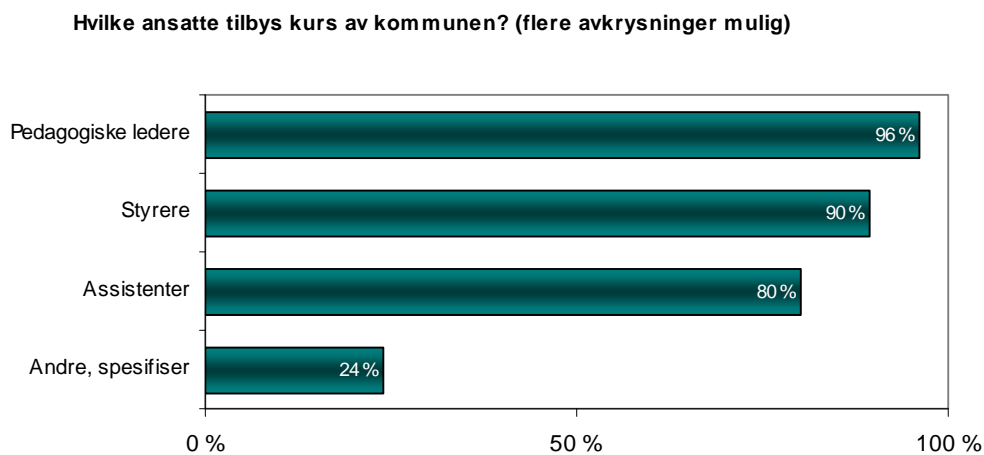

Som vi ser av figur 6-28 er det 18 (6%) av respondentene som har krysset av for *andre*, der kommentarene viser at det noen steder er snakk om veiledning til åpne barnehager, familiebarnehager og til helsestasjoner.

Videre analyser viste at her er det stor forskjell mellom kommuner med mange barnehager og kommuner med få barnehager. Desto flere kommunale barnehager det er i kommunen/bydelen, desto flere oppgir at de har tilbud om veiledning både til kommunale og private barnehager.

Hvilke ansatte er det som får tilbud om kurs? Figur 6-29 viser at det i størst grad er de pedagogiske lederne som får tilbud om kurs, men også assistenter og styrer får tilbud om kurs i de aller fleste kommuner/bydeler der det finnes tilbud om kurs. Her er det ingen forskjeller å finne i forhold til antall kommunale barnehager i kommunen/bydelen, og heller ikke i forhold til kommunestørrelse.

Figur 6-29 Ansatte som tilbys kurs

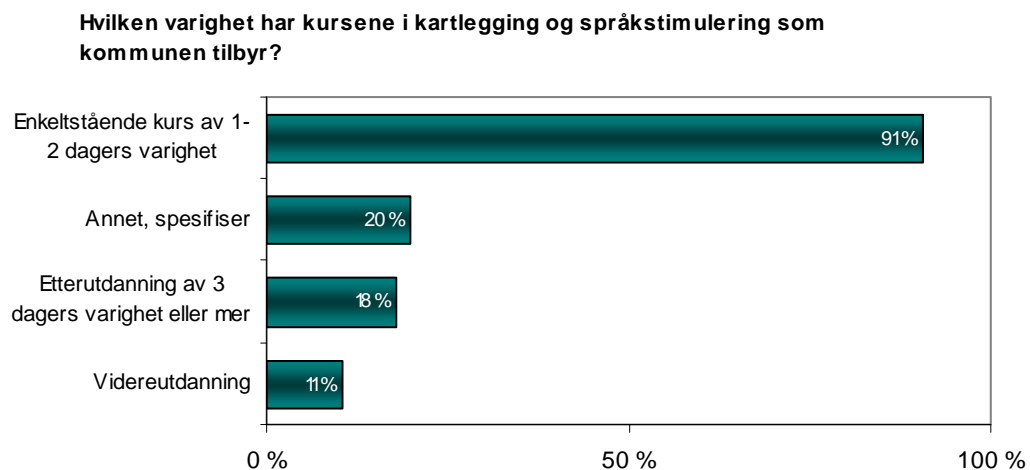

Blant de som krysset av for andre, og spesifiserte dette, var det kommentert at også støtte- og spesialpedagoger fikk tilbud om kurs – dette gjaldt spesielt i større byer. Også ansatte som for eksempel tospråklige assistenter og ekstra assistenter var nevnt under nærmere spesifisering av hvilke ansatte som tilbys kurs av kommunen.

Varighet av kursene

Videre ble det stilt spørsmål om omfanget av kursene som tilbys. Figur 6-30 viser at det store flertallet av kommuner som tilbyr kurs, først og fremst har kurs av varighet på 1 til 2 dager.

Figur 6-30 Kursenes varighet

Videre analyser viste at kommunestørrelse ikke har noen betydning for kursenes varighet.

Oppsummering

Vi har sett at respondentene i rundt 80% av kommunene opplever at barnehagens personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging og språkstimulering. Vi så at i kommuner med mange minoritetsspråklige barn var det flere av respondentene som *i liten grad* opplevde at barnehagens personale innehar nødvendig kompetanse til å gjennomføre god *språkkartlegging*.

Blant de kommunene som gir føringer for kartlegging i kommunale barnehager er det 82% som tilbyr kurs i ulike metoder for språkkartlegging.

Det er i de største kommunene vi finner det mest omfattende tilbudet med kurstilbud og veiledningstjeneste. Det er også i de største kommunene at kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene. Her er det også svært store forskjeller mellom fylkene.

De kommunale barnehager får i større grad tilbud om kurs og veiledning, her er det 90% som får tilbud om kurs og 84% som får tilbud om veiledning, tallene for private barnehager er henholdsvis 84% og 79%. 5% av kommunen tilbyr ikke kurs og 12% oppgir at kommunen ikke gir tilbud om veiledning til barnehagene.

Kursene tilbys i størst grad til pedagogiske ledere og styrere, men også til assistenter og andre ansatte. Vi har videre sett at tilbudet som gis dreier seg i størst grad om kurs med 1 til 2 dagers varighet.

6.5 Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole

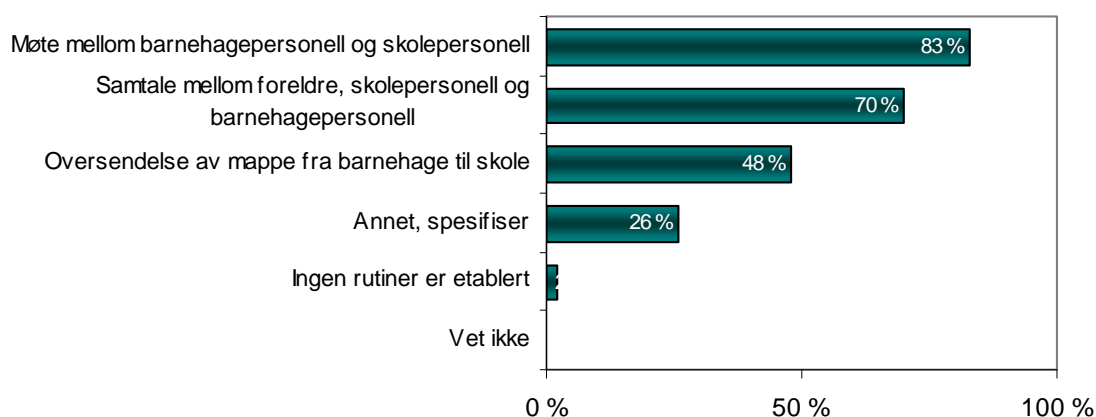
I mange kommuner/bydeler gjøres et svært grundig arbeid for å kartlegge barn og tilby et språkstimulerende miljø. I stor grad blir dette også dokumentert skriftlig. Da er det interessant å se hvilke rutiner som finnes for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skole. I strategien for kompetanseutvikling for barnehagesektoren er det presisert at en god overgang fra barnehagen til første klasse er viktig i seg selv og kan være bestemmende for barnets selvbilde, for skolegang og for senere utvikling. Dette er også et viktig tema i strategiplanen "Likeverdig opplæring i praksis" ⁴³Der presiseres at det er viktig med god kommunikasjon mellom barnehage og skole, slik at skolen kan tilrettelegge opplæringen for elevene på best mulig måte. For blant annet å få til en bedre sammenheng mellom barnehage og skole, har ansvaret for barnehagene blitt flyttet til Kunnskapsdepartementet.

⁴³ Kunnskapsdepartementet: Likeverdig opplæring i praksis 2007-2009 Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007-2009

Respondentene fikk spørsmål om hvilke rutiner kommunen/bydelen har etablert for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skole. Figur 6-31 viser svarfordelingen, der flere avkryssninger er mulig. Vi ser at det i 83% av kommunene/bydelene arrangeres møter mellom barnehagepersonell og skolepersonell, og at foreldrene ofte er med på slike møter. Ellers ser vi også i nesten halvparten av tilfellene oversendes mappe fra barnehage til skole, slik vi tolker svarene betyr det at mappe overleveres i forbindelse med møtet. Hva disse mappene inneholder har vi ingen informasjon om.

Figur 6-31 Rutiner for overgang mellom barnehage og skole

Hvilke rutiner har kommunen etablert for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skole? (flere avkryssninger mulig)

Videre analyser viste at det er forskjeller mellom små og store kommuners rutiner for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med særskilte behov for språkstimulering skal begynne i skole. Vi ser i tabell 6-21 at kommuner med færre enn 5000 innbyggere i større grad har etablert rutiner for samtale mellom skolepersonell og barnehagepersonell, både der foreldre er med og der de ikke er med.

Table 6-21 Etablerte rutiner for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skolen fordelt på antall innbyggere

Rutiner	Under 5.000	Mellom 5.000 og 30.000	Over 30.000	I alt
Samtale mellom foreldre, skolepersonell og barnehagepersonell	72%	69%	68%	70%
Møte mellom barnehagepersonell og skolepersonell	84%	86%	68%	83%
Oversendelse av mappe fra barnehage til skole	49%	49%	39%	48%
Annet, spesifiser	17%	30%	58%	26%
Ingen rutiner er etablert	2%	2%	3%	2%
Vet ikke	0%	0%	0%	0%
I alt	173	126	31	331

Mange valgte å krysse av for kategorien *annet*, og spesifiserte nærmere hva rutinen består av. Dette gjaldt spesielt i store kommuner med over 30.000 innbyggere. Først og fremst nevnes da at PPT og helsestasjon kan være involvert, eller at det arrangeres tverrfaglige møter i forbindelse med overgangen. Logoped kan være involvert der det er nødvendig og noen nevner at TRAS-skjema overleveres. Mapper som følger barnet fra barnehage til skole er andre rutiner som brukes. Flere svarer at det er utarbeidet egne skjemaer for overgang fra barnehage til skole, eller at de er i en prosess der de jobber med overgangssamtaler og etablering av nye rutiner.

Referanseliste

Eigersund kommune (2006) *ALLE MED-prosjektet - Nytt observasjonsmaterieill til barnehagene* <http://www.eigersund.kommune.no/content/view/full/3030/> [online]

Elsbak, Lise L. og Valle, Anne Marit *Språksprell – metodiske språkleker for 4- og 6-åringer* <http://webprod.monet.no/spraksprell/spraksprell.html> [online]

Kunnskapsdepartementet. Stortingsmelding 16 (2006-2007) *Og ingen sto igjen* <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDPDFS.pdf> [online]

Lov 1998-07-17. Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen (Opplæringsloven)

Rambøll Management (2006) *Når helsesøster kartlegger... Evaluering av kartleggingsverktøyet Språk 4 ved helsestasjon*. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet <http://www.upload.pls.ramboll.dk/nor/publikasjoner/EvalueringResearch/RapportSPRAAK4.pdf> [online]

Rambøll Management (2006) *Evaluering av tilskuddsordningen - Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder*. Rapport for Kunnskapsdepartementet

Rebbestad, Tone *Hjelp til pedagogisk dokumentasjon* <http://ianm.no/peddok1.doc> [online]

Regionsenter for barn og unges psykiske helse ASQ (*Ages and stages questionnaire*) [http://www.r-bup.no/cms/cmspublish.nsf/\\$all/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9](http://www.r-bup.no/cms/cmspublish.nsf/$all/DC76FF40A2B9AD68C1257076003B45C9) [online]

Sandvik, Margareth (2002) *Lær meg norsk før skolestart – Presentasjon av et utviklings- og forskningsprosjekt*, Bydel Bjerke og Høyskolen i Oslo [http://www.bydel-bjerke.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20bjerke%20\(BBJ\)/Internett%20\(BBJ\)/Dokumenter/nyhetssak/barnehageavdelingen/Artikkel%20Margareth%20Presentasjon%20av%20et%20utviklings-og%20forskningsprosjekt%20-03.doc](http://www.bydel-bjerke.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20bjerke%20(BBJ)/Internett%20(BBJ)/Dokumenter/nyhetssak/barnehageavdelingen/Artikkel%20Margareth%20Presentasjon%20av%20et%20utviklings-og%20forskningsprosjekt%20-03.doc) [online]

Sosial og helsedirektoratet (2006) *Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn*. Nasjonale faglige retningslinjer

SSB KOSTRA, *Barnehager nivå 3* http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=04683 [online]

Statped (2006) *Språksjekk for alle 2- og 4-åringene*, Bredtvet kompetansesenter
http://www.skolenettet.no/moduler/templates/Module_Article.aspx?id=33644&epslanguage=NO [online]

Statped *Om TRAS*
http://www.statped.no/moduler/Module_FrontPage.aspx?id=37274&epslanguage=NO [online]

Vedlegg 1: Spørreskjema

Kartlegging av språkkartlegging og språkstimulering av barn i førskolealder i kommunene

Takk for at du deltar i denne undersøkelsen. Rambøll Management kartlegger på vegne av Kunnskapsdepartementet språkkartlegging og språkstimulering av barn i førskolealder i kommunene.

Formålet med kartleggingen er å få kunnskap om omfang og innretning på tilbud om språkstimulering og språkkartlegging til barn i og utenfor barnehage. Kartleggingen skal også innhente svar på i hvilken grad kommunene har bidratt til og lagt føringer for slike tilbud..

Spørreskjemaet er inndelt i fire deler.

1. Bakgrunnsspørsmål
2. Spørsmål om språkkartlegging
3. Spørsmål om språkstimulering
4. Spørsmål om kompetanse og kompetanseheving

1. Hva slags stilling har du i kommunen/bydelen?

- (1) Kommunaldirektør
- (2) Rådmann
- (3) Oppvekstsjef eller tilsvarende
- (4) Fagansvarlig barnehage eller tilsvarende

(5) Pedagogisk rådgiver/konsulent

(6) Styrer i barnehage

(7) Annet, spesifiser _____

2. Hvordan er språkstimuleringstiltak forankret i kommunen/bydelen?

flere avkryssninger mulig

(1) Plan i kommunen

(2) Politisk vedtak

(3) Ved kommunens deltakelse i nasjonalt tiltak

(4) Er ikke forankret på kommunalt nivå

(5) Vet ikke

(6) Annet, spesifiser _____

Språkkartlegging

3. Har kommunen/bydelen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder?

	Ja	Nei	Vet ikke
Barna kartlegges på helsestasjoner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Barna kartlegges i kommunale barnehager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Barna kartlegges i private barnehager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Annen form for kartlegging, spesifiser:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Språkkartlegging på helsestasjoner

4. Har kommunen gitt føringer for språkkartlegging ved helsestasjonene?

(1) Ja

- (2) Nei
- (3) Vet ikke

5. Hvilke barn kartlegges? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Alle barn som møter til helsekontroll
- (2) Alle barn med minoritetsspråklig bakgrunn
- (3) Barn valgt ut etter behovsvurdering fra personale og/eller foreldre
- (4) Det varierer fra helsestasjon til helsestasjon
- (5) Vet ikke

6. Hva slags kartlegging gjennomføres på helsestasjoner? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Kartlegging ved hjelp av SATS ved toårsalder
- (2) Kartlegging ved hjelp av Språk 4 ved fireårsalder
- (3) Kartlegging ved hjelp av andre og/eller egenutviklede kartleggingsverktøy
(vennligst spesifiser) _____
- (4) Vet ikke

7. Benyttes særskilte språkkartleggingsverktøy ved helsestasjonene som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn?

- (1) Ja, spesifiser: _____
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

8. Blir kartleggingene skriftlig dokumentert?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

9. Skjer det rutinemessig rapportering fra helsestasjonen til aktuelle instanser ved bekymring for språkutvikling med sikte på tiltak for det enkelte barn? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Fra helsestasjon til kommunen/bydelen
- (2) Fra helsestasjon til barnehage
- (3) Fra helsestasjon til PPT
- (4) Fra helsestasjon til andre (vennligst spesifiser) _____
- (5) Nei, det skjer ingen slik rapportering
- (6) Vet ikke

10. Hvilke tiltak har kommunen iverksatt for språkkartlegging av barn som ikke møter til helsekontroll? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Rekrutteringstiltak for å få flere til å møte til helsekontroll
- (2) Språkkartlegging og språkveiledning i hjemmet
- (3) Ingen
- (4) Annet, spesifiser _____
- (5) Vet ikke

Språkkartlegging i kommunale barnehager

11. Har kommunen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

12. Hvilke barn i alderen 1 – 2 år kartlegges i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Alle

- (2) Alle barn med minoritetsspråklig bakgrunn
- (3) Barn valgt ut etter behovsvurdering fra personale og/eller foreldre
- (4) Det varierer fra barnehage til barnehage
- (5) Ingen
- (6) Vet ikke

13. Hvilke barn i alderen 3 – 6 år kartlegges i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Alle
- (2) Alle barn med minoritetsspråklig bakgrunn
- (3) Barn valgt ut etter behovsvurdering fra personale og/eller foreldre
- (4) Det varierer fra barnehage til barnehage
- (5) Barn på bestemte alderstrinn, spesifiser:

- (6) Ingen
- (7) Vet ikke

14. Hvordan kartlegges barns språklige utvikling i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) På basis av en skjønnsmessig vurdering
- (2) På basis av systematisk observasjon og vurdering
- (3) Ved hjelp av TRAS
- (4) Ved hjelp av Askeladden
- (5) Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy, spesifiser

- (6) Ved hjelp av ekstern instans
- (7) Vet ikke

14.1. Hvor mange kommunale barnehager kartlegger barns språklige utvikling:

	Ingen	Noen få	Halvparten	De fleste	Alle	Vet ikke
På basis av en	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Ingen	Noen få	Halvparten	De fleste	Alle	Vet ikke
skjønnsmessig vurdering						
På basis av systematisk observasjon og vurdering	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av TRAS	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av Askeladden	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy: { %EXPR:{*1/2/10142355*} %}	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av ekstern instans	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

15. Hvor ofte gjennomfører man kartlegginger i kommunale barnehager?

- (1) Kontinuerlig arbeid
(2) Årlig
(3) Ved behov
(4) Andre rutiner, spesifiser _____
(5) Vet ikke

16. Har kommunen rutiner for skriftlig dokumentasjon av kartleggingen?

- (1) Ja
(2) Nei
(3) Vet ikke

17. Har kommunene rutiner for hvordan foreldrene skal være involvert i kartleggingen? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Det innhentes skriftlig samtykke fra foreldrene
(2) De informeres skriftlig

- (3) De informeres muntlig
- (4) De innkalles til møte
- (6) De får tilbud om å være tilstede under kartlegging
- (5) Annet, spesifiser _____
- (7) Nei
- (8) Vet ikke

18. Har kommunen rutiner for hvem som blir informert dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring? (flere avkryssninger mulig)

- (4) Ja, foreldre
- (1) Ja, skole
- (2) Ja, PPT
- (3) Ja, kommunalt ansvarlig/ ansvarlig i bydelen
- (5) Ja, andre, spesifiser _____
- (6) Nei
- (7) Vet ikke

Språkkartlegging i private barnehager

19. Har kommunen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i private barnehager?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

20. Følger de private barnehagene samme rutiner som de kommunale når det gjelder språkkartlegging?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

21. Har kommunen etablert rutiner for de private barnehagene for hvem som blir informert dersom kartlegginger og resultater fører til bekymring?

flere avkryssninger mulig

- (4) Ja, foreldre
- (1) Ja, skole
- (2) Ja, PPT
- (3) Ja, kommunalt ansvarlig/ ansvarlig i bydelen
- (5) Ja, andre, spesifiser _____
- (6) Nei
- (7) Vet ikke

22. Hvordan kartlegges barns språklige utvikling i private barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) På basis av en skjønnsmessig vurdering
- (2) På basis av systematisk observasjon og vurdering
- (3) Ved hjelp av TRAS
- (4) Ved hjelp av Askeladden
- (5) Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy, spesifiser _____
- (6) Ved hjelp av ekstern instans
- (7) Kommunen har ikke oversikt over dette
- (8) Vet ikke

22.1. Hvor mange private barnehager kartlegger barns språklige utvikling:

	Ingen	Noen få	Halvparten	De fleste	Alle	Vet ikke
På basis av en skjønnsmessig vurdering	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
På basis av systematisk observasjon og vurdering	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Ingen	Noen få	Halvparten	De fleste	Alle	Vet ikke
Ved hjelp av TRAS	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av Askeladden	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy: { $\%EXPR:\{^*1/2/10177179*\}$ %}	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved hjelp av ekstern instans	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Språkstimulering

26. Har kommunen/bydelen tiltak for språkstimulering av barn i førskolealder?

	Ja	Nei	Vet ikke
Utenfor barnehager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
I kommunale barnehager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
I private barnehager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Språkstimulering utenfor barnehager

27. Hvem er språkstimuleringstiltakene rettet mot? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Alle barn utenfor barnehage
- (2) Alle barn som har fått påvist et behov ved kartlegging
- (3) Minoritetsspråklige barn utenfor barnehage
- (4) Barn i gruppen 1 – 2 år som ikke går i barnehage
- (5) Barn i gruppen 3 år som ikke går i barnehage
- (6) Barn i gruppen 4 – 6 år som ikke går i barnehage
- (7) Annet, vennligst spesifiser _____

(8) Vet ikke

28. Har kommunen/bydelen avsatt egne midler til språkstimulering av barn som står utenfor barnehagen?

(1) Ja, spesifiser: _____

(2) Nei

(3) Vet ikke

29. Har kommunen oversikt over følgende:

	Ja (antal)	Nei	Vet ikke
Antall barn utenfor barnehage med behov for språkstimulering?	(1) ☐ _____	(2) ☐	(3) ☐
Antall barn utenfor barnehage som får tilbud om språkstimulering?	(1) ☐ _____	(2) ☐	(3) ☐
Antall barn som benytter seg av tilbud om språkstimulerende tiltak?	(1) ☐ _____	(2) ☐	(3) ☐

30. Hvilke språkstimuleringstilbud tilbyr kommunen/bydelen for barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage? (flere avkryssninger mulig)

(1) Tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov

(2) Tilbud om gratis barnehageplass

(4) Språkgrupper etablert i tilknytning til barnehager

(5) Språkgrupper etablert i tilknytning til bibliotek

(7) Språkgrupper i åpen barnehage

(3) Foreldreveiledning i grupper

(6) Foreldreveiledning og språkstimulering i hjemmet

(8) Individuelle opplegg lages av PPT

- (9) Andre, spesifiser _____

31. Hvilke språkstimuleringstilbud tilbyr kommunen/bydelen barn med språkhemminger og språkvansker som ikke går i barnehage? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov
(2) Tilbud om gratis barnehageplass
(4) Språkgrupper etablert i tilknytning til barnehager
(5) Språkgrupper etablert i tilknytning til bibliotek
(7) Språkgrupper i åpen barnehage
(3) Foreldreveiledning i grupper
(6) Foreldreveiledning og språkstimulering i hjemmet
(8) Individuelle opplegg lages av PPT
(9) Andre, spesifiser _____

32. Hvilke av følgende tiltak har kommunen/bydelen iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Tospråklig assistanse i barnehagen
(2) Ekstra personale for å styrke norskkunnskaper
(3) Innkjøp av norskspråklige materialer, for eksempel bøker, spill, cd-er
(4) Innkjøp av materialer på barnas morsmål, for eksempel bøker, spill, cd-er
(5) Andre, spesifiser _____
(6) Ingen

33. Får barn med språkhemminger og språkvansker et særskilt tilbud i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Ja, det utvikles i samarbeid med PPT
(2) Ja, det utvikles individuelt tilrettelagt opplegg i barnehagen
(3) Ja, på andre måter. Spesifiser _____
(4) Nei

- (5) Vet ikke

34. Har kommunen tatt initiativ til bruk av særskilte språkstimuleringsmodeller i de kommunale barnehagene? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Språkgrupper
(2) Språksprell
(3) Snakkepakken
(4) Språkpose
(5) Andre, spesifiser _____
(6) Ingen
(7) Vet ikke

Språkstimulering i private barnehager

35. Hvilke av følgende tiltak har kommunen/bydelen iverksatt for å skape et språkstimulerende miljø for minoritetsspråklige barn i private barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Tospråklig assistanse i barnehagen
(2) Ekstra personale for å styrke norskkunnskaper
(3) Innkjøp av norskspråklige materialer, for eksempel bøker, spill, cd-er
(4) Innkjøp av materialer på barnas morsmål, for eksempel bøker, spill, cd-er
(5) Andre, spesifiser _____
(6) Ingen

36. Får barn med språkhemminger og språkvansker et særskilt tilbud i private barnehager? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Ja, det utvikles i samarbeid med PPT
(2) Ja, det utvikles individuelt tilrettelagt opplegg i barnehagen
(3) Ja, på andre måter. Spesifiser _____
(4) Nei
(5) Vet ikke

37. Hvilke språkstimuleringsmodeller brukes i de private barnehagene? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Språkgrupper
- (2) Språksprell
- (3) Snakkepakken
- (4) Språkpose
- (5) Andre, spesifiser _____
- (6) Kommunen har ikke oversikt over dette
- (7) Vet ikke

Kompetanse og kompetanseheving

38. I hvilken grad opplever du at barnehagenes personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging?

- (1) I meget stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I liten grad
- (4) I meget liten grad
- (5) Vet ikke

39. I hvilken grad opplever du at barnehagenes personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkstimulering?

- (1) I meget stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I liten grad
- (4) I meget liten grad
- (5) Vet ikke

40. Gir kommunen/bydelen barnehagene tilbud om kurs og veiledning i kartlegging og språkstimulering? (flere avkryssninger mulig)

	Ja	Nei	Vet ikke
Kommunen har en veiledningstjeneste	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen samarbeider med høyskoler/universitet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen samarbeider med andre kompetansemiljøer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkkartlegging	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkstimulering	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen arrangerer møter for erfaringsdeling mellom barnehagene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kommunen initierer prosjekter for utvikling av metoder	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Annet, spesifiser:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

41. Hvilke barnehager får tilbud om veiledning/kurs fra kommunen: (flere avkryssninger mulig)

	Kommunale	Private	Ingen	Andre, spesifiser..	Vet ikke
Veiledning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

	Kommunale	Private	Ingen	Andre, spesifiser..	Vet ikke
Kurs	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

42. Hvilke ansatte tilbys kurs av kommunen? (flere avkryssninger mulig)

- (1) Styrere
- (2) Pedagogiske ledere
- (3) Assistenter
- (4) Andre, spesifiser _____

43. Hvilken varighet har kursene i kartlegging og språkstimulering som kommunen tilbyr?

- (1) Enkeltstående kurs av 1 – 2 dagers varighet
- (2) Etterutdanning av 3 dagers varighet eller mer
- (3) Videreutdanning
- (4) Annet, spesifiser _____

Overgang fra barnehage til skole

44. Hvilke rutiner har kommunen etablert for kommunikasjon og samarbeid mellom skole og barnehage når barn med behov for særskilt språkstimulering skal begynne i skole?

Flere avkryssninger mulig

- (1) Samtale mellom foreldre, skolepersonell og barnehagepersonell
- (2) Møte mellom barnehagepersonell og skolepersonell
- (3) Oversendelse av mappe fra barnehage til skole
- (5) Annet, spesifiser _____
- (6) Ingen rutiner er etablert

(7) Vet ikke

45. Her kan du skrive inn eventuelle kommentarer:

Vedlegg 2: Fylkesfordelinger

2. Hvordan er språkstimuleringstiltak forankret i kommunen/bydelen? flere avkryssninger mulig x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt	
Plan i kommunen	57	75	77	40	75	47	50	44	7	43	57	44	42	59	62	44	47	40	44	50
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Politisk vedtak Ved kommunens deltakelse i nasjonalt tiltak	29	40	54	20	35	13	7	25	21	14	29	7	42	26	23	19	15	15	19	23
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	7 %	%	%	%	%	%	%	%	%
Er ikke forankret på kommunalt nivå	14	10	46	13	20	27	7	25	7	7	36	11	21	15	15	13	15	15	13	17
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Vet ikke	21	10	0	27	5	13	50	13	43	50	7	33	32	19	23	31	29	45	31	26
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Annet, spesifiser	0	0	0	0	5	7	0	6	14	0	0	4	0	7	0	6	3	5	0	3
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	4 %	%	%	%	%	%	%	%	%
I alt	29	25	15	20	15	27	0	25	14	7	21	26	0	11	0	13	21	15	13	16
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
I alt	14	20	13	15	20	15	14	16	14	14	14	27	19	27	13	16	34	20	16	341

3. Har kommunen/bydelen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder? - Barna kartlegges på helsestasjoner x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Østfold og Fjordane	Trøndelag og Romsdal	Sør-Trøndelag	Nord-Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	69 %	70 %	100 %	75 %	50 %	87 %	64 %	69 %	57 %	79 %	86 %	78 %	95 %	82 %	77 %	69 %	77 %	90 %	63 %	76 %
Nei	0 %	5 %	0 %	6 %	30 %	7 %	29 %	6 %	14 %	0 %	0 %	7 %	5 %	0 %	8 %	13 %	12 %	5 %	13 %	9 %
Vet ikke	31 %	25 %	0 %	19 %	20 %	7 %	7 %	25 %	29 %	21 %	14 %	15 %	0 %	19 %	15 %	19 %	12 %	5 %	25 %	16 %
I alt	103	20	13	16	20	15	14	16	14	14	14	27	19	27	13	16	34	20	16	341

3. Har kommunen/bydelen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder? - Barna kartlegges i kommunale barnehager x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Østfold og Fjordane	Trøndelag og Romsdal	Sør-Trøndelag	Nord-Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	100 %	90 %	92 %	100 %	100 %	87 %	64 %	75 %	100 %	100 %	100 %	85 %	100 %	96 %	100 %	75 %	94 %	90 %	94 %	92 %
Nei	0 %	10 %	8 %	0 %	0 %	13 %	36 %	25 %	0 %	0 %	0 %	15 %	0 %	4 %	0 %	25 %	3 %	10 %	6 %	8 %
Vet ikke	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %
I alt	13	20	13	16	20	15	14	16	14	14	14	27	19	27	13	16	34	20	16	341

3. Har kommunen/bydelen tiltak for språkkartlegging av barn i førskolealder? - Barna kartlegges i private barnehager x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja	62 %	75 %	39 %	75 %	60 %	47 %	50 %	31 %	50 %	64 %	79 %	37 %	37 %	67 %	69 %	44 %	47 %	50 %	44 %	53 %
Nei	15 %	10 %	8 %	19 %	35 %	47 %	43 %	31 %	29 %	21 %	21 %	41 %	42 %	19 %	15 %	25 %	32 %	40 %	44 %	29 %
Vet ikke	23 %	15 %	54 %	6 %	5 %	7 %	7 %	38 %	21 %	14 %	0 %	22 %	21 %	15 %	15 %	31 %	21 %	10 %	13 %	18 %
I alt	13	20	13	16	20	15	14	16	14	14	14	27	19	27	13	16	34	20	16	341

6. Hva slags kartlegging gjennomføres på helsestasjoner? (flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Kartlegging ved hjelp av SATS ved toårsalder	22 %	71 %	31 %	46 %	20 %	39 %	11 %	73 %	50 %	46 %	33 %	40 %	33 %	57 %	70 %	70 %	42 %	42 %	60 %	45 %
Kartlegging ved hjelp av Språk 4 ved fireårsalder	22 %	93 %	10 %	46 %	50 %	77 %	67 %	46 %	63 %	82 %	67 %	75 %	94 %	86 %	60 %	50 %	39 %	68 %	30 %	66 %
Kartlegging ved hjelp av andre og/eller egenutviklede kartleggingsverktøy (vennligst spesifiser)	22 %	0 %	0 %	27 %	50 %	23 %	33 %	18 %	25 %	18 %	25 %	25 %	6 %	14 %	0 %	20 %	8 %	16 %	30 %	17 %
Vet ikke	33 %	0 %	0 %	18 %	10 %	8 %	11 %	9 %	0 %	18 %	25 %	10 %	0 %	10 %	10 %	10 %	42 %	26 %	10 %	15 %
I alt	9	14	13	11	10	13	9	11	8	11	12	20	18	21	10	10	26	19	10	25

SPM 7: Benyttes særskilte språkkartleggingsverktøy ved helsestasjonene som er spesielt beregnet på barn med minoritetsspråklig bakgrunn? Krysset med: Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Trøndela	Nord-Trøndela	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja, spesifikser:	33,3 %	7,1%	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	9,1%	12,5 %	9,1%	0,0%	0,0%	5,6%	4,8%	0,0%	20,0 %	0,0%	11,1 %	10,0 %	5,9%
Nei	33,3 %	64,3 %	84,6 %	66,7 %	50,0 %	84,6 %	77,8 %	72,7 %	87,5 %	54,5 %	66,7 %	75,0 %	50,0 %	57,1 %	80,0 %	50,0 %	46,2 %	61,1 %	60,0 %	63,1 %
Vet ikke	33,3 %	28,6 %	7,7%	33,3 %	50,0 %	15,4 %	22,2 %	18,2 %	0,0%	36,4 %	33,3 %	25,0 %	44,4 %	38,1 %	20,0 %	30,0 %	53,8 %	27,8 %	30,0 %	31,0 %
I alt	9	14	13	12	10	13	9	11	8	11	12	20	18	21	10	10	26	18	10	255

11. Har kommunen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i kommunale barnehager? x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Trøndela	Nord-Trøndela	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	39 %	83 %	75 %	38 %	75 %	46 %	56 %	73 %	43 %	64 %	57 %	73 %	68 %	71 %	100 %	82 %	50 %	61 %	53 %	63 %
Nei	62 %	17 %	17 %	56 %	25 %	54 %	44 %	27 %	57 %	36 %	43 %	27 %	32 %	21 %	0 %	18 %	50 %	39 %	47 %	35 %
Vet ikke	0 %	0 %	8 %	6 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
I alt	13	18	12	16	20	13	9	11	14	14	14	22	19	24	13	11	32	18	15	308

**14. Hvordan kartlegges barns språklige utvikling i kommunale barnehager?
flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke**

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
På basis av en skjønnsmessig vurdering	39 %	17 %	17 %	20 %	30 %	23 %	11 %	18 %	14 %	7 %	36 %	27 %	5 %	46 %	31 %	0 %	22 %	24 %	33 %	23 %
På basis av systematisk observasjon og vurdering	69 %	39 %	75 %	60 %	40 %	62 %	22 %	64 %	36 %	50 %	50 %	41 %	42 %	42 %	46 %	36 %	47 %	77 %	53 %	49 %
Ved hjelp av TRAS	100 %	100 %	83 %	93 %	95 %	77 %	89 %	91 %	93 %	86 %	93 %	96 %	100 %	100 %	100 %	91 %	91 %	77 %	87 %	92 %
Ved hjelp av Askeladden	23 %	17 %	17 %	27 %	55 %	46 %	11 %	27 %	21 %	21 %	36 %	59 %	11 %	8 %	15 %	27 %	28 %	12 %	20 %	26 %
Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy, spesifiser	23 %	11 %	25 %	7 %	20 %	23 %	44 %	27 %	7 %	29 %	36 %	9 %	11 %	8 %	15 %	9 %	16 %	24 %	13 %	17 %
Ved hjelp av ekstern instans	31 %	33 %	50 %	27 %	35 %	39 %	33 %	55 %	14 %	0 %	29 %	46 %	32 %	38 %	8 %	9 %	19 %	53 %	20 %	30 %
Vet ikke	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
I alt	13	18	12	15	20	13	9	11	14	14	14	22	19	24	13	11	32	17	15	306

19. Har kommunen gitt føringer for kartlegging av barns språklige utvikling i private barnehager? x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja	63	73	80	42	75	29	57	25	29	78	55	70	43	53	56	67	31	11	29	52
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Nei	38	27	20	58	25	57	43	75	71	11	36	30	57	41	44	17	69	89	57	45
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Vet ikke	0	0	0	0	0	14	0	0	0	11	9	0	0	6	0	17	0	0	14	3
	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	%	0 %	0 %	0 %	%	9 %	0 %	0 %	6 %	0 %	%	0 %	0 %	%	3 %
I alt	8	15	5	12	12	7	7	4	7	9	11	10	7	17	9	6	16	9	7	178

20. Følger de private barnehagene samme rutiner som de kommunale når det gjelder språkkartlegging? x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja	88	73	40	75	83	71	86	75	100	78	82	60	86	88	78	83	69	78	71	78
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Nei	13	20	20	0	8	14	14	0	0	11	0	10	14	6	22	0	13	0	29	10
	%	%	%	0 %	8 %	%	%	0 %	0 %	%	0 %	%	%	6 %	%	0 %	%	0 %	%	%
Vet ikke	0	7	40	25	14	14	0	25	0	11	18	30	0	6	0	17	19	22	0	12
	0 %	7 %	%	%	8 %	%	0 %	%	0 %	%	%	%	0 %	6 %	0 %	%	%	%	0 %	%
I alt	8	15	5	12	12	7	7	4	7	9	11	10	7	17	9	6	16	9	7	178

22. Hvordan kartlegges barns språklige utvikling i private barnehager? (flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt	
På basis av en skjønnsmessig vurdering	44 %	20 %	0 %	25 %	42 %	14 %	14 %	0 %	29 %	11 %	55 %	20 %	0 %	47 %	11 %	0 %	35 %	33 %	14 %	26 %
På basis av systematisk observasjon og vurdering	44 %	47 %	40 %	58 %	50 %	71 %	43 %	75 %	29 %	44 %	27 %	30 %	57 %	41 %	22 %	0 %	35 %	33 %	57 %	42 %
Ved hjelp av TRAS	78 %	93 %	80 %	83 %	92 %	71 %	0 %	25 %	86 %	89 %	82 %	90 %	0 %	94 %	89 %	83 %	59 %	67 %	71 %	82 %
Ved hjelp av Askeladden	33 %	20 %	20 %	17 %	33 %	14 %	29 %	25 %	14 %	22 %	18 %	50 %	14 %	12 %	11 %	17 %	24 %	22 %	0 %	21 %
Ved hjelp av egenutviklede eller andre kartleggingsverktøy, spesifiser	0 %	0 %	20 %	8 %	17 %	0 %	14 %	25 %	0 %	11 %	36 %	10 %	14 %	0 %	0 %	0 %	6 %	11 %	0 %	8 %
Ved hjelp av ekstern instans	22 %	27 %	20 %	25 %	17 %	14 %	29 %	75 %	14 %	0 %	18 %	10 %	14 %	18 %	0 %	0 %	24 %	33 %	0 %	18 %
Kommunen har ikke oversikt over dette	0 %	0 %	20 %	8 %	0 %	0 %	0 %	0 %	14 %	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	12 %	22 %	14 %	5 %
Vet ikke	11 %	7 %	0 %	0 %	8 %	14 %	0 %	25 %	0 %	11 %	9 %	10 %	0 %	0 %	11 %	17 %	18 %	11 %	0 %	8 %
I alt	9	15	5	12	12	7	7	4	7	9	11	10	7	17	9	6	17	9	7	18

26. Har kommunen/bydelen tiltak for språkstimulering av barn i førskolealder? - Utenfor barnehager x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Vest-Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	39	15	39	19	10	20	21	14	7	14	21	19	26	24	15	0	18	16	13	18
Nei	31	70	54	56	65	80	71	64	79	64	71	65	68	76	85	87	58	68	50	66
Vet ikke	31	15	8	25	25	0	7	21	14	21	7	15	5	0	0	13	24	16	38	15
I alt	13	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	333

26. Har kommunen/bydelen tiltak for språkstimulering av barn i førskolealder? - I kommunale barnehager x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Vest-Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	92	100	85	88	90	93	86	79	93	86	93	81	100	88	92	67	97	95	88	90
Nei	8	0	15	6	0	7	14	21	7	14	7	15	0	12	8	27	0	5	6	8
Vet ikke	0	0	0	6	10	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	7	3	0	6	2
I alt	13	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	333

26. Har kommunen/bydelen tiltak for språkstimulering av barn i førskolealder? - I private barnehager x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja	62	80	62	69	50	27	79	21	50	36	64	39	32	56	62	33	46	53	38	50
Nei	23	10	23	13	30	60	14	36	43	43	14	50	53	40	39	47	33	42	50	35
Vet ikke	15	10	15	19	20	13	7	43	7	21	21	12	16	4	0	20	21	5	13	15
I alt	13	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	333
28. Har kommunen/bydelen avsatt egne midler til språkstimulering av barn som står utenfor barnehagen? x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja, spesielt:	75	33	100	67	0	33	33	50	0	50	33	60	20	0	0	0	67	0	50	42
Nei	25	67	0	0	100	33	67	50	100	50	67	20	60	100	100	0	33	100	50	52
Vet ikke	0	0	0	33	0	33	0	0	0	0	0	20	20	0	0	0	0	0	0	7
I alt	4	3	5	3	2	3	3	2	1	2	3	5	5	6	2	0	6	3	2	60

30. Hvilke språkstimuleringsstilbud tilbyr kommunen/bydelen for barn med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage? (flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt	
Tilbud om barnehageplass ved dokumentert behov	100	100	20	67	100	67	67	100	100	100	100	40	80	67	100	0	83	100	50	74	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Tilbud om gratis barnehageplass	0	33	20	0	0	33	33	0	0	50	0	0	0	17	0	0	0	0	0	10	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Språkgrupper etablert i tilknytning til barnehager	50	67	20	0	0	33	33	50	0	50	0	20	0	17	0	0	33	0	0	22	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Språkgrupper etablert i tilknytning til bibliotek	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Språkgrupper i åpen barnehage	75	67	80	0	0	0	33	50	0	50	50	20	0	0	50	0	0	0	50	28	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Foreldreveiledning i grupper	50	33	40	0	0	33	0	50	0	0	0	20	20	0	0	0	0	0	0	16	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Foreldreveiledning og språkstimulering i hjemmet	25	33	0	33	0	0	0	50	0	0	0	40	60	33	0	0	0	0	50	21	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Individuelle opplegg lages av PPT	25	67	0	33	50	67	33	50	0	0	50	40	40	67	50	0	50	0	50	40	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Andre, spesifiser	25	0	80	33	50	0	33	50	0	0	0	60	20	33	50	0	17	0	0	29	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
I alt	4	3	5	3	2	3	3	2	1	2	2	5	5	6	2	0	6	2	2	58	

33. Får barn med språkhemninger og språkvansker et særskilt tilbud i kommunale barnehager? (flere avkryssninger mulig)

x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja, det utvikles i samarbeid med PPT	82	70	73	86	94	79	73	91	85	92	85	81	95	96	92	10	94	89	0	88
Ja, det utvikles individuelt tilrettelagt opplegg i barnehagen	91	85	82	93	72	93	82	91	85	67	85	91	74	77	83	70	69	78	71	80
Ja, på andre måter. Spesifiser	9	35	55	14	11	21	18	27	23	17	23	24	16	5	8	0	16	6	0	17
Nei	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vet ikke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt	11	20	11	14	18	14	11	11	13	12	13	21	19	22	12	10	32	18	14	29
																				6

34. Har kommunen tatt initiativ til bruk av særskilte språkstimuleringsmodeller i de kommunale barnehagene? (flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Språkgrupper	73 %	75 %	100 %	43 %	61 %	64 %	55 %	64 %	77 %	58 %	54 %	62 %	53 %	36 %	50 %	50 %	34 %	44 %	50 %	56 %
Språksprell	73 %	45 %	36 %	57 %	94 %	29 %	18 %	27 %	31 %	0 %	54 %	52 %	47 %	55 %	83 %	60 %	72 %	44 %	57 %	52 %
Snakk	64 %	95 %	91 %	50 %	72 %	71 %	55 %	55 %	77 %	50 %	62 %	43 %	21 %	55 %	42 %	30 %	25 %	17 %	14 %	50 %
epakken	64 %	95 %	91 %	50 %	72 %	71 %	55 %	55 %	77 %	50 %	62 %	43 %	21 %	55 %	42 %	30 %	25 %	17 %	14 %	50 %
Språkpose	82 %	70 %	73 %	29 %	39 %	14 %	73 %	55 %	39 %	17 %	23 %	24 %	11 %	14 %	0 %	20 %	9 %	0 %	14 %	29 %
Andre, spesifiser	27 %	25 %	55 %	0 %	6 %	21 %	0 %	46 %	8 %	0 %	39 %	43 %	11 %	14 %	17 %	10 %	19 %	33 %	7 %	20 %
Ingen	9 %	0 %	0 %	14 %	0 %	7 %	18 %	9 %	15 %	8 %	8 %	5 %	11 %	5 %	0 %	20 %	9 %	11 %	21 %	8 %
Vet ikke	0 %	0 %	0 %	7 %	6 %	7 %	0 %	0 %	0 %	17 %	8 %	5 %	5 %	5 %	0 %	0 %	9 %	6 %	7 %	5 %
I alt	11	20	11	14	18	14	11	11	13	12	13	21	19	22	12	10	32	18	14	296

**36. Får barn med språkhemninger og språkvansker et særskilt tilbud i private barnehager? (flere avkryssninger mulig) x
Opplysninger - Fylke**

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja, det utvikles i samarbeid med PPT	86	81	88	0	80	75	80	0	71	60	78	70	0	86	63	80	93	80	83	82
Ja, det utvikles individuelt tilrettelagt opplegg i barnehagen	86	75	88	0	80	75	60	0	86	60	78	70	67	64	75	0	60	80	83	76
Ja, på andre måter. Spesifiser	14	31	75	0	20	50	30	67	14	20	22	20	17	7	0	0	13	10	17	20
Nei	0	0	0	0	10	0	0	0	0	20	11	0	0	0	0	0	7	0	0	2
Vet ikke	0	0	0	0	0	25	0	0	14	0	0	10	0	0	13	0	0	0	0	2
I alt	7	16	8	11	10	4	10	3	7	5	9	10	6	14	8	5	15	10	6	16

37. Hvilke språkstimuleringsmodeller brukes i de private barnehagene? (flere avkryssninger mulig) x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Vest-Agder og Fjordane	Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finland	I alt
Språkgrupper	86	88	50	55	60	50	60	67	71	40	56	20	50	29	38	60	27	40	67	52
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Språksprell	71	44	13	36	80	25	20	67	29	0	44	30	17	29	50	80	53	40	17	40
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	0%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Snakkepakken	100	94	63	36	60	50	50	67	71	60	56	20	33	57	38	40	20	10	0	49
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	0%	%
Språkpose	86	81	38	18	50	25	70	33	29	20	22	0	17	14	0	20	7	0	0	29
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	0%	%	%	0%	%	7%	0%	0%	%
Andre, spesifiser Kommunen har ikke oversikt over dette	14	38	38	0	10	25	0	100	14	0	33	30	33	7	0	0	27	20	0	19
	%	%	%	0%	%	%	0%	%	%	0%	%	%	%	7%	0%	0%	%	%	0%	%
	0	0	25	0	0	25	10	0	0	0	11	30	33	14	0	0	27	30	17	12
	0%	0%	%	0%	0%	%	%	0%	0%	0%	%	%	%	%	0%	0%	%	%	%	%
Vet ikke	0	0	0	36	10	25	10	0	14	40	11	10	0	14	25	0	13	10	17	12
	0%	0%	0%	%	%	%	%	0%	%	%	%	%	0%	%	%	0%	%	%	%	%
I alt	7	16	8	11	10	4	10	3	7	5	9	10	6	14	8	5	15	10	6	164

38. I hvilken grad opplever du at barnehagens personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkkartlegging? x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
I meget stor grad	0 %	0 %	8 %	13 %	20 %	0 %	0 %	14 %	0 %	14 %	7 %	4 %	16 %	12 %	15 %	13 %	9 %	16 %	19 %	10 %
I stor grad	92 %	80 %	69 %	63 %	70 %	93 %	57 %	64 %	100 %	79 %	86 %	89 %	79 %	76 %	77 %	80 %	79 %	74 %	69 %	78 %
I liten grad	8 %	10 %	23 %	25 %	5 %	7 %	36 %	21 %	0 %	7 %	7 %	0 %	5 %	12 %	8 %	7 %	9 %	5 %	13 %	10 %
I meget liten grad	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	0 %
Vet ikke	0 %	10 %	0 %	0 %	5 %	0 %	7 %	0 %	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	2 %
I alt	12	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	332

39. I hvilken grad opplever du at barnehagens personale innehar den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre god språkstimulering? x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	ogFjordane	ogRomsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
I meget stor grad	0 %	0 %	8 %	13 %	15 %	7 %	0 %	21 %	21 %	0 %	0 %	0 %	16 %	12 %	8 %	13 %	15 %	21 %	19 %	10 %
I stor grad	92 %	90 %	85 %	69 %	75 %	80 %	86 %	64 %	71 %	86 %	93 %	92 %	79 %	80 %	92 %	80 %	76 %	74 %	69 %	80 %
I liten grad	8 %	5 %	8 %	19 %	5 %	13 %	7 %	14 %	0 %	7 %	7 %	0 %	5 %	8 %	0 %	7 %	6 %	5 %	13 %	7 %
I meget liten grad	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	7 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Vet ikke	0 %	5 %	0 %	0 %	5 %	0 %	7 %	0 %	7 %	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	2 %
I alt	12	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	332

40. Gir kommunen/bydelen barnehagene tilbud om kurs og veiledning i kartlegging og språkstimulering? (flere avkryssninger mulig) - Kommunen har en veiledningstjeneste x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Agder og Fjordane	Alta	Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	17	50	92	25	55	20	50	43	21	50	64	65	74	60	92	40	49	53	44	52
Nei	83	50	8	75	30	73	50	57	79	43	36	35	26	40	8	60	49	47	56	47
Veit ikke	0	0	0	0	15	7	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2
I alt	12	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	332

40. Gir kommunen/bydelen barnehagene tilbud om kurs og veiledning i kartlegging og språkstimulering? (flere avkryssninger mulig) - Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkkartlegging x Opplysninger - Fylke																				
	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Agder og Fjordane	Alta	Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	I alt
Ja	58	85	100	63	75	87	50	50	64	71	86	77	63	84	69	53	76	68	56	71
Nei	42	15	0	38	20	13	36	43	36	21	14	19	32	16	31	47	21	32	44	26
Veit ikke	0	0	0	0	5	0	14	7	0	7	0	4	5	0	0	0	3	0	0	2
I alt	12	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	332

40. Gir kommunen/bydelen barnehagene tilbud om kurs og veiledning i kartlegging og språkstimulering? (flere avkryssninger mulig) - Kommunen gir tilbud om kurs i ulike metoder for språkstimulering x Opplysninger - Fylke

	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Fjordane	Møre og Romsdal	Trøndelag	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	I alt
Ja	58	75	85	63	80	87	71	57	71	50	79	81	68	84	77	40	82	63	56	71
Nei	42	25	15	38	20	7	21	36	29	36	21	15	26	12	23	53	15	32	44	25
i Veit ikke	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	7 %	7 %	7 %	0 %	14 %	0 %	4 %	5 %	4 %	0 %	7 %	3 %	5 %	0 %	3 %
I alt	12	20	13	16	20	15	14	14	14	14	14	26	19	25	13	15	33	19	16	332